

АБЫЛАЙ ХАН АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР ЖӘНЕ
ӘЛЕМ ТІЛДЕРІ УНИВЕРСИТЕТІ

КАЗАХСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ И
МИРОВЫХ ЯЗЫКОВ ИМЕНИ АБЫЛАЙ ХАНА

KAZAKH ABLAI KHAN UNIVERSITY OF INTERNATIONAL RELATIONS AND
WORLD LANGUAGES

---

3 (62) 2021

ISSN 2412-2149 (Print)

ISSN 2710-3269 (Online)

Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ

ХАБАРШЫСЫ

“ПЕДАГОГИКА ҒЫЛЫМДАРЫ”

сериясы

ИЗВЕСТИЯ

КазУМОиМЯ имени Абылай хана
серия “ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ”

BULLETIN

of Ablai Khan KazUIRandWL
Series “PEDAGOGICAL SCIENCES”

Алматы
«Полилингва» баспасы
2021

© “Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университеті” Акционерлік қоғамының “Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ Хабаршысы-Известия” ғылыми журналының “Педагогика ғылымдары” таралымы, Қазақстан Республикасының Инвестициялар мен даму жөніндегі министрліктің Байланыс, ақпараттандыру және ақпарат комитетінде тіркелген. Алғашқы есепке қою кезіндегі нөмірі мен мерзімі № 674, 18.05.1999 ж. Тіркелу куәлігі 10.04.2015 жылғы № 15195-Ж

Бас редактор
Құнанбаева С.С.,

филология ғылымдарының докторы, профессор,
ҚР ҰҒА-ның академигі, Алматы, Қазақстан

Жауапты редактор

Ұзақбаева С.А., п.ғ.д., профессор, Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘнеӘТУ,
Алматы, Қазақстан

Редакция алқасы мүшелері

Мехмет Ташипинар, доктор PhD, Гази университеті, Анкара, Түркия

Пильтен Пусат, доктор PhD, Сельчук университеті, Конья, Түркия

Тряпицина А.П., п.ғ.д., профессор, А.И.Герцен атындағы Ресей
Мемлекеттік Педагогикалық Университеті, Санкт-Петербург, Ресей

Гриншкун В.В., п.ғ.д., профессор, Мәскеу қалалық педагогикалық
университеті, Мәскеу, Ресей

Чекалева Н.В., п.ғ.д., профессор, Омск Мемлекеттік педагогикалық
университетінің проректоры, Омск, Ресей

Тажиев М.Т., п.ғ.д., профессор, Өзбекстан Республикасы ЖОАКБМ
жанындағы жоғары және арнайы орта кәсіби білім беруді дамыту
орталығының бөлім басшысы, Ташкент, Өзбекстан

Калдыбаева А.Т., п.ғ.д., профессор, И.Арабаев атындағы Қырғыз
мемлекеттік университеті, Бішкек, Қырғызстан

Нұрғалиева Г.К., п.ғ.д., профессор, “Ұлттық ақпараттандыру
орталығы” АҚ директорлар Кеңесінің төрайымы, Алматы, Қазақстан

Күльгильдинова Т.А., п.ғ.д., профессор, Абылай хан атындағы
ҚазХҚжӘнеӘТУ, Алматы, Қазақстан

Жолдасбекова С.А., п.ғ.д., профессор, М.Әуезов атындағы университетінің
кәсіптік оқыту кафедрасының меңгерушісі, Шымкент, Қазақстан

Беркімбаев К.М., п.ғ.д., профессор, Қожа Ахмет Ясауи атындағы
Халықаралық Қазақ-Түрік университетінің ғылыми-зерттеу істер жөніндегі
Вице президенті, Түркістан, Қазақстан

Жауапты хатшы

Әбілова З.Т., аға оқытушы, магистр Абылай хан атындағы
ҚазХҚжӘнеӘТУ, Алматы, Қазақстан

© Научный журнал “Известия КазУМОиМЯ имени Абылай хана”, серия “Педагогические науки” Акционерного общества “КазУМОиМЯ имени Абылай хана” зарегистрирован в Комитете связи, информатизации и информации Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан. Номер и дата первичной постановки на учет № 674, 18.05.1999 г. Регистрационное свидетельство № 15195-Ж от 10.04.2015 г.

Главный редактор

Кунанбаева С.С.

доктор филологических наук, профессор,
академик НАН РК, Алматы, Казахстан

Ответственный редактор

Узакбаева С.А., д.п.н., профессор, КазУМОиМЯ имени Абылай хана,
Алматы, Казахстан

Члены редакционной коллегии

Мехмет Таипинар, доктор PhD., университет Гази, Анкара, Турция

Пильтен Пусат, доктор PhD, университет Сельчук, Конья, Турция

Тряпичина А.П., д.п.н., профессор, Российский Государственный Педагогический Университет им. А.И. Герцена, Санкт-Петербург, Россия

Гриншкун В.В., д.п.н., профессор Московский городской педагогический университет, Москва, Россия

Чекалева Н.В., д.п.н., профессор, проректор Омского Государственного педагогического университета, Омск, Россия

Тажиев М.Т., д.п.н., профессор, начальник отдела Центра развития высшего и среднего специального, профессионального образования при МВССО Республики Узбекистан, Ташкент

Калдыбаева А.Т., д.п.н., профессор, Кыргызский государственный университет им. И.Арабаева, Бишкек, Кыргызстан

Нургалиева Г.К., д.п.н., профессор, Председатель Совета директоров АО “Национальный центр информатизации», Алматы, Казахстан

Кульгильдинова Т.А., д.п.н., профессор, КазУМОиМЯ им. Абылай хана, Алматы, Казахстан

Жолдасбекова С.А., д.п.н., профессор, заведующий кафедрой профессионального обучения Южно-Казахстанского университета М.Ауэзова, Шымкент, Казахстан

Беркимбаев К.М., д.п.н., профессор, Вице-президент по научно-исследовательской работе Международного Казахско-турецкого университета им. Ходжи Ахмета Ясави, Туркестан, Казахстан

Ответственный секретарь

Абилова З.Т., старший преподаватель, магистр КазУМОиМЯ им. Абылай хана, Алматы, Казахстан

© Bulletin “Ablai khan University of International Relations and World Languages”. Series “Pedagogical sciences” of JSC “Ablai khan Kazakh University of International Relations and World Languages” is registered in Communication, Informatization and Information Committee of Ministry for Investment and Development, Republic of Kazakhstan. Number and date of first registration №674, from 18.05.1999. Certificate N 15195 – G, 10.04.2015.

Chief Editor

Kunanbayeva S.S.,

*Doctor of Philology, Professor,
Academician of NAS of the RK, Almaty, Kazakhstan*

Executive Editor

Uzakhbayeva S.A., *d.p.s., professor, Kazakh Ablai Khan UIRandWL, Almaty, Kazakhstan*

Editorial team members

Mekhmet Taspinar, *Doctor of PhD., Gazi University, Ankara, Turkey*

Pilten Pusat, *Doctor of PhD., Selçuk Üniversitesi, Konya, Turkey*

Tryapitsina A.P., *d.p.s., professor of Herzen State Pedagogical University of Russia, St. Petersburg, Russia*

Grinshkun V.V., *d.p.s., professor, Moscow City Pedagogical University, Moscow, Russia*

Chekaleva N.V., *d.p.s., professor, Prorector of Omsk State Pedagogical University, Omsk, Russia*

Tazhiyev M.T., *D. of Ped. Sc., Professor, Head of the Center for the Development of Higher and Secondary Specialized, Professional Education at MHSSE, Republic of Uzbekistan, Tashkent*

Kaldybayeva A.T., *d.p.s., professor, I. Arabayev Kyrgyz State University, Bishkek, Kyrgyzstan*

Nurgaliyeva G.K., *d.p.s., professor, Chairman of the Board of Directors in National Informatization Center, JSC*

Kulgildinova T.A. *d.p.s., professor, Kazakh Ablai Khan UIRandWL, Almaty, Kazakhstan*

Zholdasbekova S.A., *d.p.s., professor, Head of the Department of Vocational Training of the South Kazakhstan University of M. Auezov, Shymkent, Kazakhstan*

Berkimbayev K.M., *d.p.s., professor, Vice President of Research Work in the International Kazakh-Turkish Khoja Ahmet Yasavi University, Turkestan, Kazakhstan*

Executive Secretary

Abilova Z.T., *senior lecturer, master, Kazakh Ablai Khan UIRandWL, Almaty, Kazakhstan*

М А З М Ұ Н Ы / С О Д Е Р Ж А Н И Е / CONTENT

1 Бөлім

ЖОҒАРЫ МЕКТЕПТЕ МАМАНДАРДЫ КӘСІБИ ДАЯРЛАУ ТЕОРИЯСЫ МЕН ПРАКТИКАСЫ

Раздел 1

ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА ПРОФЕССИОНАЛЬНО ЙПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ

Part 1

A THEORY AND PRACTICE OF PROFESSIONAL PREPARATION OF SPECIALISTS IS AT HIGHER SCHOOL

Ұзақбаева С.А. Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлім тілдері университеті — халықаралық талапқа бейімделген инновациялық типтегі университет	8-19
Узақбаева С.А. Казахский университет международных отношений и мировых языков имени Абылай хана — международно-адаптивный университет инновационного типа	8-19
Uzakbaeva S.A. Kazakh university of international relations and world languages tieni Abylai khan is an internationally adapted university of innovative type	8-19
Derijan I.V., Dzhusubaliyeva D.M., Tashkin E. MOOCS - as a new approach to distance education	19-29
Дерижан И.В., Жусупалиева Д.М., Ташкин Е. MOOC - қашықтықтан оқытудың жаңа тәсіл ретінде	19-29
Дерижан И.В., Джусубалиева Д.М., Ташкин Е. MOOK - как новый подход к дистанционному обучению	19-29
Жолдасбекова С.А., Мадиева Д. Болашақ көркем еңбек пәні мұғалімдерінің арт-технологиялық құзыреттілігін арттыру	29-41
Жолдасбекова С.А., Мадиева Д. Развитие арт-технологической компетенции будущих учителей художественно-трудовой дисциплины	29-41
Zholdasbekova S.A., Madieva D. Development of art-technological competence of future teachers of art and labor discipline	29-41
Шалғынбаева Қ.Қ., Қазиев Қ.О. Болашақ педагог-психологтардың кәсіби-тұлғалық қалыптасуындағы рефлексия	41-56
Шалғынбаева К.К., Казиев К.О. Рефлексия в профессионально-личностном формировании будущих педагогов-психологов	41-56

Shalgynbaeva K.K., Kaziev K.O. Reflection in the professional and personal formation of future educational psychologists	41-56
Қонақова К.Ө., Сатинова А.Н. Қашықтықтан оқыту жағдайында студенттердің дискурсивтік құзыреттілігін қалыптастыру	56-64
Кунакова К.У., Сатинова А.Н. Формирование дискурсивной компетентности студентов в контексте дистанционного обучения	56-64
Kunakova K.U., Satinova A.N. Formation of discursive competence of students in the context of distance learning	56-64
Айдарханова Б.К. Особенности формирования личности студента	64-71
Айдарханова Б.К. Студент тұлғасын қалыптастыру ерекшеліктері	64-71
Aydarhanova B.K. Features of student personality formation	64-71

2 Бөлім

ОҚЫТУДАҒЫ ҚАЗІРГІ БІЛІМ БЕРУ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ

Раздел 2

СОВРЕМЕННЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ

Part 2

MODERN EDUCATIONAL TECHNOLOGIES OF TEACHING

Жумабекова Г.Б., Бауыржанқызы А. Блог как средство формирования письменных форм общения учащихся профильной школы	72-83
Жумабекова Г.Б., Бауыржанқызы А. Блог мамандандырылған мектеп оқушыларының жазбаша қарым-қатынас формаларын қалыптастыру құралы ретінде	72-83
Zhumabekova G.B., Bauyrzhankyzy A. Blog as a means of forming written forms of communication for students of the profile school	72-83
Sadykova A.K., Omarova A.A. Internet resource as a basis for the formation of information and search competence of students of specialized classes	84-91
Садыкова А.К., Омарова А.А. Интернет-ресурс мамандандырылған сыныптар студенттерінің ақпараттық іздеу құзыреттілігін қалыптастырудың негізі ретінде	84-91

Садыкова А.К., Омарова А.А. Интернет-ресурс как основа формирования информационно-поисковой компетенции учащихся профильных классов	84-91
Kassymbekova M.A., Zhanabay S.A. Advantages of interactive teaching methods in teaching foreign languages	91-99
Қасымбекова М.А., Жанабай С.А. Шет тілдерін оқытудағы интерактивті оқыту әдістерінің артықшылықтары	91-99
Қасымбекова М.А., Жанабай С.А. Преимущества интерактивных методов обучения в обучении иностранным языкам	91-99

3 Бөлім

ЭТНОПЕДАГОГИКА ЖӘНЕ МЕКТЕП ПЕДАГОГИКАСЫ

Раздел 3

ЭТНОПЕДАГОГИКА И ПЕДАГОГИКА ШКОЛЫ

Part3

SCHOOL OF PEDAGOGICS AND ETHNOPELAGOGICS

Дюсембинова Р.Қ., Абильдина С.К., Сафарова Н.Б. Қазақ этнопедагогикасы материалдарын мектеп практикасына ендіру	100-112
Дюсембинова Р.Қ., Абильдина С.К., Сафарова Н.Б. Внедрение материалов казахской этнопедагогике в школьную практику	100-112
Dyusembinova R.K., Abildina S.K., Safarova N.B. Introduction of materials of kazakh ethnopedagogy into school practice	100-112
Сайлинова К.К., Жансугурова К.Т. Бастауыш сынып оқушыларының оқу-тәрбие процесінде мультипликациялық фильмдерді қолдану жолдары	112-121
Сайлинова К.К., Жансугурова К.Т. Способы использования мультипликационных фильмов в учебно-воспитательном процессе младших школьников	112-121
Sailinova K.K., Zhansugurova K.T. Ways of using animated films in the educational process of younger schoolchildren	112-121
Adilbayeva R.K., Suleimenova Zh.M., Tileubayeva M.S. Teaching english to primary school children through cartoons	121-131
Адилбаева Р.К., Сулейменова Ж.М., Тилеубаева М.С. Мультфильмдер арқылы бастауыштағы балаға ағылшын тілін үйрету	121-131
Адилбаева Р.К., Сулейменова Ж.М., Тилеубаева М.С. Обучение английскому детям начальной школы с помощью мультфильма	121-131

---

1 Бөлім
ЖОҒАРЫ МЕКТЕПТЕ МАМАНДАРДЫ КӘСІБИ ДАЯРЛАУ
ТЕОРИЯСЫ МЕН ПРАКТИКАСЫ
Раздел 1
ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА ПРОФЕССИОНАЛЬНО ЙПОДГОТОВКИ
СПЕЦИАЛИСТОВ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ
Part 1
A THEORY AND PRACTICE OF PROFESSIONAL PREPARATION
OF SPECIALISTS IS AT HIGHER SCHOOL

УДК 378.09

МРНТИ 82.01

DOI 10.48371/PEDS.2021.62.3.001

АБЫЛАЙ ХАН АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
ҚАТЫНАСТАР ЖӘНЕ ӘЛЕМ ТІЛДЕРІ УНИВЕРСИТЕТІ —
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТАЛАПҚА БЕЙІМДЕЛГЕН ИННОВАЦИЯЛЫҚ
ТИПТЕГІ УНИВЕРСИТЕТ

*Ұзақбаева С.А.¹

п.ғ.д., профессор, Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ
Алматы, Қазақстан, e-mail: sahipzhamal.a@mail.ru

Аңдатпа. Мақалада Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университетінің мақсаты, міндеттері, миссиясы, іс-әрекетінің негізгі өлшемдері, іс-әрекетінің стратегиялық бағыттары қарастырылады, университеттің стратегиялық және бағдарламалық құжаттарына сәйкес жасалған Жол картасының негізінде құрылған студент жастарына тәрбие берудегі негізгі мақсат, міндеттерге және басты бағыттарға (ой-өрісі жетілген (интеллектуалды) жастарды тәрбиелеу; жоғары оқу орнының ақпараттық ресурсын дамыту; жастардың инновациясы үшін жағдайлар жасау; «Ұш тұғырлы тілді») және оларды жүзеге асыру жолдарына сипаттама беріледі.

Тірек сөздер: университет, университет іс-әрекетіндегі стратегиялық бағыт, миссия, мониторинг, инновациялық іс-әрекет, техникалық инфрақұрылым, шетелдік білім беру.

Негізгі ережелер

Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университеті – іргелі-ғылыми даярлықты және білім мен біліктіліктің практикалық бағыттылығын үйлестірген шеттілдік білім беру флагманы.

Университет халықаралық талапқа бейімделген инновациялық типтегі университет. Бұл білім беру-гуманитарлық, халықаралық-кіріктірілген, мәдениетаралық-коммуникативтік және әлеуметтік-экономикалық салалар бойынша кәсіби шеттілдік кадрлар даярлығын халықаралық талапқа сай қамтамасыздандыратын сапалы білім орталығы.

Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ-ті – болашаққа батыл қадам басқан университет. Мұнда жеделдете даму стратегиясы жүзеге асырылады, білім беру мен зерттеудегі ең жоғары стандарттар қолдау табады және университетте халықаралық талапқа бейімделген білім беру жүйесі аясында әлеуметтік тапсырыс бойынша білім берудің кәсіби – компетенті модельдеу бағдарламасы ендіріледі.

Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университеті – интернационалды университет, ол шеттілдік жоғары оқу орындарымен бірлесе отырып оқу процесінде білім мен ғылым бағдарламаларын ендіреді (қос диплом, ғылымды интернационализациялау).

Университет бітірушілері – білікті маман иелері. Университет болашақ мамандарды халықаралық деңгейде, Еуропа мектептерінің стандарттарына сәйкестендіре даярлайды.

Университет тұрақты техникалық инфрақұрылым. Ол корпоративтік құрылғылардан тұрады (жоғары өндірістік тұрақты серверлер, кластерлік жүйелер, ақпаратты сақтау құралдары, мониторинг және басқару жүйелері, заманауи белсенді коммуникациялық жабдықтар).

Кіріспе

Абылай хан атындағы Қазақ Халықаралық қатынастар және Әлем тілдері университеті - шеттілдік гуманитарлық және халықаралық бағытта кадрлар даярлайтын, кәсіби білімді әлемнің 14 тілінде жүзеге асыратын, көпсалалы ғылыми-білім беретін оқу орны ретінде танылған, қазақстанның жетекші жоғары оқу орындарының бірі.

Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ-ті – бұл 20 мамандық бойынша үшсатылы білім беру жүйесі. Оның аясында бакалавриат, магистратура, докторантура (PhD) қарастырылады.

Университеттің 7 факультетінде (аударма және филология, шетел тілдері педагогикалық факультеті, менеджмент және халықаралық

коммуникация факультеті, халықаралық қатынастар факультеті, шығыстану факультеті, қосымша білім беру факультеті, экономика және құқықтану факультеті) және 29 кафедрасында 6 мыңнан астам студенттер білім алады. Бес жүзге жуық жоғары білікті маман иелері дәріс береді, олардың 56 ғылым докторлары, 256 ғылым кандидаттары, 12 PhD докторлар, 55 магистрлер [1].

Университеттің іс-әрекеті, стратегиялық жоспары, миссиясы мен даму бағдарламасы, Мемлекет саясаты мен жоспарының стратегиялық бағдарымен айқындалады. Университеттің басты миссиясы – халықаралық талапқа бейімделген жоғары білікті мамандар даярлығын қамтамасыздандыратын заманауи – инновациялық - бағдарлық университет құру. Университет іс-әрекетінің басты өлшемі – бұл бітірушілердің еңбек нарығында әрдайым сұраныста болуы. Университет бітірушілері бәсекеге қабілетті. Олардың даярлық деңгейі мен кәсіби білігі және оларға дәріс беріп жүрген ғылым докторлары мен кандидаттарының, PhD-ның сапалы білімі жұмыс берушілер тарапынан жыл сайын жоғары бағалануда. Университеттегі оқу процесінің заман талабына қарай инновациялық бағытта жүзеге асырылуы мен қажетті материалдық- техникалық құралдармен қамтамасыздандырылуы да жұмыс берушілерден қолдау табуда. Университет бітірушілеріне деген сұраныстың жоғары екенін олардың жұмысқа орналасу көрсеткіштерінен –ақ байқауға болады: жылда бітірушілердің 85% жұмысқа орналасады.

Материалдар және әдістерді сипаттау

Мақалада Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ-нің іс-әрекетінің стратегиялық бағыттарына, мақсат-міндеттеріне талдау беріледі, жеткен жетістіктері деректі материалдарға негізделі мазмұндалады.

Университеттің жол картасында көрініс алған негізгі бағыттарға (жастардың интеллектуалды тәрбиесі; университеттің ақпараттық ресурсын дамыту; жастар инновациясына жағдайлар жасау; «үш тұғырлы тілді» дамыту) мазмұндық сипаттама беріледі.

Мақаладағы деректемелер Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ-нің құжаттарына және ҚР-ның стратегиялық, бағдарламалық құжаттарына негізделеді: Қазақстан Республикасы Президенті Н.Ә. Назарбаевтың «Қазақстан-2050» жолдауы, «Бес институционалдық реформаны жүзеге асыру жөніндегі «100 нақты қадам», Ұлт жоспары, «Мемлекеттің жастар саясатының 2020 жылға дейінгі жастар саясаты тұжырымдамасы [1,2,3].

Нәтижелер және талқылау

Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем

тілдері университетінің іс-әрекеті стратегиялық бағыттармен анықталады және осыған орай, оларды жүзеге асырудағы стратегиялық мақсат-міндеттер, іс –шаралар айқындалады [1].

Бірінші стратегиялық бағыт – ғылыми-зерттеу инновациялық –қолданбалы мектептер (ҒЗИҚМ) аясында университеттің бірегей ғылыми-инновациялық, кәсіби-салалық білім беру инфрақұрылымын қалыптастыруға бағытталады: бүгінгі таңда университеттегі кәсіби білім берудің негізгі бағыттары бойынша 4 ҒЗИҚМ құрылған, әрбір ҒЗИҚМ – тің құрамына ғылыми-қолданбалы лабораториялар енген, ҒЗИҚМ кешенін дамытуға байланысты бағдарламалар жасалып, бекітілген.

Екінші стратегиялық бағыт – заманауи отандық және әлемдік еңбек нарығының сұранысы бойынша оқу орнындағы базалық мамандықтар арқылы жаңа бәсекеге қабілетті бітірушілер даярлығын қамтамасыздандыруға бағытталады.

Үшінші стратегиялық бағыт – «ғылым–білім-инновацияны» интеграциялауға бағытталады, Ғылыми-қолданбалы орталықтар, институттар, кәсіби білім мен ғылымның бағыттары бойынша лабораториялар құрылған, олардың бағдарламалары «ғылым-білім-инновация» интеграциясын қамтамасыздандыруды көздейді. Бұған: Инновациялық технологияның ғылыми-қолданбалы орталығын; Көлемді зерттеулер мен қолданбалы саясаттанудың халықаралық орталығын (Турин университеті (Италия), Нянъянь университеті (Сингапур), Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ); Шеттілдік білім беру проблемасын зерттеу орталығын; Кәсіби білім беруді ақпараттандырудың ҒЗИ; «Заманауи мектебі: шеттілдік білім беру» оқу –эксперименталдық лабораториясын және т.б. жатқызуға болады.

Төртінші стартегиялық бағыт – педагог кадрлардың жаңалыққа бағдарланған даярлығын және қайта дярлығын мемлекетте және шетелдерде қамтамасыздандыруға бағытталған. Бүгінгі таңда: жетпістен астам педагог шетел тілінен сабақ беру технологиясының бағдарламасы бойынша даярлықтан өтіп, Британ Кеңесінің халықаралық сертификатын алды; жүзден астам педагог IELTS тілдік стандартын тапсырып халықаралық сертификатқа ие болды; қырыққа жуық педагогтар Тиссайд университеті (Великобритания) өткізген «Медиажурналистика» бойынша сертификациялық даярлықтан өтіп, отызға жуық педагог «Болашақ» бағдарламасы бойынша білім алды (шетелдік стажировка, магистрлердің қос дипломы, шетелдік серіктес-оқу орындарының гранттары бойынша магистратура мен доктарантурада оқу және т.б.).

Бесінші стратегиялық бағыт – ғылым, білім және бизнесті кооперациялауға бағытталған. ҒЗИҚМ аясында құрылған Ғылыми-

қолданбалы инновациялық лабораториялар, Консалтингті-білім беру орталығы, аударма бөлімі: интеллектуалды өнімдерге (анықтамалық-энциклопедиялық, жобалық –технологиялық және т.б. құжаттарды үш тілде даярлау) тапсырысты жоспарлайды; бизнес құрылымдарының сұранысы бойынша консалтингтік –оқыту бағдарламасын құрады; шетелдік салалық басылымдар аудармасын ұйымдастырады және т.б.

Алтыншы стратегиялық бағыт – әлемдік білім беру кеңістігінде интеграцияны қамтамасыздандыруда жоғары арнайы-кәсіби білім беруді интеграциялауға бағытталады. Бұл тұрғыда университет 14 беделді Халықаралық ассоциациялардың мүшесі болып табылады. Халықаралық университеттер Ассоциациясы (ЮНЕСКО), Eurasia – Pacific United, 3 Халықаралық Туризм саласындағы Ассоциациялар (ATLAS, AMFORTH, EURHODIP), Халықаралық франкофондық университеттер Ассоциациясы (AUF), Халықаралық жоғары мектеп ғылымдары академиясы, Халықаралық қатынас Мектептері Ассоциациясы (МГИМО) УМО, МГЛУ, Еуропалық тілдер Кеңесі (ELC), ШОС-қа мүше-мемлекеттердің гуманитарлық университеттерінің Консорциумі, ЕврАзЭС –ке мүше – мемлекеттердің лингвистикалық университеттерінің Консорциумі, EUPRERA Ассоциациясы (The European Public Relations Education and Research Association) Бельгия, The European Association for international Education (EAITE).

Кейінгі жылдары университеттің алты мамандығы Халықаралық Агенттігінің AQAS білім беру бағдарламасы сапасын бағалауға байланысты білім беру бағдарламасының Халықаралық аккредитациясынан өтті. Халықаралық аккредитация оқу орнының бағыты мен дербестігін, оның ұсынып отырған арнайы білімінің деңгейін анықтайды, университеттің дәстүрлері мен құндылықтарын, жеткен жетістіктерін көрсетеді, оның мақсат –мүддесін, жаңашылдығын айқындайды. Университет үшін аккредитация, өзін-өзі бағдарлаудың, білім беру сапасын жетілдірудің, қоғам үшін ашықтықты қамтамасыздандырудың, халықаралық стандарттың талаптарына сай болудың құралы болып табылады.

Білім беру бағытындағы интеграциялық процестің дамуы ішкі және халықаралық еңбек нарығында бәсекеге қабілетті мамандар даярлығы сапасына жаңа талаптар қоюда. Нәтижесінде – бірінші орында жоғары оқу орнында меңгерілген біліктіліктің өзектілігі сияқты оқытудың сапалы сипаты, басқаша айтқанда – бітірушінің бәсекеге қабілеттілігі көрініс алады.

Абылай хан атындағы ҚазХК және ӘТУ – Қазақстанның жоғары мектебіне танымал болған көпжақты білім беретін мекеме ретінде гуманитарлық шетелдік және халықаралық бағытта кадрлар даярлауға

бейімделе отырып, 80 жылдық дәстүрлі тарихы бола тұра, оны ұрпақтан-ұрпаққа өзінің бітірушілеріне жеткізіп отырады. Университет мемлекеттің ғылымы мен білімінің дамуына, мәдениеті мен саяси қоғамдық өмірінің дамуына елеулі үлес қосқан ғалымдарын, ұстаздары мен студенттерін мақтан тұтады.

Абылай хан атындағы университеті іс-әрекетінің жоғарыда аталған стратегиялық бағытары Жол картасында көрініс алады. Жол картасы университеттің стратегиялық және бағдарламалық құжаттарына сәйкес жасалған. Жол картасы факультетаралық сипатты ұстанады, жастар арасында жан-жақты талдаудан өтіп құрылған. Бұл құжат университет жастары арасында өтілетін іс-шаралардың мақсатын, міндеттері мен сол міндетке жетудегі амал-жоларды да анықтап, жүйелейді.

Жол картасының мақсаты – Президенттің қоғам санасын модернизациялауға байланысты ұсынған «Рухани жаңғыру» бағдарламасын жүзеге асыру болып табылады [5]. Бұл мақсат мынадай міндеттер арқылы шешімін табады [6]:

- қоғамдық сананың өзгеруіне қарай студент жастарының өмірі мен мәнерінің қалыптасуына ықпал ету, жаңашаланған білім-ақпараттық технологияларды пайдалану негізінде жастарға жүйелі тереңдетілген білім беру;

- «Тәрбие және білім» бағыты аясында жан-жақты және үйлесімді дамыған тұлғаны қазақстандық патриотизм мен жалпы қоғамдық құндылықтар негізінде қалыптастыруға байланысты ұлттық тәрбие мен оқытудың ұлттық жүйесінің дамуына ықпал ету;

- «Рухани қазына» бағыты аясында өз елінің дәстүрлеріне, тарихы мен мәдениетіне қызығушылығы мен сыйластығын жаңғырту арқылы жаңа қазақстандық патриотизмнің қалыптасуына ықпал ету;

- «Атамекен» бағыты аясында студенттердің азаматтық белсенділігі мен мемлекеттің және кіші Отанның тағдырына жауапкершілігін арттыру;

- «Ақпарат толқыны» бағыты аясында бағдарламаны жүзеге асыру туралы және жүзеге асырылған жобаларға байланысты қоғамдық мониторинг туралы ақпаратқа қатысу;

- студенттердің өзін көрсете білуі мен жан-жақты дамуы үшін оларды кәсіпкерлік ортаға тарту мен мегаполис жағдайында өмірге бейімдеу үшін жағдайлар жасау, университет студенттерінің заманауи қолданбалы біліктілігінің алдағы уақытқа кәсіби жетілуі үшін қалыптастыру;

- жастардың патриотизм, білім, адамгершілік, отбасы, халық бірлігі, занды тыңдай білу, еңбексүйгіштік, денсаулық құндылықтары негізінде дүниетанымын қалыптастыру;

- жастардың жұмысқа орналасуына және жұмысбастылығына көмек беру;
- жастардың әлеуметке бейімделу жүйесін дамыту;
- талантты, белсенді және лидерлік қабілеті бар жастарды анықтау және қолдау;
- жастарды үздіксіз кәсіби білімге тарту;
- білім алушылардың арасында белсенді дем алуды, салауатты өмірді және спортты қолдаушылардың қатарын көбейту.

Жол картасының басты бағыттары:

1. Ой-өрісі жетілген (интеллектуалды) жастарды тәрбиелеу;
2. Жоғары оқу орнының ақпараттық ресурсын дамыту;
3. Жастардың инновациясы үшін жағдайлар жасау;
4. «Ұш тұғырлы тілді» дамыту болып табылады.

Енді осы бағыттарға қысқаша тоқталатын болсақ.

Білім беру сапасын бағалау проблемасы бұрыннан келе жатқан проблема, алайда Қазақстанда кейінгі жылдары оны шешуде жүйелі, кешенді тәсіл қолданылуда. Отандық және шетелдік ғалымдар мен практиктер білім беру сапасына байланысты проблемаларды зертеуде: білім беру сапасы ұғымын, бағалау өлшемдерін жасауда, жоғары сапаға ықпал ететін факторларды анықтауда, білім беру сапасын басқару мәселелерін зерделеуде.

Бұл тұрғыда ҚазХҚжәнеӨТУ-нің оқу сапасына байланысты өзінің жүйесі бар, ол білім бағдарламаларына, материалдық ресурстарға, ғылыми әдістемемен қамтамасыздандыруға, кадрларға, сонымен бірге қоғам, тұлға, мемлекет атрапынан қойылатын талаптарға сәйкестендіре негізделген.

Ақпараттық ресурстарды университеттің ғылыми білім беру кеңістігінде қолдану өзекті мәселе екені де дау тудырмайды. Өйткені, ақпарат желісін оқырмандарды қамтамасыздандыру жүйесіне қосуға байланысты көлемді өзгерістер, өзінің бастауын кітапхананың сенімді түрде Интернетке қосылу сәтінен, кітапхана ішіндегі көпсалалы локалдық жүйенің болуынан басталады.

Бүгінгі таңда университеттің оқырмандарды кітапхана ақпараттарымен қамтамасыздандыратын негізгі ақпараттық ресурсы болып электрондық каталог, сонымен бірге республикалық жоғары оқу орындарыаралық электрондық кітапхана (РМЭБ) саналады.

Аса маңызды және интенсивті түрде дамытатын ақпараттық ресурстың тағы бір түрі өзінің толықмәтінді электрондық коллекциясын қалыптастыру болып табылады. Бұл бағытта практикалық кафедралар жұмыс жасайды. Коллекция құрамын университет оқытушыларының

оқулықтары мен оқу құралдары құрайды.

Университетте студенттердің инновациялық іс-әрекетін белсенді дамытуға барлық жағдайлар жасалады. Университет инновациялық экономиканың негізгі компоненттері мен механизмдерінің бірі болып табылады. Университеттің инновациялық іс-әрекетінің негізгі бағыттары болып инновациялық инфрақұрылымын дамыту, ғалымдарға инновациялық жобаларды жүзеге асыруға көмектесу саналады.

Мемлекеттік тілге сұранысты арттыру, оны күнделікті өмірде пайдалануда мәртебесін көтеру, орыс тілінің коммуникативтік-тілдік кеңістіктегі мәртебесін сақтау, ағылшын және басқа тілдерді меңгеру, мемлекеттің интеллектуалдық әлеуетін тіл мен мәдениет құндылықтарына оны бейімдеу негізінде дамыту – осы бағыттардың бәрі жүзеге асыруға болатын мәселелер.

«Үш тұғырлы тілдің» бірлігі мәдени жобасын жүзеге асыру ұлттың интеллектуалдық әлеуетін қалыптастырудың басты мәселесі болып табылады. Міне осы үш тұғырлы тілде білім беруді дамытуды Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университеті бүгінгі таңда толығымен жүзеге асырып отыр деуге болады.

Университеттің осылай халықаралық талапқа сай инновациялық бағытта дамып жетілуіне, әлем кеңістігіндегі білім саласына өзін таныта білуіне университет ректоры — ҚР ҰҒА –ның академигі, филология ғылымдарының докторы, профессор Сәлима Сағиқызы Құнанбаеваның сіңірген еңбегі орасан зор.

Дарынды басшы жоғарыда аталған мамандықтардың жүйелі білімді, жан-жақты ізденісті, көп еңбектенуді талап ететінін ескере отырып, университет жанынан лингвистикалық лицей-колледжін; халықаралық сервис және менеджмент колледжін; шетел тілдері педагогикалық колледжін ашады. Нәтижесінде осының бәрі, болашақ мамандардың таңдаған кәсіби мамандықтарынан алған білім, іскерлік, дағдыларын әрбір кәсіби салада еркін пайдалана білуіне, мемлекеттің халықаралық мақсаттағы тапсырмаларын жүзеге асырудағы шеттілдік құзырлылығына, нақтырақ айтқанда, кәсіби шеттілдік қарым-қатынас дағдысын жетік меңгеруіне септігін тигізеді.

Университет басшысы сонымен бірге, еңбек нарығының бүгінгі жағдайына байланысты және мамандардың үш сатылы даярлығына халықаралық стандарттардың қойып отырған талаптарына қарай магистратура мен докторантураның ашылуына үлкен күш салады және оның жаңа мамандықтар мен толықтырылып отырылуына аса мән береді. Бүгінгі таңда магистратурада 14 мамандық, докторантурада (PhD) 5 мамандық бойынша тыңдармандар дәріс алуда. Дарынды басшы олардың,

әсіресе, шетел тілін жетік меңгеруіне, ғылыми зерттеу жұмысына теориялық, әдіснамалық және әдістемелік тұрғыда тереңірек бойлай түсуіне аса назар аударады.

Қорытынды

Абылай хан атындағы қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университеті – іргелі-ғылыми даярлықтың және білім мен құзыреттіліктің практикалық бағыттылығын үйлестіретін шеттілдік білім берудің көшбасшысы. Университет ірі кешенді университеттің бірі бола тұра, біздің елімізде және одан тыс жерлерде беделі биік, бірегей оқу-ғылыми орталығы рөлін атқарады.

Қазақ халықаралық қатынастар және әлім тілдері университеті — болашаққа батыл бағыт алып, қадам басқан университет. Мұнда жеделдете даму стратегиясы жүзеге асырылады, өте жоғары стандартты білім беру мен зерттеулер жүргізу мәселелеріне аса назар аударылады, әлеуметтік тапсырыспен халықаралық білім беру жүйесіне бейімделген, жоғары оқу орнында білім беруді кәсіби құзыреттілікке модельдеу бағдарламасы ендіріледі.

Тәрбие мәселесі де Жол картасы бойынша жүйелі бірізділікте жүзеге асырылады. Президенттің ұлттық идеяны білім беру жүйесіне ендіру мақсатында ұсынған «Рухани жаңғыру» бағдарламасының барлық бағыттары («Тәрбие мен білім», «Рухани қазына», «Атамекен», «Ақпарат толқыны» және т.б.) жастар тәрбисінде көрініс алады.

Университет халықаралық деңгейдегі мамандарды Еуропалық мектептердің стандарттарына сәйкестендірілген білім беру бағдарламалары бойынша даярлайды.

Университет мемлекеттің саяси-қоғамдық өміріне, ғылымы мен біліміне, мәдениетіне елеулі үлес қосқан әр жылдардағы ғалым, оқытушы, шәкірттерімен және студенттерімен мақтана алады. Жылдар өткен сайын, университет бітірушілерінің заман талабына қарай ой –санасы артып, адами қасиеттері жетіледі, олар да өздерінің адал еңбегімен, шығармашылық ізденістерімен, жеткен жетістіктерімен өздерінің кәсіби білім алған оқу орны мәртебесінің өсуіне, абырой- даңқының артуына өз үлесін қосатын болады. Бұл университет үшін де, мемлекет үшін де үлкен абырой, зор мақтаньш.

Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университетінің 80-жылдық мерейтойы құтты болсын!

ӘДЕБИЕТ

[1] Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан Халқына Жолдауы «Қазақстан жолы – 2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ». - 2014, 17 қаңтар. - Кіру режимі: akorda.kz/kz. [Қаралған күні 14.09.2021]

[2] Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың «Бес институционалдық реформаны жүзеге асыру жөніндегі «100 нақты қадам» Ұлт жоспары». - 2015, мамыр. - Кіру режимі: zakon.kz. [Қаралған күні 14.09.2021]

[3] Мемлекеттің жастар саясатының 2020 жылға дейінгі тұжырымдамасы. - 2013, 26 ақпан. - Кіру режимі: El.kz. [Қаралған күні 14.09.2021]

[4] Казахский университет международных отношений и мировых языков имени Абылай хана: стратегия и развитие. – Алматы, 2017. -147 с.

[5] Қазақстан Республикасы Президенті Н.Ә.Назарбаевтың «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» мақаласы. - 2017, 12 сәуір. - Кіру режимі: Infozm.kz. [Қаралған күні 15.09.2021]

[6] Дорожные карты КазУМОиМЯ имени Абылай хана по 2017-2021. – Алматы, «Полингва», 2017. – 86 с.

REFERENCES

[1] Qazaqstan Respwblıkasınıñ Prezıdenti N.Ä.Nazarbaevtıñ Qazaqstan Halqına Joldawı «Qazaqstan jolı – 2050: Bir maqsat, bir müdde, bir bolaşaq» (Address of the President of the Republic of Kazakhstan NA Nazarbayev to the People of Kazakhstan “Kazakhstan’s way - 2050: One goal, one interest, one future”). - 2014, 17 qañtar. - Kirw rejimi: akorda.kz/kz. [Qaralğan küni 14.09.2021] [in Kaz]

[2] Qazaqstan Respwblıkasınıñ Prezıdenti N.Ä.Nazarbaevtıñ «Bes ĩnstıtıwcıonaldıq reformanı jüzege asırw jönindegi «100 naqtı qadam» Ult josparı» (“National Plan” 100 concrete steps “to implement the five institutional reforms” of the President of the Republic of Kazakhstan NA Nazarbayev.). - 2015, mamır. - Kirw rejimi: zakon.kz. [Qaralğan küni 14.09.2021] [in Kaz]

[3] Memlekettiñ jastar sayasatınıñ 2020jılğa deyängä tujırımdaması (The concept of youth policy of the state until 2020). - 2013, 26 aqpan. - Kirw rejimi: El.kz. [Qaralğan küni 14.09.2021] [in Kaz]

[4] Kazaxskiy wnıversitet mejdwnarodnix otnošeniy i mirovıx yazıkov ĩmeni Abılay xana: strategiya i razvıtıe (Kazakh University of International Relations and World Languages named after Abylai Khan: strategy and development). – Almatı, 2017. -147 s. [in Rus.]

[5] Qazaqstan Respwblıkası Prezıdenti N.Ä.Nazarbaevtıñ «Bolaşaqqa

bağdar: rwxanī jañğırw» maqalası (Article of the President of the Republic of Kazakhstan NA Nazarbayev “Focus on the future: spiritual renewal”). - 2017, 12 säwir. - Kirw rejimi: Infozm.kz. [Qaralğan küni 15.09.2021] [in Kaz]

[6] Dorojnie kartı KaZWMOïMYa ĩmeni Ablay xana po 2017-2021 (Roadmaps of KazUMOïMYA named after Abylai Khan for 2017-2021). – Almatı, «Polıngva», 2017. – 86 s. [in Rus.]

**КАЗАХСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ МЕЖДУНАРОДНЫХ
ОТНОШЕНИЙ И МИРОВЫХ ЯЗЫКОВ ИМЕНИ АБЫЛАЙ
ХАНА — МЕЖДУНАРОДНО-АДАПТИВНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИННОВАЦИОННОГО ТИПА**

*Узакбаева С.А.¹

д.п.н., профессор, КазУМОиМЯ имени Абылай хана
Алматы, Казахстан,
e-mail: sahipzhamal.a@mail.ru

Аннотация. В статье рассматриваются цель, задачи, миссия, основные критерий деятельности, стратегические направления деятельности Казахского университета международных отношений и мировых языков имени Абылай хана. Описываются цель, задачи, основные направления воспитания студенческой молодежи университета (воспитание интеллектуальной молодежи; развитие информационных ресурсов вуза; создание условий для молодежных инноваций; развитие «трехязычия») и пути их достижения.

Ключевые слова: университет, стратегические направления деятельности университета, миссия, инновационная деятельность, мониторинг, техническая инфраструктура, иноязычное образование.

**KAZAKH UNIVERSITY OF INTERNATIONAL RELATIONS
AND WORLD LANGUAGES TIENI ABYLAI KHAN IS AN
INTERNATIONALLY ADAPTED UNIVERSITY OF
INNOVATIVE TYPE**

*Uzakbaeva S.A.¹

c.p.s., professor, Kazakh Ablai Khan University of
International Relations and World Languages,
Almaty, Kazakhstan, e-mail:
sahipzhamal.a@mail.ru

Abstract. The article discusses the purpose, objectives, mission, main criteria of activity, strategic directions of the Kazakh University of International

Relations and World Languages named after Abylai Khan. The purpose, tasks, main directions of education of university students (education of intellectual youth; development of information resources of the university; creation of conditions for youth innovations; development of "trilingualism") and ways to achieve them are described.

Keywords: university, strategic directions of the university's activities, mission, innovation, monitoring, technical infrastructure, foreign language education.

Статья поступила 17.09.2021

УДК 378.018.43

МРПТИ 14.35.09

DOI 10.48371/PEDS.2021.62.3.002

MOOCS - AS A NEW APPROACH TO DISTANCE EDUCATION

* Derijan I.V.¹, Dzhusubaliyeva D.M.², Tashkin E.³

¹*PhD doctor, professor, Vice rector of the South-western University "Neofit Rilski", Bulgaria, e-mail: izka_d@mail.ru

² Doctor of Pedagogical sciences, Professor,
Kazakh Ablai Khan University of International Relations
and World Languages

Almaty, Kazakhstan, e-mail: dinaddm@mail.ru

³PhD doctor, professor Kazakh Ablai Khan University of International Relations and World Languages, Almaty, Kazakhstan,
e-mail: erkantaskin@gmail.com

Abstract. Modern education does not stand still. Today, the use of digital technologies in the educational process is no longer an innovation for anyone. The most widespread are open online education and distance learning. One of the most actively used areas of distance learning in the world has become Massive Open Online Courses (MOOCs). This study discusses new approaches to distance learning through the creation of MOOCs. It is shown that, thanks to these online courses, education is transformed into a mixed-system network. Distance and in-person forms of education with varying degrees of participation in the educational process enable many users in any corner of the world to get the knowledge they need through MOOCs and it is completely free of charge. This study describes the stages of MOOC development and its capabilities.

Key words: digital technologies, online learning, distance learning, open education, massive open online courses.

Basic provisions

Massive Open Online Courses (MOOCs) have played a big role in shaping open education. MOOC stands for Massive Open Online Course (MOOC). Thanks to these online courses, education is being transformed into a mixed system including online and in-person forms of study with varying degrees of participation in the educational process. The main idea behind the creation of MOOCs is the possibility of learning in these courses for any user located anywhere in the world. Video lectures, which can be taught by one or several lecturers, are considered the foundation of most MOOCs, but the real innovation is special technological platforms that allow one to package and combine knowledge in the most efficient way. A significant advantage of MOOCs is flexibility in time and place of classes, using modern educational technologies. Open online courses, providing many new opportunities for all participants, have a significant impact on both secondary schools and higher education. Around the world, active preparation of MOOCs has begun. Open online courses are firmly entrenched at all stages of the education and radically changes its focus. Ignoring these tutorials would be a big mistake. Kazakhstan must keep up with modern trends in education in the best universities in the world. Open education allows one to practically have many types of freedom:

- open admission to a higher educational institution (as a rule, without analyzing the initial level of knowledge, without entrance examinations; the so-called “open door” policy),

- open planning of the learning process (drawing up an individual educational trajectory - a sequence of modules from the system of instructional courses in the corresponding program),

- freedom of choice for an instructor (determination of the teacher who would best meet the needs of the learners, especially in the future, when moving to educational consulting),

- freedom in choosing the time, rhythm and pace of learning (access to learning throughout the year, the absence of fixed terms of training),

- freedom in choosing the place of study (independent choice of the territory of study). [1]

Preparation and implementation of instruction in the open education system provides many forms of freedom that are different from traditional education. Each student can choose the goals, content, method, place and time of study, while teaching universities have the opportunity to follow different paths in the provision of educational services that meet the requirements of the

labor market and social needs.

The below table shows some comparative characteristics of the forms of traditional and Open education.

Comparative characteristics of traditional forms and open education [2].

Introduction

Today, the whole world is rapidly progressing. The self-development of everyone is the key to their professionalism. Therefore, it is education that should provide a person with a variety of services that allow them to learn continuously, realizing the main view of UNESCO about "Lifelong Education". Open education becomes one of the most popular themes in the modern world education sphere.

Open education is interpreted as a "flexible form of education", which allows learning to become accessible to students (in comparison to traditional forms), while distance learning is becoming the main form of acquiring knowledge in open education. It should be remembered that open education, indeed, is available to anyone who asks for it, without analyzing a learner's initial level of knowledge and location because open education uses technologies and distance learning methods and provides learning at a pace that is convenient for each student. This system is designed to be adequate for the information society and contributes to the solution of the above tasks in the field of education.

Forms of traditional education. Instruction starts and ends according to the set dates

The student faces restrictions on the freedom of access to programming

The student must attend classes at an educational institution or workplace

The goals and content of the programs are determined by the educational institution

The sequence of instruction is determined by the program or the instructor

The speed of learning is dictated by the program, the instructor, and the group

The instructor provides support primarily through lectures

The student learns by attending lectures and seminars or studying scientific and methodological literature

Forms of open education. The learners decide when to start and end the study of the program, on their own,

The learner has greater access to the learning and teaching process

The students, on their own, decide about the location of the study

The students, after consultation with a tutor (teacher-consultant), determine the goals and content of instruction in accordance with their needs

and interests

The student, together with the tutor, develops a study plan and schedule of classes

The student and the tutor agree on the pace of instruction

Tutors and students agree on a form of support, which can be provided in the form of face-to-face instruction or remotely

Instruction is delivered with the help of learning materials, which necessarily include goals, the content itself, self-assessment methods and other information for independent study

Open learning removes the space-time constraint in working with various sources of information. Information and its free flow play a critical role in open education. The 21st century is called the century of the information society, the technological basis of which is the creation of information networks capable of processing the growing amount of information. Information networks themselves are not new. But the integration of digital data processing by computers, telecommunication, modern methods of audio-video presentation of information, fiber-optic information transmission channels, etc. significantly increase the capabilities of such networks, leading to the creation of new information technologies (NIT). They combine video, audio, computer and telecommunication in new and unexpected ways. At the same time, the requirements for users are becoming more and more simple, and information services are becoming more individualized. It should be noted that we are talking not only about local, but also about global information networks, an example of which is the Internet. A global information infrastructure is gradually being created and extended to the entire world community.

Description of materials and methods

Massive Open Online Courses (MOOCs) can be seen as a means of expanding online learning opportunities with open access to courses and their scope, and they also provide an opportunity to introduce new business models that include elements of open education. Several unique MOOC platforms that offer independent courses or courses in conjunction with a university have been developed. More and more universities have become interested in MOOCs to expand access, marketing, and promotion of their educational institution, as well as for the possible development of a new source of income. MOOCs provided free access to the latest courses that could reduce the cost of higher education and even change existing models of higher education. All of this has been taken up by elite universities and organized online courses by launching open learning portals such as edX. New commercial projects such as Coursera and Udacity were launched in partnership with prestigious

universities, offering free online courses or charging a small fee for them. The new company Futurelearn was founded by the Open University in the UK with the aim of bringing together all free, open online courses from leading UK universities for learners from all over the world (Futurelearn, 2013). The rapid proliferation of MOOCs has generated commercial interest from venture capital firms and large corporations looking to enter the higher education market using a MOOC approach.

The concept of MOOC development is based on the ideals of open education: knowledge should be freely transferred from person to person, the desire to learn should be supported without any demographic, economic or geographical restrictions. Currently, MOOCs are deeply embedded in the education system of many countries around the world. For example, Udacity platform offers 11 courses in technical and humanitarian disciplines (S. Trun); Coursera - more than 400 courses (Stanford, Michigan and Pennsylvania universities), which today unite more than seven million students from all over the world. At the same time, the authors of these projects work very closely with universities when deciding which courses should be taught remotely, how to teach them, how to settle the delicate issues of certification, passing exams and tests, as well as defending theses and fighting plagiarism. But despite these seemingly winning moments, even these platforms failed to make it into the Top 10 Best Funded Startups. This is because the list of such EdTech projects turned out to be much wider, and today the most famous incubators in the field of education are: OpenEnglish, Desire2learn, Echo, Lumosity, Chegg, 2U, Edmodo, Kaltura, Orbis education, ImagineK-12, The Minerva Project, NASA, Startl, GoAlbook, Mindsnacks and many other startups that are gaining popularity all over the world. [3]

At its core, the MEP is a logical development of Open Educational Resources (OER). The term MEP is coined by researchers Dave Cormier of Prince Edward Island University and Bryan Alexander of the National Institute for Technology in Liberal Education in response to the "Connectivism and Connected Knowledge" course taught by George Siemens and Stephen Downs in 2008. More than 2300 students took part in this course. This phenomenon received even more attention and global resonance in 2011, when Stanford University professor Sebastian Thrun conducted a free online course titled "Artificial Intelligence" for 160000 students from 190 countries around the world. 28000 students successfully completed this course [4]. The Massachusetts Institute of Technology (MIT) created the OpenCourseWare project in 2002, and the Open University in Britain created the OpenLearn project in 2006. Both projects represent the emerging open education movement. Influenced by MOOCs, many elite universities have created various open learning platforms

such as the edX of the University of Massachusetts and Futurelearn of the Open University.

The emergence of innovations in MOOCs proves the interaction of various social, economic, and technical developments in the field of education in a global context. Open education can play an important role in ensuring access to education for all and in overcoming the challenges posed by an ever-changing environment. These changes include:

1. Globalization and increasing internationalization in higher education,
2. Increasing demand for access to higher education; it is expected that, by 2020, there will be 120 million students worldwide,
3. Changing student demographics with increasing numbers of adult students,
4. Wide access to technologies and means of communication,
5. The need to change prices, affordability, and economic models for higher education.

Results

For the practical application of massive online courses in the educational process, two areas can be distinguished. [5]

The first direction is the introduction of foreign online courses into the educational process as an elective. The students are provided with information and reference resources regarding various platforms, as well as specific recommendations for the search and selection of courses that students need.

The second area of work to promote massive open online courses in Kazakhstani universities, of course, is the development of their own courses. In Kazakhstan, MOOC trends are only gaining momentum. There are not many universities that have started working in this area. Today, initiated by the efforts of the Kazakh National University al-Farabi, a Consortium of Kazakhstani universities for the development of MOOCs in the Republic of Kazakhstan was created. It includes more than 20 universities of the Republic, including KazUIR & WL named after V.I. Abylai Khan. In 2016, the MOOC. KZ platform was developed, available at <http://mooc.kz>, which, as conceived by the creators, will become the prototype of the national platform. Further work certainly comes down to the creation of the courses themselves and their placement on this Kazakh platform, provided that the Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan will offer the necessary support to the creators of the platform. Today, AlFarabi Kazakh National University has already begun work on creating online courses and placing them on the Edx platform. They have developed more than 100 courses in 18 areas of education. Among them are such courses as Chinese language, Biotechnology,

Statistics, Organization of scientific research, religious philosophy, etc., which have about 16,000 signed-up users with a daily visit of about 500 people. The KazUMO & WL named after Abylai Khan are also trying to develop various online MOOC English courses for schoolchildren. This work was carried out with undergraduates of the 2nd year of study within the discipline of "Modern information technologies in foreign language education." Undergraduates selected the most popular topics and prepared MOOCs on them. The purpose of the development of MOOCs was to teach future schoolteachers to use all possible information resources to support the knowledge of the English language of schoolchildren. MOOC assignments were given in the form of project work in small groups of 4-5 people. Currently, the university is working on the development of MOOCs by leading instructors at the university.

Discussion

In sum, it should be noted that the educational process in universities should not be guided only by academic traditional occupations. It is very important to correctly use modern digital technologies to ensure high-quality training of specialists and take the best in education, which has already proven its effectiveness. MEPs promise to "open up" higher education by providing affordable, flexible, accelerated courses, free or at low cost, to students who are interested in studying. It should be noted that developing your own MOOCs is a daunting task. Developing a MOOC course requires the collaboration of many people, including video operators, course designers, IT and platform specialists, and others. In general, these courses require much more work than a simple university course taught by a single professor and perhaps a few teaching assistants, reaching a maximum of 100-300. Nevertheless, the labor costs of creating MOOCs are justified given the huge scale of the potential audience. So, using MOOCs, one instructor can teach thousands and tens of thousands of students at the same time. In order to create a MOOC, it is necessary to determine the project executors. The executors of the project include:

- the course manager,
- film crew (cameramen, editor, proofreader, and editor),
- course materials experts,
- the designer.

In turn, the project executors must clearly know their functionality. As a result, questions arise as to:

- where to look for such specialists,
- what their functional competencies are, and
- how much the labor cost.

The search for performers must be approached very responsibly. As

it has already become clear, the development of MOOCs takes a certain amount of time. Therefore, universities wishing to create and use MOOCs in the educational process need to create a department for the development of MOOCs, which will be responsible for all technical support, from lighting to editing content. Shooting, sound recording, editing video materials, creating screensavers, multimedia inserts, etc. will lie directly on their shoulders. The maintenance of a staff of highly qualified specialists will not be cheap, so it is necessary to find ways to reduce these costs. Each university must solve this issue independently. For example, the provision of paid services to other educational institutions (creation of MOOCs by order), the organization of paid advanced training courses for specialists based on MOOCs, the involvement of students and undergraduates in the process of creating MOOCs (creating a student multi-studio), etc.

Conclusion

MOOCs are the education of the future, allowing higher education to be “opened up” by providing affordable, flexible, accelerated courses, free or at low cost, to students who are interested in learning. Summarizing the above, it can be noted that modern education does not stand still. To comply with the trends of the world community and to make education more open to innovations, it is necessary to introduce into the system of Kazakhstani higher education everything new that has been accumulated in the world. This can lead to an increase in the quality of domestic education and meet the challenges of the 21st century.

ЛИТЕРАТУРА

[1] -Джусубалиева Д.М., Чакликова А.Т.,Мергембаева А.Г., Тахмазов Р. МООК – эволюция онлайн – образования. // Вестник КазНУ, Серия «Педагогические науки», Казахский национальный университет им. Аль Фараби, - 2017. - № 2 (51). - Раздел 5- «Электронное обучение и дистанционное образование», - С.62-68,

[2] Джусубалиева Д.М. МООК открытое онлайн образование для вузов, Материалы международной научно-методической конференции «Развитие методологии научно-исследовательской и образовательной деятельности в условия духовно – нравственного возрождения казахстанского общества». - КазНУ им. Аль Фараби, 2017. - С.209-213

[3] Д.Конанчук, А.Волков. Эпоха «Гринфильда» в образовании. - Исследование SEDeC/Центр образовательных разработок Московской школы управления СКОЛКОВО, сентябрь 2013. - 52 с. Режим доступа: http://elar.rsvpu.ru/bitstream/123456789/25787/1/978-5-8050-0650-1_104.

pdf [Дата обращения 10.09.2021]

[4] Parr, Chris (17 October 2013). "Mooc creators criticise courses' lack of creativity". - *Times Higher Education*. Retrieved 1 June 2015. Режим доступа: <https://www.times-higher-education.com/news/mooc-creators-criticise-courses-lack-of-creativity/2008180.article> [Дата обращения 10.09.2021]

[5] Prpić, John; Melton, James; Taeihagh, Araz; Anderson, Terry (16 December 2015). "MOOCs and crowdsourcing: Massive courses and massive resources". *First Monday*. **20** (12). Режим доступа: <https://dx.doi.org/10.5210%2Ffm.v20i12.6143> [Дата обращения 10.09.2021]

REFERENCES

[1] Dzhusubaliyeva D.M., Chaklikova A.T., Mergembayeva A.G., Takhmazov R. MOOK – evolyutsiya onlayn – obrazovaniya (MOOC - the evolution of online education). //Vestnik KazNU, Seriya «Pedagogicheskiye nauki», Kazakhskiy natsional'nyy universitet im. Al' Farabi, - 2017. - № 2 (51). - Razdel 5- «Elektronnoye obucheniye i distantsionnoye obrazovaniye», - S.62-68 [in Rus.]

[2] Dzhusubaliyeva D.M. MOOK otkrytoye onlayn obrazovaniye dlya vuzov, Materialy mezhdunarodnoy nauchno-metodicheskoy konferentsii «Razvitiye metodologii nauchno-issledovatel'skoy i obrazovatel'noy deyatel'nosti v usloviya dukhovno – нравstvennogo vozrozhdeniya kazakhstanskogo obshchestva» (MOOC open online education for universities, Materials of the international scientific and methodological conference "Development of the methodology of research and educational activities in the conditions of spiritual and moral revival of Kazakhstani society."). - KazNU im. Al' Farabi, 2017. - S.209-213 [in Rus.]

[3] D.Konanchuk, A.Volkov. Epokha «Grinfil'da» v obrazovanii (The «Greenfield» era in education). - Issledovaniye SEDeC/Tsentr obrazovatel'nykh razrabotok Moskovskoy shkoly upravleniya SKOLKOVO, sentyabr' 2013. - 52 s. Rezhim dostupa: http://elar.rsvpu.ru/bitstream/123456789/25787/1/978-5-8050-0650-1_104.pdf [Data obrashcheniya 10.09.2021] [in Rus.]

[4] Parr, Chris (17 October 2013). "Mooc creators criticise courses' lack of creativity". - *Times Higher Education*. Retrieved 1 June 2015. Режим доступа: <https://www.times-higher-education.com/news/mooc-creators-criticise-courses-lack-of-creativity/2008180.article> [Дата обращения 10.09.2021]

[5] Prpić, John; Melton, James; Taeihagh, Araz; Anderson, Terry (16 December 2015). "MOOCs and crowdsourcing: Massive courses and

massive resources”. First Monday. 20 (12). Режим доступа: <https://dx.doi.org/10.5210%2Ffm.v20i12.6143> [Дата обращения 10.09.2021]

МООС - ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУДЫҢ ЖАҢА ТӘСІЛ РЕТІНДЕ

*Дерижан И.В.¹, Жусупалиева Д.М.², Ташкин Е.³

¹*PhD докторы, профессор, «Неофит Рыльский» Оңтүстік-Батыс университетінің проректоры, Болгария, e-mail: izka_d@mail.ru

²д.п.н., профессор Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ, Алматы к., Қазақстан, e-mail: dinaddm@mail.ru

³PhD докторы, профессор Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ, Алматы к., Қазақстан, e-mail: erkantaskin@gmail.com

Аңдатпа. Қазіргі білім бір орында тұрмайды. Бүгінгі таңда оқу үдерісінде цифрлық технологияларды қолдану енді ешкім үшін жаңалық емес. Ең кең тарағандары - ашық онлайн білім беру және қашықтықтан оқыту. Әлемдегі қашықтықтан оқытудың ең белсенді қолданылатын бағыттарының бірі Massive Open Online Courses (MOOCs) болды. Бұл мақалада МООС құру арқылы қашықтықтан оқытудың жаңа тәсілдері талқыланады. Көрсетілгендей, бұл онлайн курстардың арқасында білім алуан түрлі жүйеге, желілік және күндізгі оқу формасына айналады, бұл білім беру процесіне әр түрлі дәрежеде қатысады, бұл әлемнің кез келген бұрышында көптеген пайдаланушыларға мүмкіндік береді. МООС арқылы қажетті білімді толығымен тегін алу. Мақалада МООС даму кезеңдері мен оның мүмкіндіктері сипатталған.

Тірек сөздер: цифрлық технологиялар, онлайн оқыту, қашықтықтан оқыту, ашық білім, жаппай ашық онлайн курстары.

МООК - КАК НОВЫЙ ПОДХОД К ДИСТАНЦИОННОМУ ОБУЧЕНИЮ

*Дерижан И.В.¹, Джусубалиева Д.М.², Ташкин Е.³

¹ PhD доктор, профессор, проректор Юго-Западный университет «Неофит Рыльский», Болгария, e-mail: izka_d@mail.ru

² д.п.н., профессор КазУМОиМЯ им. Абылай хана, Алматы, Казахстан e-mail: dinaddm@mail.ru

³ PhD доктор, профессор КазУМОиМЯ им. Абылай хана, Алматы, Казахстан, e-mail: erkantaskin@gmail.com

Аннотация. Современное образование не стоит на месте. Сегодня ни для кого уже не стало новшеством использование цифровых технологий в образовательном процессе. Наиболее широкое распространение получило открытое онлайн образование и дистанционное обучение.

Одним из наиболее активно используемых направлений дистанционного обучения в мире стали Массовые открытые онлайн курсы (МООК). В данной статье рассматриваются новые подходы в дистанционном обучении через создание МООК. Показано, что благодаря этим онлайн курсам образование преобразуется в смешанную систему, сетевых и очных форм обучения с различной степенью участия в учебном процессе, что дает возможность большому числу пользователей в любом уголке мира получить нужные для него знания через МООК совершенно бесплатно. В статье описаны ступени разработки МООК и его возможности.

Ключевые слова: цифровые технологии, онлайн обучение, дистанционное обучение, открытое образование, массовые открытые онлайн курсы.

Статья поступила 17.09.2021

УДК 377.02

МРНТИ 14.35.09

DOI 10.48371/PEDS.2021.62.3.003

БОЛАШАҚ КӨРКЕМ ЕҢБЕК ПӘНІ МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ АРТ-ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН АРТТЫРУ

*Жолдасбекова С.А.¹, Мадиева Д.²

¹*п.ф.д., профессор, М.Әуезов атындағы ОҚУ, Шымкент, Қазақстан,
e-mail: saulez.63@mail.ru

²докторант, М.Әуезов атындағы ОҚУ, Шымкент, Қазақстан,
e-mail: madievad@bk.ru.

Аңдатпа. Мақалада болашақ көркем еңбек пәні мұғалімдерінің арт-технологиялық құзыреттілігін арттыру мәселелерін қарастырған. Мақаланың теориялық бөлімінде болашақ педагогтардың арт-технологиялық құзыреттілігін арттырудың маңыздылығы негізделді. Болашақ көркем еңбек пәні мұғалімдерінің кәсіби дамуында арт-технологиялық құзыреттіліктің ролі анықталды.

Мақаланың практикалық бөлімінде білім беру үдерісіндегі дамыту, тәрбиелеу, оқыту міндеттерін шешу үшін бейнелеу өнері мүмкіндіктерін қолдану мүмкіндіктері және педагогикалық ғылымның өзіндік практикаға бағдарланған бағыты ретінде арт-технологиялық құзыреттілігін қалыптастыруда сандық технологияларды қолдану реттілігі

ашып көрсетілді.

Тірек сөздер: көркем еңбек пәні мұғалімдері, арт-технологиялық құзыреттілік, арт-технологиялық құзыреттілікті арттыру, көркем еңбек пәні, болашақ мұғалімдер.

Негізгі ережелер

Қазіргі ғылыми-педагогикалық айналымда «құзыреттілік» және «құзырет» деген қос ұғымы қолданыста болып отыр. Ресейдің атақты педагогтары В.В. Раевский, А. Хуторский зерттеулерінде құзырет – оқу кезінде меңгерілетін іс-әрекеттің жалпылама күрделі ұстанымдар, ал құзыреттілік құзыреттерді иеленудің нәтижесі болып табылады деп санайды. Дегенімен, осы ұғымдарды анықтаудың бірнеше басқа әдістері кездеседі. Атап айтсақ, Т. Гудкова, С. Дружилов, А. Зеер, А. Миролубов қос термин синоним ретінде қолданылады деп санайды. Басқа ғалымдар, К. Махмурян, И. Пересторонин, В. Софронова және т.б.. құзыреттер құзыреттіліктердің құрамдас бөлімі болып табылады дегенге аса мән береді. А.С. Шишов, В. Кальней құзыреттілік дегеніміз – бұл іс-әрекетке қабылеттілік, ал құзырет дегеніміз – бұл белгілі бір тұлғаның өкілеттіктер шегі деп санайды.

«Құзыретті ұстаным» ұғымы деп, білім беру үдерісінің тұлғаның негізгі (базалық) және пәндік құзыреттерін қалыптастыруға және дамытуға бағытталуын түсінеміз. Адамның жалпы құзыреттілігін қалыптастыру осы үдерістің нтиәжесі, тұлғаның сипаттамасымен ықпалдасқан негізгі құзыреттердің жиынтығы болып табылады. Мұндай сипаттама оқыту барысыныда қалыптасып, тұлғаның білімінен, іскерлігінен, қарым-қатынастары, іс-әрекет тәжірибесі мен әрекет моделінен тұрады [4].

Арт-технологиялық құзыреттілік субъектінің қасиеттері мен жеке қасиеттерінің жиынтығы ретінде анықталады, ол арт-технологиялық принциптерге сәйкес әртүрлі пәндік бағыттағы трансформациялық қызметті ұйымдастыруға, өз қызметінде заманауи технологияларды игеруге және тиімді пайдалануға мүмкіндік береді. А. В. Хуторской [5] құзыреттілік ұстаным — бұл білім беру нәтижесіне баса назар аударатын тәсіл, ал білім беру нәтижесі алынған ақпараттың мөлшері емес, адамның әртүрлі проблемалық жағдайларда әрекет ету қабілеті болып табылады деп көрсеткен.

Ғалымдардың осы мәселеге қатысты түрлі әдістерін талдау негізінде болашақ мұғалімдерді даярлаудағы құзыретті ұстаным – бұл өз іс-әрекетін оқушы тұлғасын дамытуға бағыттай отырып, пән оқытушысы қолдануы тиіс құзыреттер жиынтығы.

Мақаланың мақсаты болашақ көркем еңбек пәні мұғалімдерінің

кәсіби дайындығын ұйымдастырудың құзыретті әдісі тұрғысынан көркем еңбек пәні мұғалімінің арт-технологиялық дайындық ерекшеліктерін ашып көрсету.

Кіріспе

Болашақ көркем еңбек пәні мұғалімдерінің арт-технологиялық құзыреттілігін арттыру бүгінгі күні жоғары педагогикалық білімді дамытуда өзекті мәселе болып отыр. Уақыт талабына сай арт-технологиялық құзыретті педагогты дайындауға бағдарлану, бұл өз кезегінде педагогикалық жоғары оқу орнының оқу-тәрбие үдерісіне құзыреттік әдісті ендіруді қажет етеді. Болашақ мұғалімнің білім беру процесінде кәсіби және жеке өзін-өзі көрсетуге және шығармашылық өзін-өзі жүзеге асыруға деген ұмтылысы мен ЖОО-дары оқытушыларының өнер арқылы кәсіби дайындықтың мазмұны мен формаларын байыту негізінде оны жүзеге асыру үшін жағдай жасауға дайындығы жеткіліксіз болып отыр.

Змананау педагог – ақпараттанушы емес, оқушының жеке тұлғалық және интеллектуальды дамуын жобалаушы, нұсқаушы ролін атқарады. Ал бұл педагогтан жоғары құзыреттілігін, ұйымдастырушылық қабілеттілігін талар етеді, себебі оқушылар бүгінгі қоғамның түбегейлі өзгерістеріне лайық бейімліп, зерттеушілік дағдыларын дамытуға бағытталуы қажет.

Құзыреттіліктің – мәніне тоқтала кетсек, бұл білімгердің әлеуметтенуі мен даярлық деңгейінен көрініс табылатын білім беру нәтижесінде күтілетін жетістіктер болып табылады.

«Құзыреттілік» термині әдетте белгілі бір әлеуметтік-кәсіби статус иесіне байланысты қолданылады және оның сол істі атқарудағы түсінігі, білімі, білігінің орындалуға тиіс мәселенің нақты өз деңгейінде шешілуімен сәйкестілігі арқылы сипатталады [1].

«Құзыреттілік» ұғымы ғылыми айналымға ширек ғасырдан астам уақыт бұрын енгізілген. Құзыретті–бұл белгілі бір салада жеткілікті білімге ие; бір нәрсе жайында жақсы хабардар; пайымды тұлға. Құзыреттілік дегеніміз – бұл хабардарлық, білім, бедел [2].

Сондықтан болашақ көркем еңбек пәні мұғалімдерінің арт-технологиялық құзыреттілігін арттыру маңызды мәселе боып отыр. Сапалы және тиімді ұйымдастырылған оқу процесіне қажетті құзыреттілікті қалыптастыру әлеуметтік талаптарды қанағаттандыра алады. Құзыреттіліктің барлық компоненттерін қалыптастыру адамның кәсіби қызметінде, қарым-қатынасында және ынтымақтастығында, кемелденуі мен жетуін білдіреді, кәсіби тұлғаның қалыптасуы мен даралығын сипаттайды. «Көркем еңбек» пәні бойынша болашақ мұғалімнің арт-

технологиялық құзыреттілігін қалыптастыруда құзыреттілік ұстаным жетекші рөл атқарады. Э. Зеер мен Э. Семенюк [3] пікірінше, құзыреттілік ұстаным – бұл білім беру векторларының мақсаттарына басымдық беру: білім алу, өзін – өзі анықтау (өзін-өзі анықтау), өзін-өзі тану, әлеуметтену және даралықты дамыту. Құзыреттілікті қалыптастыруда тәжірибе маңызды рөл атқарады: қарым-қатынасты үйрену үшін қарым-қатынас жасау керек; компьютерді пайдалану үшін оған белгілі бір әрекеттерді орындау керек және т. б.

Материалдар мен әдістерді сипаттау

Оқыту үдерісі мен тұлғаның дамуы, жоғары педагогикалық білім жүйесінде не болып жатқандығы туралы сөз болып отырғандықтан, білім беру нәтижелерінің бір болашақ маманның құзыреттер жинағын иеленуі болып келеді, мұның өзі көркем еңбек пәні мұғалімінің кәсіби іс-әрекетіне қажет болып табылады.

Кәсіби педагогикалық құзыреттілікте бірнеше құрамдас бөлімдер (әдіснамалық, пәндік, психологиялық-педагогикалық, әдістемелік) атап көрсетіледі, алайда, арт-технологиялық құзыреттілік жетекші орындардың бірін иеленеді. Ол белгілі бір оқу пәнін оқыту құрылымы бойынша арнайы ғылыми, психологиялық, педагогикалық білім мен біліктер жүйесін үйлестіріп, айқын қолданбалы сипатқа ие болады. Арт-технологиялық құзыреттілік танымдық, тұлғалық және іс-әрекеттік компоненттерге бөлінеді, олардың қалыптасуы мен дамуы болашақ мамандардың – көркем еңбек пәні мұғалімдерінің тиімді ұйымдастырылған әдістемелік дайындығы кезінде орын алады.

Көркем еңбек мұғалімінің технологиялық құзыреттілігін арттыру мәселесін В.П. Беспалько, Ю.К. Васильева, В.Д. Симоненко, А. Хотунцев және т.б. зерттеулерінде орын алған. Мұғалімнің технологиялық құзыреттілігін арттыру ғалымдардың көпшілігі, бір жағынан, болашақ мұғалімдердің бойында әдістемелік білім мен біліктерді қалыптастыру үдерісі ретінде, келесі жағынан, оқыту әдістері мен құралдарын оңтайлы таңдау немесе әзірлеуді қамтамасыз ететін білім мен іскерліктер мен дағдының жиынтығы ретінде қарастырады.

В.Д. Симоненко и Е.М. Муравьев көркем еңбек пәні мұғалімінің әдістемелік дайындығын білім, білік пен дағдылардың жүйесін ретінде анықтайды, ол мұғалімнің белгілі бір оқу пәні бойынша оқу үдерісін алдын ала жобалау және соңынан іске асыру мүмкіндігін қамтамасыз етеді [6].

Болашақ мұғалімнің «технологиялық құзыреттілік» ұғымы семантикалық мағынада болашақ мұғалімнің білім, іскерлік және

дағдыларды меңгеруде көрінетін қажетті жеке қасиеттерді меңгеруін ұштастыра отырып, интегративті жеке сипаттамасы мен оқу нәтижесі ретінде әрекет етеді. Технологиялық мәселелерді шешуге, педагогикалық және технологиялық әрекеттердің алгоритмдерін тағайындауға, әзірлеуге және практикада қолданады (В.Н. Горбунов, Ю.С. Дорохин, Н.Н. Манко, Е.И. Никифорова, Л. А. Ядвиршис).

Өнердің мазмұны туралы қажетті ғылыми білімді меңгеруде ғылыми зерттеулердің объективтілігі үшін - болашақ көркем еңбек мұғалімінің поликөркемдік көзқарастың стратегиялық идеяларын қолдану кезіндегі технологиялық құзыреттілігі үшін біз әлемді түрлендіруші әрі ғылыми таным әдісі ретінде әдіснамаға жүгінеміз (А.М. мен Д.А. Новиков, И.Л.Бахтина, Г.И. Рузавин және т.б.).

Болашақ көркем еңбек мұғалімінің art – технологиялық құзыреттілігінің мазмұнын зерттеуде поликөркемдік ұстаным негізінде әдіснамаға жүгінуіміз оны жалпыға бірдей қабылданған мағынада қабылдауға негізделген. Атап айтқанда: әдістеме – бұл танымның ғылыми әдістері туралы ілім және кейбір ғылымдарда қолданылатын олардың жиынтығы. Сондай-ақ теориялық және практикалық қызметті ұйымдастыру және құру принциптері мен әдістерінің жүйесі.(Н.М. Ботырко, В. И. Загвязинский, А. М. Новиков, В. А. Попков, Е. И. Пургина, Л. А. Шипилина). Әдістеме зерттелген процесс немесе құбылыс туралы жан-жақты ақпарат алуға арналған [7].

Жоғарыда келтірілген барлық анықтамалар «ғылыми арнайы білім, дағды мен біліктер» ұғымына сай болып келеді. Сонымен қатар кәсіби дайындықта (оның құрамдас бөлімі әдістемелік дайындық болып табылады) «дайындау» ұғымының екінші мәніне – белгілі бір міндеттерді орындауға дайындыққа маңызды рөл беріледі, белгілі бір құзыреттердің болуымен айқындалады. Сөйтіп, әдістемелік дайындық екі аспектіні сипаттайды: дайындықты қалыптастыру және арнайы білік және тұлғалық қасиеттермен байланысты әдістемелік әрекеттерді іске асыруға дайындық жағдайы.

Арт-технологиялық құзыреттілікті арттыру мәселелерін зерттеуде мұғалімнің әдістемелік құзыреттерді игерудегі тұлғалық әлеуеті жетекші орындардың бірін иеленеді. Арт-технологиялық құзыреттілік алан түрлі шығармашылық іс-әрекет барысындағы синтез ретінде танымдық және пәндік-түрлендіруші іс-әрекеттің зияткерлік, эмоциялық-ерік, құндылық-бағдарланған жақтарын ажыралмас бірлікте қарстырады, практикалық түрлендіру міндеттерін шешуде өз бетінше белсенді қатысу мен білімнің ықпалдасқан бірлігі негізінде көркем еңбек пәні мұғалімінің әдістемелік құзыреттері іске асырылады.

Педагогикалық ғылымның қазіргі жетістіктері арт-технологиялық құзыреттіліктің дәстүрлі функциялары туралы түсініктердің өзгеруімен байланысты. Көркем еңбек пәні мұғалімінің кәсіби іс-әрекетін зерттеу жұмыстарындағы білім беру, тәрбиеу және дамыту функциялары (В.Д. Симоненко, П.С. Самородский, Е.М. Павлютенков, Р.А. Галустова) ақпараттық, болжау, практикалық, бақылау-бағалау, түзетуші, эвристикалық және эстетикалық функциялармен бірлікте қарастырылады.

Жүйелі әдіс В.В.Краевскийдің ғылыми айналымға «оқытудың әдістемелік жүйесі» ұғымын ендіріп, тиісті жүйені «педагогикалық іс-әрекеттің тұтас жүйесі ретінде анықтап, соңынан мұғалімнің осы іс-әрекетінің жобасында нақтыланған соң» кеңінен таралды [2]

«Физиканы оқытудың әдістемелік жүйесі» ұғымын қарастыра отырып, Г.П. Стефанова оны келесі мәнмен толықтырады: оқыту үдерісінің түрлі компоненттерін көрсететін, оқыту мазмұнынан, мақсатынан, әдістері мен формаларынан, құралдары мен жоспарланған нәтижелерінен тұратын модель [9].

И.В. Гребнева, А.А. Иванова өз зерттеулерінде «оқыту технологиясын білу мен сақтау» парадигмасы шеңберінде болашақ мұғалімдердің әдістемелер мен технологияларды зерделеу үрдісі бойынша мазасыздық танытады». Практикалық әдістеменің технологиялық бағыты - симптоматикалық және ерекше қауіпті құбылыс. Мұғалімдер көшіріп алу үшін, әдістемелік журналдарда әмбебап сабақ әзірлемелері мен әдістемелік ұстанымдерді іздеестіреді. Қазір жылдам нәтижеге қол жеткізуге және зияткерлік шығындарсыз жаңашыл-мұғалім атағына бөленуге кепілдік беретін жаңа «әмбебап» педагогикалық технологиялар сұранысқа ие. Алайда, егер технология теориялық негізде құрылатын болса, практикалық іс-әрекеттің сипаттамасы ретінде танылады, кері жағдайда бұл қолөнер болып табылады [8-10].

Өкінішке орай, оқу үдерісіндегі болашақ ықтимал өзгерістердің барлық алуан түрлілігін қарастыру мүмкін емес, сондықтан педагогикалық жоғары оқу орнында студентті дайындау оқыту үдерісін әлдебір шамада түзетуді іске асыру үшін жеткілікті болуға тиіс, демек мұғалімнің әдістемелік дайындығы оқыту мазмұны мен әдістерінің ықпалдасу мүмкіндігін қамтамасыз етуі тиіс, социумның өзгеруіне сәйкес тұрақты өзгеріп отырады.. Болашақ мұғалімнің өзін-өзі жетілдіруге ұмтылудың маңызы өте зор, ол «кәсіпқой ретінде өз тұлғасын дамыту бойынша саналы жұмысты» қарастырады:өзінің жеке қайталанбас ерекшеліктерін педагогикалық іс-әрекет талаптарына бейімдеу; кәсіби құзыреттілігін тұрақты дамыту және тұлғаның әлеуметтік-адамгершілік және басқа қасиеттерін үздіксіз дамыту» [11].

Көркем еңбек пәні мұғалімінің арт-технологиялық құзыреттілігін арттырудың маңызы өмірдің кез келген жағдайында әдістемелік рецепт беру үшін білім, тәжірибе мен шығармашылықты пайдалана отырып, кәсіби міндеттерді шешуге үйретуден көрінеді

Болашақ мұғалімнің, сондай-ақ көркем еңбек пәні мұғалімінің арт-технологиялық құзыреттілігін арттыру барысы бірнеше кезеңдерге бөлінеді:

Базалық кезең (1-2-курстар). Пәндер блогын зерттеу шеңберінде коммуникативтік құзыреттілікті қалыптастыру: гуманитарлық және әлеуметтік (Қазақстанның қазіргі заман тарихы, философия, әлеуметтану, саясаттану, мәдениеттану және психология, орыстілі, шетел тілі, дене шынықтыру, АҚТ) және кәсіби-педагогикалық (мамандыққа кіріспе, педагогика, психология) және т.б.

Ықпалдасу кезеңі (2-курстар). Кәсіби-педагогикалық дайындық пәндерін зерттеу шеңберінде пәндік-бағдарланған құзыреттілікті қалыптастыру (занауи педагогика, тәрбие жұмысының теориясы мен әдістемесі, жалпы және жас ерекшелік психологиясының негіздері) және кәсіби ғылыми-пәндік дайындық пәндері (визуальды өнер, бейнелеу өнер тарихы, сызу, графика және жобалау негіздері, электротехника және т.б.); мектепте үздіксіз практикадан өту.

Негізгі кезең (3-ші курс). Пәндер блогын зерттеу шеңберінде арт-технологиялық құзыреттіліктің қалыптасуы: гуманитарлық және әлеуметтік-экономикалық (әлеуметтану, саясаттану, құқықтану және т.б), кәсіби-педагогикалық (көркем еңбекке оқыту әдістемесі, инклюзивті білім беру, критериалды бағалау технологиясы, сәндік-қолданбалы шығармашылық, академиялық сурет, динайн және композиция негіздері және т.б), педагогикалық практика, көркем еңбекке баулу әдістемесі бойынша курс жұмысын орындау.

Біліктілік кезеңі (4-ші курс). Кәсіби-педагогикалық дайындық пәндерінің (көркем еңбекке оқытудың замануи технологиялары), және кәсіби ғылыми-пәндік дайындық (теріні көркем өңдеу, үй-мәдениеті, тамақтану мәдениеті және т.б) пәндерінің блоктарын зерттеу барысында арт-технологиялық құзыреттіліктердің дамуы; өндірістік практикадан өту, „Көркем еңбек пәні“ мамандығы бойынша бітіруші біліктілік жұмысын орындау.

Ғылыми-зерттеушілік (магистратура). Қазіргі педагогикалық білім берудің қарым-қатынас, таным және әлеуметтік шығармашылық субъекті ретінде болашақ мұғалімнің тұлғасына бағытталуы педагогикалық кәсіпті игеруде студенттің өзінің рөлін де арттыра түседі. Ол өз іс-әрекетінің мақсаты мен міндеттерін айқын түсінуі, кәсіби қалыптасу мен өзін-өзі дамыту жолдарын көре білуі тиіс.

Жоғарыда айтылғандарға сүйене отырып, келесі қорытынды жасауға болады.

Біріншіден, көркем еңбек пәні мұғалімінің арт-технологиялық құзыреттілігі қазіргі жоғары оқы орнындағы оқу-тәрбие үдерісін ұйымдастырудың құзыретті әдісі негізінде қалыптасуы тиіс; бейнелеу өнері мен техникалық-технологиялық және педагогикалық ғылымдар білімінің ықпалдасуын, табиғат пен қоғам заңдарын түсінуді қарастырады. Ол қазіргі мектеп оқушыларының бойында бейнелеу өнері, сызу мен техникалық-технологиялық орта және еңбек өмірінің әлеуметтік-экономикалық аспектілері туралы, олардың технологиялық ортамен өзара әрекеттесуі және технологиялық мәдениет негіздерін меңгеру мүмкіндіктері туралы түсінік қалыптастыру міндеттерін қамтамасыз етуге арналған.

Екіншіден, педагогикалық шеберлік деңгейі педагогикалық жоғары оқу орнында мамандарды әдістемелік дайындау сапасының көрсеткіші болып табылады, мұның өзі мұғалімнің авторлық әдістемелік жүйесінің болуын қарастырады, мұғалім үшін бір ғана қойылған міндетті шешудің алуан түрлі нұсқаларын көре білуден; әдістемелік ұсынымдар мен теориялық ережелерді нақты жағдайға өзгертуден көрінетін кәсіби шығармашылық пен өзін-өзі дамыту тән болып келеді.

Нәтижелер

Болашақ көркем еңбек пәні мұғалімінің арт-технологиялық құзыреттілігі мен көркемдік, педагогикалық және технологиялық қызметтің құндылықтары мен жеке мағынасын меңгерудің технологиялық құзыреттілігін анықтаудың жолдарын іздеуге қатысты гипотеза сынға ұсынылды. түрлі көркемдік ұстаным негізінде эксперименттік жұмыстар жүргізілді, оған 115 адам қатысты.

Эксперименталды топ (ЭГ) 58 студенттен құралды. Бақылау тобы (КБ) - 57 адам. Эксперименттің тікелей қатысушылары 3 мұғалім болды.

Эксперименттік жұмыс үш кезеңде жүргізілді: анықтау, қалыптастырушы және бақылау

Эксперименттің анықталу кезеңінде арт-технологиялық құзыреттілікті арттыру шеңберінде болашақ көркем еңбектің мұғалімдерінің арт-технологиялық құзыреттілігінің қалыптасуының бастапқы деңгейі анықталды. яғни, студенттердің арт-технологиялық құзыреттілік мазмұнын, өнердің әр түрінің ерекшеліктері, олардың «тілінің» ерекшеліктері мен көркемдік бейнелеу құралдары туралы идеяларды меңгеруге ынталандыру. Сонымен қатар көркемдік техникалар мен технологияларды түсіну және ажырату деңгейлерін анықтадық.

Талқылау

ЖОО-ның оқу жоспарын және болашақ көркем еңбек пәні мұғалімдерінің арт-технологиялық құзыреттілігін арттыру шарттарын талдау логикаға сәйкес мұғалім қызметінің мәнді екінін бекітетін кезеңдердің орынды реттілігі арқылы педагогикалық қолдауды жүзеге асыру мүмкіндігін ашты. Белгіленген кезеңдер шартты түрде келесідей белгіленеді: «арт-технологияға ену» (1-2 семестр); «Арт-технологияны ұғыну» (3-5 семестр), «арт-технологиялық тренинг» (6-7 семестр), «арт-технологиялық шығармашылық» (8-9 семестр), «арт-педагогикалық зерттеу» (10 семестр). Сонымен қатар, педагогикалық цикл пәндерінің мысалын қолдана отырып, көп деңгейлі эксперимент модельмен теориялық түрде белгіленген арт-технологиялық құзыреттілікті арттыру кезеңдерінің реттілігі нақты практикада икемді құрылымға ие болатынын көрсетті.

Қорытынды

Болашақ көркем еңбек пәні мұғалімдерінің арт-технологиялық құзыреттілігін арттыру кезінде келесілерге назар аударған жөн:

- маманның болашақ көркем еңбек пәні мұғалімдерінің арт-технологиялық құзыреттерін анықтау.

- студенттердің бойында арт-технологиялық құзыреттерді қалыптастыру моделдерін әзірлеу,

- студенттердің бойында арт-технологиялық құзыреттілікті тиімді қалыптастырудың шарттарын ақындау,

- арт-технологиялық құзыреттіліктің модульдік даму бағдарламасын әзірлеу, саралау мен ендіру

- студенттердің арт-технологиялық құзыреттілікті меңгеруіне ықпал ететін оңтайлы технологияларды негіздеу

- арт-технологиялық құзыреттіліктің түрлі параметрлері бойынша жетістіктер деңгейін бағалау үшін аспаптарды саралаудың диагностикалық негізінде білім беру кеңістігін қайта құру,

- оқу-тәрбие үдерісін бағдарламалық-мақсатты, мотивациялық басқаруды саралау,

- кәсіби іс-әрекет субъекті ретінде тұлғаның қалыптасуына бағытталған құзыреттілікке бағдарланған білім беру кеңістігін жобалау мен кезең-кезеңмен саралау

- интерактивтік технологияларды дамыту, педагогикалық кадрлардың инновациялық мәдениетін арттыру.

Болашақ көркем еңбек мұғалімдерінің арт –технологиялық құзыреттілігін арттыру процесінде алуан түрлі көркемдік көзқарасты

жүзеге асыру арқылы олардың арт– технологиялық және арт-педагогикалық білім мен дағдылар жүйесін игеруге ғана шектелмейді. Кәсіби міндеттерді нәтижелі шешу үшін оларды үнемі жаңартып отыру қабілетін дамытады, әрі бұл көркемдік, педагогикалық және арт - технологиялық құзыреттілігін арттыруға көмектеседі.

ӘДЕБИЕТ

[1] Кенжебеков Б.Т. Жоғары педагогикалық оқу орны жүйесінде болашақ мамандардың кәсіби құзырлылығын қалыптастыру. Пед.ғыл. докторы диссер. – Қарағанды, 2005. - 267 б.

[2] Краевский, В.В. Методология педагогического исследования. - Самара: Изд-во СГПЫ, 1994. - 162 с.

[3] Любичева, В.Ф. Теоретические основы проектирования учебного процесса по курсу «Методика преподавания математики»: Дисс ... докт. пед. наук. - М., 2000. - 297 с.

[4] Компетентностный подход в современном образовании: мировой опыт и украинские перспективы Библиотека по образовательной политике /Под общ.ред. А.В. Овчарук. - М.: «К.И.С.», 2004. - 112 с.

[5] Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личности – ориентированной парадигмы образования. - М.: 2002. - 175с

[6] Бортник А.Ф., Петрова Ю. М. Жұмсақ ойыншықтарды дайындау процесінде оқушылардың технологиялық құзыреттілігін қалыптастыру //»Концепт»ғылыми-әдістемелік электрондық журналы. – 2017. – Т. 11. – Б.42-43.

[7] Муравьев, Е. М. Общие основы методики преподавания технологии /Е. М. Муравьев, В.Д. Симоненко. - Брянск, ИЦ БГПУ, 2000. - 235 с.

[8] Кочетов А.И. Культура педагогического исследования. – 2 – е изд., исп. и доп. - Минск, 1996. - 327 с.

[9] Стефанова, Г.П. Подготовка учащихся к практической деятельности при обучении физике. Пособие для учителя. - Астрахань: Изд-во Астраханского гос. пед. ун-та, 2001. - 184 с.

[10] Монахов, В. М. Проектирование траектории становления будущего учителя /В. Монахов, А. И. Нижников //Школьные технологии. - 2000. - № 6. -С.45-56.

[11] Смолина Л.В. Электронное учебное пособие как средство формирования методической компетентности будущего учителя информатики. - Режим доступа: <http://www.ict.edu.ru/vconf/files/6830.doc>. [Дата обращения 11.09.2021]

REFERENCES

[1] Kenzhebekov B.T. Zhogary pedagogikalyk, ok,u orny zhyyesinde bolashak, mamandardyn kəsibi k,yzrylylygyn k,alyptastyru (Formation of professional competence of future specialists in the system of higher pedagogical educational institution). Ped.gyl.doktory disser. – Karagandy, 2005. - 267 b. [in Kaz]

[2] Kravetskiy, V. V. Metodologiya pedagogicheskogo issledovaniya (Methodology of pedagogical research). - Samara: Izd-vo SGPY, 1994. - 162 s. [in Rus.]

[3] Lyubicheva, V.F. Teoreticheskiye osnovy proyektirovaniya uchebnogo protsessa po kursu «Metodika prepodavaniya matematiki» (Theoretical bases of designing the educational process in the course "Methods of teaching mathematics") Diss ... dokt. ped. nauk. - M., 2000. - 297 s. [in Rus.]

[4] Kompetentnostnyy podkhod v sovremennom obrazovanii: mirovoy opyt i ukrainskiye perspektivy Biblioteka po obrazovatel'noy politike (Competent approach to modern education: world experience and Ukrainian perspectives Library on educational policy) /Pod obshch.red. A.V. Ovcharuk. - M.: «K.I.S.», 2004. - 112 s. [in Rus.]

[5] Khutorskoy A.V. Klyuchevyye kompetentsii kak komponent lichnostno – oriyeirovannoy paradigmy obrazovaniya (Key competencies as a component of the personality-oriented paradigm of education). - M.: 2002. – 175 s. [in Rus.]

[6] Bortnik A.F., Petrova YU. M. Zhymzak, oyynshyk, tardy dayyndau protsesinde ok,ushylardy tekhnologiyalyk, k,yzrettiligin k,alyptastyru (Formation of technological competence of students in the process of making soft toys) // "Kontsept" gylymi-ədistemelik elektrondyk, zhurnaly. – 2017. – T. 11. – B.42-43. [in Kaz]

[7] Murav'yev, Ye. M. Obshchiye osnovy metodiki prepodavaniya tekhnologii (General principles of technology teaching methods) /Ye. M. Murav'yev, V.D. Simonenko. - Bryansk, ITS BGPU, 2000. - 235 s. [in Rus.]

[8] Kochetov A.I. Kul'tura pedagogicheskogo issledovaniya (The culture of pedagogical research). – 2 – ye izd., isp. i dop. - Minsk, 1996. - 327 s. [in Rus.]

[9] Stefanova, G.P. Podgotovka uchashchikhsya k prakticheskoy deyatel'nosti pri obuchenii fizike (Preparation of students for practical activities in the study of physics). Posobiye dlya uchitelya. - Astrakhan': Izd-vo Astrakhanskogo gos. ped. un-ta, 2001. - 184 s.

[10] Monakhov, V. M. Proyektirovaniye trayektorii stanovleniya budushchego uchitelya (Designing the trajectory of the future teacher) /V.

Monakhov, A. I. Nizhnikov //Shkol'nyye tekhnologii. - 2000. - № 6. -S.45-56. [in Rus.]

[11] Smolina L.V. Elektronnoye uchebnoye posobiye kak sredstvo formirovaniya metodicheskoy kompetentnosti budushchego uchitelya informatiki. (Electronic textbook as a means of shaping the methodological competence of the future teacher of computer science) - Rezhim dostupa: <http://www.ict.edu.ru/vconf/files/6830.doc>. [Data obrashcheniya 11.09.2021] [in Rus.]

РАЗВИТИЕ АРТ-ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ХУДОЖЕСТВЕННО-ТРУДОВОЙ ДИСЦИПЛИНЫ

*Жолдасбекова С. А.¹, Мадиева Д.²

¹*д.п.н., профессор, ЮКУ им.М. Ауэзова, Шымкент, Казахстан,
e-mail: saulez.63@mail.ru

²докторант, ЮКУ им. М. Ауэзова, Шымкент, Казахстан,
e-mail: madievad@bk.ru.

Аннотация. В статье рассмотрены вопросы развития арт-технологической компетенции будущих учителей художественно-трудовой дисциплины. В теоретической части статьи обоснована важность развития арт-технологической компетенции будущих педагогов. Определена роль арт-технологических компетенций в профессиональном развитии учителя художественного труда.

В практической части статьи раскрыты возможности использования возможностей изобразительного искусства для решения задач развития, воспитания, обучения в образовательном процессе и последовательность применения цифровых технологий в формировании арт-технологических компетенций как своего рода практико-ориентированного направления педагогической науки.

Ключевые слова: учителя художественного труда, арт-технологическая компетентность, развитие арт-технологической компетенции, художественно-трудовая дисциплина, профессиональная подготовка, будущие учителя.

DEVELOPMENT OF ART-TECHNOLOGICAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS OF ART AND LABOR DISCIPLINE

*Zholdasbekova S. A.¹, Madieva D.²

¹d.p.s., professor, M. Auezov SKU, Shymkent, Kazakhstan,
e-mail: saulez.63@mail.ru

²doctoral student, M. Auezov SKU, Shymkent, Kazakhstan,
e-mail: madievad@bk.ru

Abstract. The article deals with the development of art-technological competence of future teachers of art and labor discipline. In the theoretical part of the article, the importance of developing the art-technological competence of future teachers is substantiated. The role of art-technological competencies in the professional development of an art teacher is determined.

In the practical part of the article, the possibilities of using the possibilities of fine art to solve the problems of development, education, training in the educational process and the sequence of the use of digital technologies in the formation of art-technological competencies as a kind of practice-oriented direction of pedagogical science are revealed.

Keywords: teachers of art work, art-technological competence, promotion, future teachers.

Статья поступила 16.09.2021

УДК 378.147

МРНТИ 14.07.01

DOI 10.48371/PEDS.2021.62.3.004

БОЛАШАҚ ПЕДАГОГ-ПСИХОЛОГТАРДЫҢ КӘСІБИ- ТҮЛҒАЛЫҚ ҚАЛЫПТАСУЫНДАҒЫ РЕФЛЕКСИЯ

*Шалғынбаева Қ.Қ.¹, Қазиев Қ.О.²

¹п.ғ.к., профессор, Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Нұр-Сұлтан, Қазақстан e-mail: kadisha1954@mail.ru

²PhD доктор, профессор, Х.Досмұхамедов атындағы Атырау университеті Атырау, Қазақстан, e-mail: kazi_karas@mail.ru

Аңдатпа. Рефлексия феномені жөніндегі қазіргі заманғы ғылыми түсініктерде оған көптеген сипаттама беріледі. Рефлексия (ағыл. Reflection) – өзін, өзінің әрекетін, тәртібін, сөзін, тәжірибесін, сезімін,

күйін, ерекшеліктерін, мінез-құлқын, өзіне және басқаға қатынасын және т.б. талдауға, түсінуге, сезінуге бағытталған ойлау үрдісі. Зерттеушілердің пікірінше, болашақ педагог-психологтардың педагогикалық кәсіпте тиімді қалыптасуы үшін кәсіби рефлексиясын дамытудың маңызы ерекше атап көрсетіледі. Сонымен бірге адамның өзінің іс-әрекетіне, өзіне саналы қатынасы рефлексия арқылы қалыптасады, өйткені, рефлексия ақиқаттың мәнін түсінуге өзінің қатынасын сәйкестендіруге мүмкіндік туғызады. Бұдан рефлексия адамның өзімен және қоршаған әлеммен өзара әрекеттесу үрдісі және нәтижесі ретінде анықталады деп тұжырымдауға болады. Кәсіби рефлексияға интерактивтілік тән, себебі ол өзінің табиғаты жағынан диалогты және кері байланысқа бағдарланған. Біріншіден, болашақ педагог-психолог қарым-қатынас бойынша басқа субъектілермен коммуникация үрдісінде өзара әрекеттеседі және кәсіби рефлексияның кооперативті және коммуникативті аспектілерін көрсетеді. Екіншіден, ішкі диалог үрдісінде субъектінің өзінің кері байланыста болады, онда кәсіби рефлексия интеллектуалдық аспектіні сипаттайды. Кәсіби рефлексия болашақ педагог-психологтарда мамандық, іс-әрекет мазмұны мен құрылымы туралы талқыланып қорытындыланған түсініктерді қалыптастыруға септігін тигізеді. Біздің зерттеу контекстімізде кәсіби іс-әрекеттің рефлексиямен өзара байланысы мәселесі теориялық мәнде маңызды, ол интеллектуалдық рефлексияны (субъектінің өзіндік санасы, түсінуі және әрекетке бағдары), өзін-өзі тануы және өзіндік талдау арқылы өзін-өзі ұйымдастыруға бағытталған тұлғалық рефлексияны (өзінің ішкі психикалық актілерінің күйін, өзінің ойлау әрекетін түсінуі), серіктестің бірлескен әрекеті бойынша әрекет арқылы тұлғааралық рефлексияны (рефлексиялық ұстаныммен субъектінің бірін-бірі өзара бейнелеуі) дамытуға бағдарланған.

Тірек сөздер: педагогикалық рефлексия, кәсіби рефлексия, тұлғалық рефлексия, интеллектуалдық рефлексия, коммуникативтік рефлексия, кооперативтік рефлексия, экзистенциалдық рефлексия, мәдени рефлексия, реттеушілік рефлексия, жағдаяттық рефлексия, ретроспективтік рефлексия, перспективтік рефлексия, өзін-өзі тану, өзіне-өзі есеп беру.

Негізгі ережелер

Жоғары оқу орнында педагогикалық мамандықтарды даярлауға қойылатын талаптарды орындаудың маңызды шартының бірі болашақ педагог-психологтардың рефлексиясын дамыту болып табылады. Осыған орай болашақ педагог-психолог ретінде студенттік жастық кезең рефлексивті талдау құралдарын меңгеру және ақыл-ой әрекетін

басқару үшін маңызды деп саналады. Бұл болашақ іс-әрекетті меңгеру үрдісінде кәсіби-тұлғалық қалыптасуының негізгі компоненті ретінде рефлексиясын дамыту мәселесін өзектендіреді.

Сондықтан мақаланың негізгі мақсаты рефлексияның болашақ педагог-психологтардың кәсіби-тұлғалық қалыптасуының негізгі компоненті ретіндегі мәнін ашып көрсету болып табылады. Бұл қарастырылып отырылған феноменді зерттеген ғалымдар еңбектеріне контент-талдау арқылы рефлексияға берілген анықтамаларды жүйелеу, оның типтері мен түрлерін жіктеу, сонымен қатар атқаратын функцияларын айқындау міндеттерін қоюға мүмкіндік береді.

Кіріспе

Жоғары оқу орнындағы болашақ педагог-психологтардың рефлексиясын дамыту бұл педагогикалық мамандықтарды даярлауға қойылатын талаптарды орындаудың маңызды шартының бірі. Себебі, болашақ мамандардың рефлексиясының қалыптасу дәрежесі олардың кәсіби іс-әрекетінде, шығармашылықпен өзін-өзі іс жүзінде көрсетуі үшін өзінің мінез-құлқын, кәсіби маңызды сапаларын үйлестіру және реттеу, өзін-өзі дамыту мен өздігінен білім алу, олардың тиімділігін қамтамасыз ету біліктілігінен байқалады.

Сонымен қатар, бірегей білім беру жүйесіне интеграциялану үдерісі жағдайын таңдауда жаупты шешімді дербес қабылдауға қабілетті, кәсіби әрекеттетістіктің тез өзгермелі жағдайында қабылданған шешімнің мүмкіндіктерін болжай алатын, рефлексивті мәдениеттің жоғары дәрежесін игерген, жаңа деңгейдегі мамандарды даярлауды талап етеді.

Осы тұрғыдан алғанда, Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті Н.Ә. Назарбаевтың «Қазақстандықтардың әл-ауқатының өсуі: табыс пен тұрмыс сапасын арттыру» атты Қазақстан халқына жолдауында: «Білім беру ісінде 4К моделіне: креативтілікті, сыни ойлауды, коммуникативтілікті дамытуға және командада жұмыс істей білуге басты назар аудару қажеттілігін ерекше атап көрсетуі білім беру жүйесінің алдына көптеген міндеттер жүктейді [1].

Әсіресе, әлемдік білім беру кеңістігіндегі өзгерістер психологиялық мамандыққа және тұтас педагогикалық және психологиялық білімге қарым-қатынасты өзгертуге алып келді. Психологиялық орталықтарды, психологиялық қызметті ұйымдастыру, психологтарды әртүрлі іс-әрекет саласына қатыстыру әлемдік стандартқа сәйкес дайындау бұл мамандықтың маңызын тереңірек түсінудің қажеттілігін айқындайды.

Рефлексия көпғасырлық тарихы қалыптасқан пәнаралық феномен. Тарихқа көз жіберсек, рефлексия жөніндегі идеялардың сонау ежелгі

философтар Сократ, Платон, Аристотель еңбектерінен бастау алып, орта ғасыр ойшылы әл-Фараби және т.б., сондай-ақ ағартушылар А.Құнанбаев, М.Жұмабаев, Ж.Аймауытов және т.б. еңбектерінде жалғасын тапқан. Сонымен қатар зерттелініп отырған көпжақты күрделі мәселеге алыс және жақын шетелдік, отандық педагог, психолог, философ ғалымдар да арнайы назар аударған. Осы сала ғалымдарының зерттеулеріне, ғылыми әдебиеттерге жүргізілген талдау рефлексия мәселесінің әртүрлі аспектіде бірнеше бағытта қарастырылғанын көрсетеді.

Философиялық аспектіде философтар (И.Кант, Г.В.Ф.Гегель, Дж.Локк және т.б) еңбектерінде рефлексия тұлғаның өзіне назар аударуын ойлану қабілеті, индивидтің өз санасындағы болып жатқанды түсіну қабілеті, адамның өзінің рухани жан дүниесін өзіндік бақылауы, тұлғаның өз ойының мазмұнын түсінуі, өзін-өзі тануы ретінде қарастырылады

Психологиялық аспектіде рефлексия тұлғаның өзін-өзі тануын және өзін-өзі жетілдіруін қамтамасыз ететін сапа (А.Н.Леонтьев); теориялық ойлаудың қажетті алғышарты (Ж.Пиаже); ойлаудың маңызды компоненті (О.С.Анисимов); онтогенездегі рефлексиялық сананың қалыптасуы (В.Слободчиков); іс-әрекеттегі рефлексивтік үрдістердің психологиясы (А.В.Карпов); психологиялық қызметтің аспектілері (Ж.Ы.Намазбаева, Х.Т.Шерьязданова, Р.Б.Каримова, т.б.) тұрғысынан зерттелінеді.

Педагогикалық аспектіде рефлексия мәселесі диплом алғаннан кейінгі білім берудегі кәсіби рефлексияны дамытудың әдіснамасы, теориясы мен практикасымен (В.А.Метаева); ойлауды рефлексивті реттеумен (Ю.Н.Кулюткин); кәсіби іс-әрекетпен (А.А.Бизязева, И.Г.Бессонова); болашақ маманның қалыптасуымен және кәсіби қабілетінің дамуымен (А.А.Деркач, Н.В.Кузьмина, А.Р.Ерментаева, Б.А.Тұрғынбаева және т.б.) байланыста қарастырылады.

Біздің зерттеу контекстімізде рефлексияны ой әрекетінің формасы ретінде жүйелі мәнді іс-әрекеттік (И.С.Ладенко, Г.П.Щедровский), субъектілік (Б.С.Братусь, М.С.Каган, В.И.Слободчиков), адамның басқаға қарым-қатынасы (Г.С.Батищев, М.М.Бахтин), өзін-өзі ұйымдастыратын жүйені дамыту тетігі (М.С.Мириманова, ВА.Лефевр) тұрғысынан қарастырған ғылыми еңбектер құнды болып табылады.

Жоғарыдағы ғалымдардың ғылыми зерттеу жұмыстарын зерделеу рефлексияның ішкі табиғатын, құрылымын және оны дамыту мүмкіндігін теориялық, практикалық және әдістемелік деңгейде зерттеудің қажеттілігі бұл мәселенің өзектілігін айқындай түседі.

Зерттеу әдістері. Зерттеу мәселесі бойынша философиялық, психологиялық және педагогикалық әдебиеттерге талдау жасау, контент-талдау, салыстыру, қорытындылау әдістері қолданылады.

Зерттеудің нәтижелері және талқылау

Әлемдік ғылыми білімде «рефлексия» ұғымының мәнін түсіну кеңейіп, адамның өзін-өзі тануы, өзін-өзі анықтауы, өзін-өзі ұйымдастыруы, өзін-өзі реттеуі және өзін-өзі жүзеге асыруының тетігі ретінде қарастырылуда. Демек, рефлексия тұлғаның өзін-өзі дамытуы мен өзін-өзі түсінуінде адамның бірегей қабілеттілігінің мәнін бейнелейді, бір жағынан, тұлғаның тұтастығын қамтамасыз етсе, екінші жағынан, әртүрлі жағдаяттан қорғайды, үшіншіден, тұлғаның өзін-өзі жете ұғынуға және ішкі шиеленісті шешу үрдісіндегі өзінің психикасын түсінуге, сол арқылы жаңа тұтас күйді (ахуал) басынан кешіруге алып келеді. Бұл болашақ педагог-психолог ретінде студенттердің жоғары оқу орнында білім алуы барысында меңгеретін мамандығы шеңберінде өзінің болашақ мінез-құлқын тәрбиелеу, өзіндік көзқарасын қалыптастыру, талдау және ойлау қабілеттерін дамытуы тиіс екендігін көрсетеді.

Қазіргі кезеңде ғылыми әдебиеттерде «рефлексияны» айқындаудың маңыздылығы ерекше айтылып жүр. «Рефлексия» ғылымаралық ұғым болғандықтан, әр сала тұрғысынан көптеген анықтамалардың берілуі оның күрделілігін көрсетеді.

Сондықтан болашақ педагог-психологтардың рефлексиясын дамыту мақсатында қарастырылып отырылған феноменді зерттеген ғалымдар еңбектеріне жасалған контент-талдау ұсынылады (1-кесте).

Кесте 1- Ресейлік және отандық ғалымдар еңбектеріндегі «рефлексия» ұғымының мазмұнына контент-талдау

№	Авторлар	Ұғымға берілген түсініктер
1	2	3
1	В. И. Степанский, В.В.Столин	Өзін-өзі тану, өзіне талдау жасау секілді өз болмысыңды көрсету феноменінің кең өрісі.
2	С.Л.Рубинштейн	Адамның әлемге қатынасы бойынша өмір сүруінің ерекше тәсілі.
3	В.Г. Богин, Н.Н.Суртаева	Индивидтің өзінің әлеміне, ойлау тәжірибесіне, іс- әрекетіне, әсерленуіне жүгінуі, яғни өзі көрген, естіген, оқыған, істеген, ойлаған, сезінген, сондай-ақ осының барлығының негізін іздестіру.
4	М.Н.Аплетаев	Адамгершілік іс-әрекетінің, ар-намыс әрекетінің формасы.

5	В.А.Петровский	Адамның өзін-өзі сәйкестендірудің негізі (мақсатын, құралын, нысанын қамтиды); адамда құндылыққа деген мотивациялық қатынасы өңделеді, ол белгілі бір адамгершілік мұраттарға негізделген саналы таңдау жасайды.
6	В.А.Хуторской	Барлық білім беру үрдісінің, пәндік әрекеттің негізгі әдіснамалық конструкциясы.
7	Н.Б.Крылова	Болып өткенді ерекше ұйымдастырудың, өнімді ойлау тетігі (жағдаят пен әрекетті бағалау, міндетті шешудің тәсілдері мен операцияларын табу); міндетті шешуге қатыстырылған индивид пен барлық адамдардың әрекетін өзіндік талдау.
8	В.А.Сластенин	Өзін-өзі және басқаны түсіну, өзін-өзі және басқаны бағалау, өзіндік талдау.
9	Ю.Н.Куллоткин	Өзінің мінез-құлқы мен әрекетін зерделеп, ойлауын өз бетімен реттеу қабілеті (бақылау және бағалау).
10	Г. Н . Солнцева, Т.В.Корнилова	Нормативті (рефлексияланбаған) іс-әрекеттің құрылымдық компоненттерінің мазмұнын қайтадан құру қабілеті.
11	В.Рокитянский	Мақсат ретінде саналылыққа жету құралдарының жиынтығы: жалпы ұстаным, әрекет түрі, тәсілі, құралы.
12	Э.Г.Юдин	Рухани өмірдің, мәдениеттің формалары мен негіздерін (адамгершілік, эмоционалдық, т.б.) іздестіру
13	М.И.Рожков	Өзін-өзі тәрбиелеу әдісі; белгілі бір жағдаятта немесе кезеңде адамның өзін өзі тануы ғана емес (білу, түсіну), айналадағылардың өзіне қатынасын, оның тұлғалық ерекшеліктерін, эмоциялық әсерін және когнитивтік түсініктерін білуін және түсінуін, тануын түсіндіруі. Рефлексия бұл болатын өзгерістер жайлы түсініктер.

14	Ю.М.Романенко	Рефлексия ақылдың бағыттау қабілеті және заттардың көптеген түрімен өзара әрекеттесу үрдісі, сыртқы әлемді тану нәтижесі мен шарттарын рефлексиялай отырып, адамның өзін-өзі тануы.
15	Б.А.Тұрғынбаева	Рефлексия индивидтің өз санасындағы өзгерістері туралы ойлануы; әрекеттің жүру барысы мен аяқталуын қорытындылап, баға беруі.
16	А.С.Амирова	Тұлғаның өзін, басқаны түсіне алуы, өзін бағалай және басқаға баға бере алуы.
17	Т.Б.Кенжебаева	Адамның жеке тұлғалық болмысын, қабілет деңгейінің шегін сезініп, ұғынуына бағыттайтын адами ойлау қағидасы.
18	Ә.Е.Әбуов	Рефлексия оқушының өзін-өзі танытуына, өзін-өзі сезінуіне, өзін-өзі іске асыруына бағыттайтын шығармашылық үрдіс.
19	О.Б. Дарвиш, Е.К.Жунусова	Рефлексия жоғары мектептегі білім сапасының көрсеткіші, кәсіби жетілдірудің алғышарты, өзара әрекеттесудегі серіктестің шікі әлемін бейнелеу.
20	Г.С. Абуғалиева	Рефлексия өзара әрекеттесу үдерісінде білім алушылардың оны түсінуі жайлы педагогтың болжауы.

1 кестеде көрсетілгендей, жоғарыдағы ғалымдар еңбектеріне жасалған контент-талдау күрделі феномен рефлексияның әртүрлі аспектіде: өзінің іс-әрекетінің алғышарты мен формасының мәнін түсінуге бағытталған адамзаттық ойлау қағидасы ретінде; білім мазмұнын және таным әдістерін сыни тұрғыдан талдауда оны пән ретінде; тұлғаның ойлауы мен өзіндік санасын зерттеуде адамның рухани әлемінің ерекшелігін және ішкі құрылымын ашып көрсететін өзін-өзі тану үрдісі ретінде түсіндіріледі деп тұжырымдауға мүмкіндік береді.

Шетелдік ғалымдар (С.Грант, П.Керби) жоғары рефлексивті педагогтарды дайындау мақсатында кәсіби педагогикалық рефлексия

тұжырымдамасын жасады. С.Гранттың пікірінше, бұл тұжырымдаманы дайындауда Д.Дьюидің стандартқа сай педагог пен рефлексивті педагог арасындағы айырмашылық қағидасы негізге алынады. Осы тұжырымдамада педагогикалық жағдаяттың проблемалық сипатына, педагогикалық міндеттерді шешудегі зерттеушілік тұғыр, білім беру жүйесіндегі барлық құбылыстар жиынтығының отнологиялық статусына ерекше мән беріледі [2].

П.Керби өз зерттеуінде үш негізге сипаттама береді: бірінші негіз ретіндегі педагогикалық жағдаяттың проблемалық сипаты немесе «проблемалығы» болашақ педагогтың нақты жағдаят және оны шешудің альтернативті дәстүрлі тәсілі ретінде барлық жағдайлар мен құралдарды есепке алуымен сипатталады; екінші негіз ретінде алынған педагогикалық міндеттерді шешудегі зерттеушілік тұғыр мағлұматтар беруді ғана емес, практикалық қамтамасыздандыруды талап етеді; үшінші негіз кәсіби педагогикалық білім мазмұнының әлеуметтік сипатынан туындайды [3].

Сонымен осы тұжырымдарға сүйене отырып, нақты кәсіби жағдаятта болашақ педагог-психологтарда дербес және нәтижелі әрекет ету қабілеті мен оған психологиялық тұрғыдан іштей дайындығын қалыптастыру қажет. Бұл болашақ педагог-психологтардың іс-әрекеттегі зерттеу біліктілігін дамытуға, рефлексиялық ойлауын қалыптастыруға бағдарлайды, ол кәсіби өзін-өзі дамытуға мүмкіндік туғызатын кәсіби рефлексиясына байланысты.

Осы орайда рефлексия феноменінің зерттеліну дәрежесі оның кәсіби іс-әрекетті табысты іске асырудың негізгі құрамдас бөлігі ретінде оны дамыту үрдісінің жүйелік сипатқа ие екендігін көрсетеді.

Сондықтан зерттеу контекстімізде рефлексия болашақ педагог-психологтардың кәсіби-тұлғалық қалыптасуының негізгі компоненті ретінде кәсіби рефлексия құрылымында қарастырылады.

«Кәсіби рефлексия» ұғымын анықтау «адам-адам» жүйесіндегі кәсіптер аясында ажыратылатын белгілерінің (мамандыққа қызығушылығы, кәсіби білімді меңгеру мотивациясы, өзіндік рефлексиясы, эмпатиясы, әлеуметтік интеллект деңгейі, тұлғаралық және өндірістік қатынастардағы субъектілігі, кәсіби бағдары) мазмұнымен сипатталады.

Г.С.Сухобская, Ю.Н.Кулюткин зерттеулерінде кәсіби рефлексия мұғалімнің балалар әлемінің бейнесін суреттеу қабілеті ретінде айқындалады. Мұнда кәсіби рефлексия мұғалім тарапынан баланы зерттеу және түсіну, оның даму болашағын болжау, содан кейін баланы қажетті жағдаятта ынталандыру секілді мұғалімнің рефлексияға қабілеттілігі тұрғысынан ашып көрсетіледі [4].

Сондықтан зерттеу барысында рефлексияның құрылымы және мазмұны, типтері, түрлері, формалары мен функциялары анықталады.

В.А.Лефевр рефлексияның құрылымын практика бағдарлық тұрғыдан зерттеді. Ол рефлексия үрдісін жүйелей отырып, рефлексивтік үрдістердің психологиялық-физиологиялық моделін құруға талпыныс жасады. Осы мақсатта рефлексия рангы жөнінде түсінік енгізді. Оның пікірінше, рефлексияны талдау үшін сол сәтте жүзеге асырылған операциялар типін анықтау қажет. Мысалы, болып жатқан оқиғаны немесе жағдаятты және ортаның белсенділігін моделдеу деңгейін білуі, т.б. [5].

Г.П.Щедровицкий ғалым продуктивтік және конструктивтік рефлексияға өзіндік анықтама бере отырып, оқушылардың субъекті ретінде өзіне рефлексиясын қалыптастыру және дамыту, оқушы тұлғасын дамыту үшін сыни ойлауы мен талдауын, жете ұғынуын және оның тиімділігін бағалауын қарастырады [6].

С.С.Кашлев рефлексивтік іс-әрекеттің вербальды (ауызша) рефлексия; жазбаша (графикалық) рефлексия; бейнелік рефлексия, эмоциялық-сезімдік рефлексия, пластикалық (қозғалу) рефлексия формаларын бөліп көрсетеді [7].

А.В.Петровский рефлексияны адамның іс-әрекетін талдау барысында ретроспективалық және проспективалық түрлерін бөліп көрсетеді. Ретроспективалық рефлексия іс-әрекеттің қандай да бір актісінің тарихын ретроспективті қайтадан қалпына келтіру түрі, ол белсенділіктің пайда болуына алып келеді. Проспективалық рефлексияның факторы қандай да бір заттық жағдайда жүйедегі жаңа іс-әрекетті жүзеге асыруда қажеттіліктерді ойлау динамикасы болып табылады. Мұнда абсолютты жаңа жақтар көрініс табады. Бұл жаңа бағыттағы рефлексия адамның белсенділігін арттырып, әрекеттің жаңа мүмкіндіктерін жүзеге асыруға бағдарлайды [8].

Д.Шон «практикалық рефлексия» ұғымына теориялық білімдерді интеграциялау қабілеті ретінде практикалық міндеттерді тиімді шешу мақсатында зерттеушілік тұғыр гуманистік қасиетіне сәйкес жоғары кәсібилікті байқату көрсеткіші болып табылады деген анықтама береді. Ол моделіне екі рефлексияны, атап айтқанда, іс-әрекеттегі рефлексия үрдісі және осы үрдіс жайлы рефлексияны енгізеді. Оның пікірінше, бірінші типтегі моделдің ерекшелігі – рефлексия нақты жағдаятта әрекет ететін тұлғаға ғана тән. Ал екінші типтегі модель алынатын нәтижені тексеруге, әрекетті талқылауға және оны жете ұғынуға қатысушылар, осы үрдістің бірге қатысушысы ретінде бақылаушыға да тән. Сондықтан талдауда пікір алмасу сипатында екі жақта да ішкі психологиялық өзгерістер

туындайды, бұл рефлексивті бақылаушыға да рефлексивті білім алушыға да негіз болады [9].

Психологтардың зерттеуі бойынша рефлексия барысында адам өзін ғана зерттеп қоймайды, басқа адамдарды және олардың іс-әрекетін де таниды. Сондықтан әрбір маманның болашақ кәсіби іс-әрекетіндегі, соның ішіндегі, нақты субъектінің білімі мен біліктілігін практикада қолданудағы рефлексияның рөлін айқындауға назар аударылады.

Рефлексия контекстіне байланысты адамның қабілетін айқындайтын психикалық сапа ретінде, ойлану, қарым-қатынас және өзін-өзі тану әрекеті аясында үрдіс ретінде, өзіндік субъективтілік әсерінен болатын ерекше күй ретінде қабылданады.

Осыдан рефлексия адамзаттық ойлаудың қалыптасуының маңызды фактісі ғана емес, тұтас тұлғаны солай тануға мүмкіндік береді. Сондай-ақ рефлексия ойлау компоненті және тұлғаның өзін-өзі дамыту үрдісі деп түсіндіріледі. Бұл рефлексияны үрдіс, тұлғаның күйі, тұлғалық сапа ретінде зерттелінеді деп тұжырымдауға негіз болады.

Біздің жұмысымызда рефлексияны үрдіс ретінде қарастыруға басымдылық беріледі. Сондықтан рефлексияны әлеуметтік дамыған адам міндетті түрде жүзеге асыратын теориялық іс-әрекет формасы, оның рухани әлемінің өзіндік ерекшелігін ашатын өз әрекеті мен өзін-өзі тануын түсінуіне бағытталған үрдіс деп тұжырымдаймыз.

И.Н.Семёнов, С.Ю.Степанов рефлексияның екі түріне ерекше назар аударып сипаттайды, олар: тұлғалық рефлексия (өзінің сапасы мен күйін өзіндік бағалауы арқылы өзінің ішкі әлемін түсінуге мүмкіндік береді); интеллектуалдық рефлексия (өзінің іс-әрекеті мен пәндік жағдаяттың арақатынасын, объектіні және әрекет ету жолын білуі). Сонымен қатар зерттеу пәніне және мазмұнына байланысты рефлексивті үрдістердің типологиясын ұсынады [10].

Зерттеуіміз үшін ғалымдар ұсынған рефлексияның типтері мен түрлері маңызды болып табылады (2-кесте).

Кесте 2 – Рефлексияның типтері мен түрлері (И.Н.Семенов пен С.Ю.Степанов жіктемесі бойынша)

Рефлексияның типтері	Рефлексияның түрлері
Интеллектуалдық рефлексия	Формалды, мазмұндық.
Тұлғалық рефлексия	Ретроспективтік, жаңдаяттық, перспективалық.

Коммуникативтік рефлексия	Эмпатиялық, жобалық, ойын.
Кооперативтік рефлексия	Фиксациондық, адаптациялық, рөлдік, коррекциялық, ұйымдастырушылық.
Экзистенциалдық рефлексия	Тарихи, әлеуметтік, экологиялық, философиялық, әдіснамалық.
Мәдени рефлексия	Эгоцентрикалық, герменевтикалық, аксиологиялық, этикалық, эстетикалық, дүниетанымдық.
Реттеушілік рефлексия	Тұлғалық және кәсіби өзін-өзі анықтау, өзін-өзі жүзеге асыру өзін-өзі реттеу, өзін-өзі таныту

Жалпы алғанда, жоғарыдағы 2-кестеде көрсетілгендей, рефлексияның әртүрлі жіктемесі бар.

Қарастырылып отырылған мәселені зерттеудің тұғырлары рефлексияның алғашқы төрт, атап айтқанда, интеллектуалдық, тұлғалық, коммуникативтік, кооперативтік типтеріне негізделеді. Рефлексияның интеллектуалдық және тұлғалық аспектілері ойлаудың жеке дара типінде көрініс тапса, ал коммуникативтік және кооперативтік рефлексия типтері іс-әрекеттің ұжымдық формасына және шешімді бірлесіп қабылдау үрдістеріне тән. Педагогикалық үрдістегі рефлексия мынадай функцияларды орындайтыны анықталды: мотивациялық (педагогикалық үдеріске қатысушылардың бірлескен іс-әрекетінің нәтижеге бағыттығын анықтау); жобалаушылық (педагогикалық үдеріске қатысушылардың іс-әрекетін жобалау және моделдеу); ұйымдастырушылық (бірлескен іс-әрекеттегі өзара әрекеттестіктің аса тиімді тәсілдерін ұйымдастыру); коммуникативтік (педагогикалық үдеріске қатысушылардың өнімді қарым-қатынас шарты ретінде); мәнді шығармашылық (шығармашылық ойлау әрекеті мен өзара әрекеттестікті қалыптастыру); коррекциялық (іс-әрекеттегі өзара әрекеттестікті өзгерту сезімін ояту).

Қорытынды

Күрделі феномен рефлексияны зерттеген жоғарыдағы ғалымдар еңбектерін жан-жақты талдау рефлексияны философияда сана мен іс-әрекет мәселесі контекстінде танымның құралы, педагогикада тұлғаның өзінің іс-әрекет нәтижесін талдауы және өзін-өзі тануы, ал психологияда өзінің ішкі күйі жайлы ойлануы ретінде қарастырылатынын анықтауға

мүмкіндік берді. Жоғарыдағы санамалап сипатталған ғылыми-әдіснамалық негіздерге сүйеніп, рефлексия жөніндегі көпшәндік ғылыми білімге жасалған талдау мен жүйелеу бір-бірімен өзара байланысты және бірін-бірі өзара толықтыратын контексттерді бөліп көрсетуге мүмкіндік туғызады:

- рефлексияның жалпы философиялық немесе онтологиялық контексті;

- рефлексия және ой, ойлау (ақыл-ой әрекеті);

- рефлексия және сана (психика);

- рефлексия және өзіндік сана,

- рефлексия және «Мен-тұжырымдама»;

- рефлексия және мотивация;

- рефлексия және практикалық іс-әрекет (жеке және бірлескен),

рефлексия және кооперация;

- рефлексия және даму (өзін-өзі дамыту);

- рефлексия және ақпараттық өзара әрекеттесу.

Сондықтан болашақ педагог-психологтардың рефлексиясын дамыту үрдісін мақсатты бағытта ұйымдастыру рефлексияны олардың кәсіби-тұлғалық қалыптасуының негізгі компоненті ретінде қарастырудың қажеттілігін айқындайды. Демек кәсіби рефлексияны өзін-өзі тану тетігі, жеке сананың белсенді тұлғалық басқаша ойлауы тұрғысынан зерделеу тұлғаның өзін-өзі жетілдіруіне, қоғамдағы өз іс-әрекетінің табыстылығын қамтамасыз етуіне мүмкіндік туғызады деп тұжырымдауға негіз болады. Осы тұжырымдар рефлексияны болашақ педагог-психологтардың оқу әрекетіндегі белсенді ұстанымының көрсеткіші, көбінесе, оның өзін-өзі дамытуын, өздігінен білім алуын, өзін-өзі анықтауын, өзін іс жүзінде көрсетуін, өзін-өзі реттеуін айқындай түседі.

ӘДЕБИЕТ

[1] Мемлекет басшысы Н.Ә.Назарбаевтың «Қазақстандықтардың әл-ауқатының өсуі: табыс пен тұрмыс сапасын арттыру» Қазақстан халқына жолдауы. – 2018 жылғы 5 қазан. – Кіру режимі: www.akorda.kz. [Қаралған күні: 14.09.2021]

[2] Мемлекет басшысы Н.Ә.Назарбаевтың «Қазақстандықтардың әл-ауқатының өсуі: табыс пен тұрмыс сапасын арттыру» Қазақстан халқына жолдауы. – 2018 жылғы 5 қазан. – Кіру режимі: www.akorda.kz. [Қаралған күні: 14.09.2021]

[3] Grant T.C. Preparing for reflective teaching. – Boston, 1984. – P. 85.

[4] Kirby P. Development of the reflective teaching instrument//Journal of research development in Education. -1989. V. 22. - .№4. – P. 45-50.

[5] Кулюткин Ю.Н. Индивидуальные различия в мыслительной

деятельности взрослых учащихся. – М.: Педагогика, 1971. – 112 с.

[6] Лефевр В.А. Рефлексия: Сборник. – М.: Когито-центр, 2003. – 496 с.

[7] Щедровицкий Г.П. Мышление. Понимание. Рефлексия. – М.: Наследие ММК, 2005. – 800 с.

[8] Кашлев С.С. Методы интерактивного обучения. – Минск, 2011. – 224 с.

[9] Петровский А.В. Личность. Деятельность. Коллектив. – М.: Политиздат, 1982. – 255 с.

[10] Шон Д. Рефлексивный практик. Перевод с англ. – М.: Вильямс, 1996. – 231 с.

[11] Семёнов И.Н. Типы взаимодействия наук и методологические ориентации в психологии творчества рефлексии //Наука о человеке. – М.: Наука, 1989. – 89 с.

REFERENCES

[1] Memleket bassısı N.Ä.Nazarbaevtiñ «Qazaqstandıqtardıñ älawqatınıñ öswi: tabıs pen turmıs sapasın arttırıw» Qazaqstan xalqına joldawı (Address of the President of the Republic of Kazakhstan Nursultan Nazarbayev to the people of Kazakhstan «Growth of the well-being of the people of Kazakhstan: increasing income and quality of life») – 2018 jılǵı 5 qazan. – Kirw rejimi: www.Akorda.kz. [Qaralǵan küni: 14.09.2021] [in Kaz]

[2] Memleket bassısı N.Ä.Nazarbaevtiñ «Qazaqstandıqtardıñ älawqatınıñ öswi: tabıs pen turmıs sapasın arttırıw» Qazaqstan xalqına joldawı (Address of the President of the Republic of Kazakhstan Nursultan Nazarbayev to the people of Kazakhstan «Growth of the well-being of the people of Kazakhstan: increasing income and quality of life»). – 2018 jılǵı 5 qazan. – Kirw rejimi: www.Akorda.kz. [Qaralǵan küni: 14.09.2021] [in Kaz]

[3] Grant T.C. Preparing for reflective teaching. – Boston, 1984. – P. 85.

[4] Kirby P. Development of the reflective teaching instrument//Journal of research development in Education. - 1989. V. 22. - №4. – P. 45-50.

[5] Kulyutkin YU.N. Individual'nyye razlichiya v myslitel'noy deyatel'nosti vzroslykh uchashchikhsya (Individual differences in the mental activity of adult students). – М.: Педагогика, 1971. – 112 с. [in Rus.]

[6] Lefevr V.A. Refleksiya: Sbornik (Reflection: Collection). – М.: Когито-tsentr, 2003. – 496 с. [in Rus.]

[7] Shchedrovitskiy G.P. Myshleniye. Ponimaniye. Refleksiya (Thought. Understanding. Reflection) – М.: Naslediye MМК, 2005. – 800 с. [in Rus.]

[8] Kashlev S.S. Metody interaktivnogo obucheniya (Methods of interactive training). – Минск, 2011. – 224 с. [in Rus.]

[9] Petrovskiy A.V. Lichnost'. Deyatel'nost'. Kollektiv (Personality.

Activity. Collective.). – М: Politizdat, 1982. – 255 s. [in Russ]

[10] Shon D. Refleksivnyu praktik (Reflexive practice). Pervod s angl. – М.: Vil'yame, 1996. – 231 s. [in Rus.]

[11] Semonov I.N. Tipy vzaimodeystviya nauk i metodologicheskiye oriyentatsii v psikhologii tvorchestva refleksii (Types of interaction of science and methodological orientations in the psychology of creative reflection) // Nauka o cheloveke. – М.: Nauka, 1989. – 89 s. [in Rus.]

РЕФЛЕКСИЯ В ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ЛИЧНОСТНОМ ФОРМИРОВАНИИ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ-ПСИХОЛОГОВ

*Шалгынбаева К.К.¹, Казиев К.О.²

¹*к.п.н., профессор, Евразийский национальный университет
имени Л.Н.Гумилева, Нур-Султан, Казахстан,
e-mail: kadisha1954@mail.ru

²PhD доктор, профессор, Атырауский университет имени
Х.Досмухамедова. Атырау, Казахстан, e-mail: kazi_karas@mail.ru

Аннотация. Современное научное понятие о феномене рефлексии содержит в себе характеристики многообразных ее проявлений. Рефлексия (англ. Reflection) – мыслительный процесс, направленный на анализ, понимание, осознание себя, собственных действий, поведения, речи, опыта, чувств, состояний, особенностей, характера, отношений к себе и другим и т.д. По мнению исследователей, значимость развития профессиональной рефлексии будущих педагогов-психологов для эффективного становления в педагогической профессии очень велика. Осознанное отношение человека к своей деятельности и к себе, формируется посредством рефлексии, так как именно рефлексия способствует идентификации своего отношения к постигаемой действительности. Из этого следует, что рефлексия определяется как процесс и результат взаимодействия человека с самим собой и окружающим миром.

Профессиональной рефлексии характерна интерактивность, так как она диалогична по своей природе и ориентирована на обратную связь. Во первых, будущий педагог-психолог взаимодействует в процессе коммуникации с иными субъектами по общению и проявляет кооперативный и коммуникативный аспекты профессиональной рефлексии. Во вторых, обратная связь следует от самого субъекта в процессе внутреннего диалога, и тогда профессиональная рефлексия проявляется в интеллектуальном аспекте. Профессиональная рефлексия способствует формированию у будущих педагогов-психологов обобщенного представления о профессии, о содержании и структуре деятельности.

В контексте нашего исследования важное теоретическое значение

имеет вопрос о взаимосвязи профессиональной деятельности с рефлексией, которая направлена на развитие интеллектуальной рефлексии (самосознание, осмысление и ориентация действий субъекта), личностной рефлексии, на самоорганизацию через самопознание и самоанализ себя (осмысление своего состояния, внутренних психических актов, своей мыслительной деятельности), межличностной рефлексии через деятельность партнера по совместной деятельности (взаимоотражение субъектами друг друга с выходом на рефлексивную позицию).

Ключевые слова: рефлексия, педагогическая рефлексия, профессиональная рефлексия, личностная рефлексия, интеллектуальная рефлексия, коммуникативная рефлексия, кооперативная рефлексия, экзистенциальная рефлексия, культурная рефлексия, регулирующая рефлексия, ситуативная рефлексия, ретроспективная рефлексия, перспективная рефлексия, самопознание, самоотчет.

REFLECTION IN THE PROFESSIONAL AND PERSONAL FORMATION OF FUTURE EDUCATIONAL PSYCHOLOGISTS

*Shalgynbaeva K.K.,¹ Kaziev K.O.²

¹*c.p.s., professor, L.N.Gumilyov Eurasian National University.

Nur-Sultan, Kazakhstan, e-mail: kadisha1954@mail.ru

²PhD Doctor, professor, Atyrau University named after H.Dosmukhamedov.

Atyrau, Kazakhstan, e-mail: kazi_karas@mail.ru

Abstract. The modern scientific concept of the phenomenon of reflection contains the characteristics of its diverse manifestations. Reflection (eng. Reflection) is a thought process aimed at analyzing, understanding, understanding oneself, one's own actions, behavior, speech, experience, feelings, states, characteristics, character, attitudes towards oneself and others, etc. According to the researchers, the importance of the development of professional reflection of future teachers-psychologists for effective development in the teaching profession is emphasized. As well as the conscious attitude of a person to his activity and to himself, is formed through reflection, since it is reflection that helps to identify his attitude to perceived reality. From this it follows that reflection is defined as the process and result of human interaction with himself and the world around him. Professional reflection is characterized by interactivity, since it is dialogical in nature and oriented towards feedback. First, the future educational psychologist interacts in the process of communication with other subjects in communication, and displays the cooperative and communicative aspects of professional reflection. Secondly, the feedback follows from the subject himself, in the process of internal dialogue, and then professional reflection manifests itself in the intellectual aspect. Professional reflection contributes to the formation of a generalized view of the profession, the content and structure of the activity

among future psychologists. In the context of our research, the question of the relationship of professional activity with reflection, which is aimed at developing intellectual reflection (self-awareness, understanding and orienting of the subject's actions), personal reflection, self-organization through self-knowledge and self-analysis (understanding one's own state of internal mental acts, their mental activity), interpersonal reflection through the activities of a joint partner (the interaction between the subjects of each other uga with access to reflective position).

Key words: reflection, pedagogical reflection, professional reflection, self-reflection, intellectual reflection, reflection communicative, cooperative reflection, existential reflection, cultural reflection, regulating reflection, situational reflection, retrospective reflection, prospective reflection, self-knowledge, self-report.

Статья поступила 20.09.2021

МРНТИ 14.35.07

УДК 81-13

DOI 10.48371/PEDS.2021.62.3.005

ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУ ЖАҒДАЙЫНДА СТУДЕНТТЕРДІҢ ДИСКУРСИВТІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

*Қонақова К.Ө.¹, Сатинова А. Н.²

¹*п.ғ.д., профессор, ҚазХКжәнеӘТУ, Алматы, Қазақстан,
e-mail: saule.gosteva@mail.ru

²магистрант, Абылай хан атындағы ҚазХКжәнеӘТУ,
Алматы, Қазақстан, e-mail: satinova.aitolkyn@mail.ru

Андатпа. Университет студенттерінің дискурсивтік құзіреттілігін дамыту мәселесін шешу, болашақ кәсіби қызметке дайын тұлғаны қалыптастыру процесіне ықпал ететін ғылыми-техникалық дискурстармен жұмыс жасау бойынша танымдық міндеттердің маңызды рөлін анықтады. Мақсаты жеке дискурсты қабылдауға, түсінуге және құруға бағытталған коммуникативті-танымдық міндеттерге жауап береді, өйткені бұл процестерді талдау, синтездеу, салыстыру, жалпылау, нақтылау, девербализация, декодтау, ақпаратты түсіндіру кезінде абстракциялау сияқты ақыл-ой операцияларын жүргізуді талап етеді, бұл өз кезегінде икемділікті, кеңдікті, еркін және өзіндік ойлауды дамытуға әкеледі және оның шығармашылық бағытына ықпал етеді. Осылайша, зерттелген теориялық материалдың негізінде біз ғылыми-техникалық

дискурс ақпаратының мағынасын анықтауға, оны түсінуге және мәтіндік материалмен жұмыс істеудің кәсіби әдістері мен тәсілдерін үйретуге бағытталған коммуникативті-танымдық міндеттерді бөліп аламыз. Мақалада неміс ғылыми-техникалық дискурстарымен жұмыс жасау кезінде коммуникативті танымдық міндеттерді толық пайдалануға мүмкіндік беретін дискурсивтік құзыреттілікті қалыптастырудағы қашықтықтан оқыту технологиясы қарастырылады.

Тірек сөздер: ғылыми-техникалық дискурс, дискурсивтік құзіреттілік, қашықтықтан оқыту, коммуникативтік-танымдық міндеттер, қалыптастыру.

Негізгі ережелер

Дискурсивті құзіреттілікті қарастыру кезінде ұғымдарды талдауға сүйену керек: «құзыреттілік» және «коммуникативті құзыреттілік», «дискурс» және «дискурсивтік құзыреттілік». Құзыреттілік - бұл адамға қоғамдағы өмір нормалары мен ережелерін дұрыс орындауға мүмкіндік беретін дағдылар. «Құзыреттілік» термині (латын тілінен аударғанда «сәйкестік», «пропорционалдылық») тұлғаның білімі, тәжірибесі бар мәселелер шеңберін білдіреді.

Кіріспе

Тілдік білім беруді дамытудың қазіргі кезеңі жалпы еуропалық білім беру кеңістігіне интеграциямен және құзыреттілік тәсілге сәйкес білім беру нәтижесін бағалауды қайта бағдарлаумен сипатталады. Осыған байланысты, неміс тілін оқыту кезінде бүгінгі таңда маманның дайындық деңгейіне қойылатын талап артып келеді: мамандандырылған әдебиеттерді аудару шеберлігінен басқа, одан кәсіби және тұрмыстық салада ауызекі сөйлеу тілін білу күтіледі. Мұндай құзіреттілікті дамыту дәстүрлі оқыту жағдайында күрделі және көп уақытты қажет ететін процесс болып табылады. Неміс тілінің нормалары мен ережелерін білу әрдайым шет тілін оқыту контексінде дискурсивтік құзіреттіліктің қалыптасуымен байланысты екендігі белгілі.

Материалдар мен әдістерді сипаттау

Талдау көздері дискурсивтік құзіреттілік, университетте шет тілін оқыту мәселелері бойынша педагогтардың еңбектері болды; педагогика мен филология бойынша монографиялар, дискурсивтік құзіреттілік бойынша ғылыми зерттеулер, ғылыми-практикалық конференциялар материалдары. Қойылған мақсатқа жету үшін келесі теориялық әдістер қолданылды: дискурсивтік құзіреттілікті қалыптастыру бойынша

материалдарды талдау; осы мәселе бойынша педагогикалық тәжірибені зерттеу, жалпылау, теориялық түсіну.

Зерттеу нәтижелері мен талқылау

Сөйлеу хабарламаларын қабылдау және құру қабілеті ретінде анықталған дискурсивтік құзыреттілік прагматикалық контекстке сәйкес оқу процесінің маңызды элементі болып табылады. Ол танымдық, ақпараттық-коммуникативтік, рефлексивті іс-әрекеттің сипатын көрсетеді және ауызша қарым-қатынас функцияларының сәттілігіне әсер етеді [1]. «Шет тілі» пәні аясында интеракция және өзара қабылдаудастуденттердің дискурсивтік құзіреттілігінің салыстырмалы түрде төмен деңгейі бар, сондықтан тілдік емес университеттерде жұмыс істеу тәжірибесі үшін келесі фактілер өте маңызды:

- қарым-қатынас мән-мәтініне сәйкес келмейтін тілдік құралдарды таңдауда;

- коммуникативтік жағдайға сай келмейтін сөйлеу және мінез-құлық реакциялары мен стратегияларын таңдауда;

- коммуникативтік актінің мақсаттарына қол жеткізе алмауда.

Университет шеңберіндегі дискурсивті құзіреттіліктің даму ерекшелігі - бұл кәсіби бағытталған міндеттері. Тиісті мамандардың коммуникативті және танымдық қажеттіліктерімен анықталады. Студенттерде кәсіби маңызды қасиеттерді қалыптастыруда дискурсивті құзіреттілікті дамытудың педагогикалық мүмкіндіктері оның әмбебап сипатымен анықталады. Дискурсивті дағдылар адам өмірінің барлық салаларында қолданылады. Оның ерекшелігі (мақсат қою, жоспарлау, мақсат пен құралдардың онтайлы арақатынасын анықтау және т.б.) кез-келген профильдегі маман үшін өте қажет әрекет, ол рефлексияның дамуына ықпал етеді және кәсіби өзін-өзі танудың жоғары деңгейі бар жетілген тұлғаның көрсеткіші болып табылады [2]. Бұл тұрғыда дискурсивтік құзыреттілік жалпы білім беру құзіреттілігінің маңызды элементі болып табылады, ол теориялық және практикалық дайындық пен оқушының білім беру қызметін жүзеге асыру қабілетінің маңызды бірлігі болып табылады.

Мәтіндік ақпаратты ұйымдастыру әдістерін, қарым-қатынас құралдарын және тілдің жанрлық құрылымдық элементтерін меңгеруді қамтитын дискурсивтік құзыреттілік тұлғаның тілдік даму деңгейінің диагностикалық құралы болып табылады. Бұл тұлғааралық байланыс жағдайларының белгілі бір шеңберіндегі коммуникативті әсерді құру және байланысқа үнемі дайын болу үшін қажет ішкі ресурстар жүйесі. Дискурсивтік құзіреттілікті қалыптастыруда қашықтықтан оқытуды

қолдану студенттердің зияткерлік тәрбиесіне ықпал етеді, ол келесідей қарастырылады:

- догматизмге қарсы ерекше, қарама-қайшы ақпаратты қабылдауға дайын болу;

- өткен (себептер) және болашақ (салдарлар) тұрғысынан не болып жатқанын бір уақытта түсіну қабілеті. «Мұнда және қазір» тұрғысынан ойлауға бейімділік;

- болып жатқан оқиғалардың маңызды, объективті аспектілерін анықтау мүмкіндігі және эгоцентристік танымдық ұстанымнан айырмашылығын табу;

- жеке құбылысты оның көптеген басқа құбылыстармен тұтас байланысы тұрғысынан ойлау қабілеті.

Осылайша, студенттер меңгеруі тиіс ғана емес, қалыптастырылуы керек екендігі туралы нақты коммуникация. Сондықтан мұғалімнің негізгі міндеттерінің бірі-осындай жағдайларды ұйымдастыру.

Дискурсивтік құзыреттілікті оқыту әдістемесі нақты қарым-қатынас моделі ретінде құрылған және студенттің өзі үйренуге және дамытуға, неміс тілі мәдениетін игеруге қашықтықтан оқыту сабақтары көмектеседі. Бұл студенттің қатысуының жеке мағынасының болуын, ішкі уәжден жасалған іс-әрекеттерінің мотивациясын білдіреді. Белсенді тапсырмаларды мұғалім жасайтындығын және оларды шешуге тырысатын студенттер үшін коммуникативті мақсат пен проблемалық-танымдық тапсырманы қамтитынын атап өтеміз. Қашықтықтан оқытудағы тапсырмалар ойын, еліктеу және еркін қарым-қатынас негізінде құрылады. Тапсырмалар келесі түрлерге бөлінеді:

- онлайн сайттар негізінде коммуникативтік ойындар;
- интернет технологиялар көмегімен коммуникативтік имитациялар;
- коммуникативті қосымшалар арқылы еркін байланыс [3].

Коммуникативті ойындардың негізгі компоненттері: қарым-қатынас сюжеті - қарым-қатынас ойыны - бәсекелес қатысушылар - ойын ережелері - қатысушылар немесе командалар арасындағы бәсекелестік-команда ішіндегі ынтымақтастық – жеңімпаз / жеңімпаздар. Коммуникативті имитацияның негізгі компоненттері: проблемалық жағдай-коммуникативті міндет -коммуникативті қатынастар - қарым-қатынас шарттары - пікір үшін күрес - әрекетті шешу немесе таңдау-сөйлеу әрекеті-мәселені шешу. Еркін қарым – қатынас үшін қажет: қарым-қатынас тақырыбы - талқыланатын мәселе тұлғааралық қатынастар - еркін пікір алмасу - қатысушылардың өз пікірлерін білдіруі-сөйлесуді қолдау-қарым-қатынас тақырыбының сарқылуы. Белсенділік мәні «осында және қазір» жағдайында жүзеге асырылады. Егер студент қашықтықтан сабақта

жеке, жұпта немесе шағын топтарда тәуелсіз тапсырмаларды орындаса, танымдық іс-әрекеттің орталығына айналады. Егер мақсат, мотив, мазмұн және жұмыс әдісі тікелей студентке тиесілі болса, қашықтықтан оқыту салдарына айналады. Дискурсивті күзiреттiлiктiң маңызды құрамдас бөлігі коммуникативті стратегия болып табылады-бұл сөйлеу-ойлау процестерін белгілі бір сөйлеу жағдайларына бейімдеу.

Дискурсивтік дағдыларды қалыптастырудың жоғары деңгейін және неміс тілін қашықтықтан оқыту жағдайында сапалы меңгеруді қамтамасыз ету үшін ұсынған әдіс жалпы білім заңдылықтары мен ерекшеліктеріне негізделген. Осыған байланысты, студенттердің оқу-танымдық іс-әрекетін неміс тілінің дайындық аясында ұйымдастыру барысында келесі кезеңдерге бөліп көрсетуге болады.

1. Мотивациялық бейімделу. Бұл кезеңнің мақсаты – оқу танымдық және коммуникативті іс-әрекетке құндылық қатынасын, жалпыланған дағдыларды қалыптастыру және мәдениетаралық қарым-қатынасқа қатысу. Бұл кезеңде лингвистикалық дайындыққа басымдық беріледі, өйткені студенттер үшін тілді білу бастапқы міндет болып табылады. Бұл кезеңде жеке дағдылар қалыптасады. Негізгі әдістер-бұл жеке әңгімелер, сайттар арқылы ойын элементтері бар топтық пікірталастар.

2. Теориялық-практикалық. Оның мақсаты-студенттердің жалпы коммуникативтік білімін, іскерлігін қалыптастыру. Бұл кезеңде лингвистикалық, әлеуметтік-психологиялық дайындықты міндетті түрде жүзеге асыратын әлеуметтік-мәдени дайындыққа баса назар аударылады. Бұл кезеңдегі жетекші әдістер-бұл мысал, жаттығу, жағдай әдісі, әңгіме – дөңгелек үстел, рөлдерді ойнау әдісі, интернеттегі шағын жобалар.

3. Тестілеу-тұрақтандыру. Бұл кезеңнің мақсаты студенттердің дискурсивтік қасиеттерін қалыптастыру болып табылады. Бұл кезеңде жалпыланған дағдыларды тұрақтандыру және шоғырландыру жүзеге асырылады. Шығармашылық өзіндік іс-әрекет және өз тәжірибесінің рефлексиясы негізінде студенттердің коммуникативтік қасиеттері қалыптасады. Бәсекелестік, әлеуметтік-психологиялық тренинг, жағдай әдісі, онлайн конференция, жоба сияқты әдістерге басымдық беріледі.

Құрылған қашықтықтан білім беру ортасы аясында таңдалған дидактикалық жағдайларды ескере отырып, жалпыланған дағдыларды қалыптастыру бойынша мақсатты жұмыс оның қалыптасуының жоғары деңгейін қамтамасыз етеді деп қорытынды жасауға болады

Шетелдік дискурспен жұмыс істеу процесінде университет студентінің шығармашылық ойлауын дамытудағы кедергілердің бірі оқушының енжарлығы болуы мүмкін. Осыған байланысты студенттің әртүрлі білім беру технологияларын қолдана отырып, неміс тілін үйренуге

оң уәжін қалыптастыру қажеттілігі туындады. Олардың бірі адамдардың нақты практикалық іс-әрекетіне қатысушылардың шартты түрде көбеюін және нақты қарым-қатынас жағдайларын білдіретін рөлдік ойын болды. Оқытудың тиімділігі, ең алдымен, пәнге деген қызығушылықтың артуына байланысты болды. Сонымен қатар, ойын қашықтықтан оқытудың белгілі бір мақсатына жетудің құралы ретінде қарастырылды.

Интернеттегі рөлдік ойын дискурсивтік танымдық мәселелерді шешуге шығармашылық көзқарасты көрсетуге ықпал ететін болжанбайтын сәттерді енгізуге мүмкіндік берді. Студенттерге «Неміс тілінен аударма бюросы», «Google – аудармашының досы немесе жауы ма?», «Аударма бойынша онлайн сабақтағы оқытушы мен студенттің ұстанымы», «Ғылыми конференция аудармасы», «Германияға іскерлік сапар», «Аудармашының жалған достары» және т.б. тақырыптағы рөлдік сценаралды өкізуге болады [4]. Студенттердің рөлдік ойын түрінде онлайн сабақтар өткізуге деген қызығушылығының артқанын атап өткен жөн. Олардың пікірінше, олар өздерін «жағдайдың шеберлері» сияқты сезінеді, іс-әрекеттің бағытын өздеріне қажет бағытқа бұрып, туындаған мәселелерді оңай шеше алады. Мұндай технология шиеленісті жеңілдетіп, оқушылардың шығармашылық әлеуетін ашуға көмектесті. Рөлдік ойын коммуникативтік-танымдық міндеттерді қою және шешу процесінде субъектілік өзара іс-қимылды толық іске асыруға мүмкіндік береді. Тапсырмаларға келесі компоненттер кіреді:

- нақты өзара әрекеттесетін факторлар жүйесімен коммуникативті сөйлеу жағдайын қамтамасыз ететін нұсқаулық-тапсырма;
- сөйлеу әрекетін жүзеге асыруға және жоспарланған мақсат-нәтижеге қол жеткізуге мүмкіндік беретін кәсіби бағытталған мәтін;
- ауызша немесе жазбаша түрдегі коммуникацияға бағытталған тапсырмалардың орындалуын бақылау.

Қорытынды

Соңында ұсынылған шешімдердің мақсатқа қаншалықты сәйкес келетіндігі туралы студенттер қорытынды жасайды. Осылайша, құзыреттер құрылымында неміс тілін оқытудың білім беру траекториясының құрылымындағы оқытушының дискурсивтік құзыреттілігі ерекше мәнге ие. Дискурсивті құзыреттілік студент нақты қарым-қатынас жағдайында сөйлеу әрекетіне қол жеткізуге қабілетті болған жағдайда ғана сәтті деп саналады.

ӘДЕБИЕТ

[1] Айтумашев А.Д. Дискурсивті құзыреттілік университетте шет тілін оқытудың негізі ретінде. – Алматы: Педагогика және филология. - 2014.- №41.- 60 б.

[2] Думанов Ә.Н. Дискурсивті құзыреттілік маманның кәсіби қызметінің жетістік факторы ретінде. – Алматы: Білім, 2016. – 99 б.

[3] З.Лопата К.М. Теоретическая модель формирования дискурсивной компетентности будущего работника //Вестник Тамбовского университета. Серия: Гуманитарные науки. - 2010.- №3.– 25 с.

[4] Довгер О.П., Лопата К.М., Использование имитативно-моделирующей методики формирования дискурсивной компетентности у студентов медицинского университета на занятиях по иностранному языку. – Курск: Университетская наука: взгляд в будущее. 2016. – 162 с.

REFERENCES

[1] Aitumashev A.D. Diskursivty kuzyrettilik Universitäten shet tilin okytudyn negizi retinde (Discursive competence as a basis for teaching a foreign language at the university). - Almaty: PedagogikazhanePhilologiya. -2014. - №41. - 60 b.[in Kaz.]

[2] Dumanov A.N. Diskursivty kuzyrettilik mamannyn kasibi kyzmetinin zhetistik factory retinde (Discursive competence as a factor of success of the professional activity of the specialist). - Almaty: Bilim, 2016. - 99 b. [in Kaz.]

[3] Lopata K.M. Teoreticheskaya model formirovaniya diskursivnoy kompetentnosti budushego rabotnika (Theoretical model of formation of discursive competence of the future worker) //VestnikTambovskogo universireta. Seriya: Gumanitarnye nauki. -2010.- №3. – 25 s. [in Rus.]

[4] Dovger, O.P., Lopata, K.M., Ispolzovanie imitativno-modeliruyushei metodiki formirovaniya diskursivnoy kompetentnosti u Studenten meditsinskogo universireta na zanyatiyah po inostrannomu yazyku (Application of imitative-modeling methods of formation of discursive competence in students of medical university in the study of foreign languages). - Kursk: Universitetskaya nauka: Vzglyad v budushee. Pod red. V.A. Lazarenko, P.V. Tkachenko, P.V. Kalutsky, O.O. Kurilovoy. 2016. - 162 s. [in Rus.]

ФОРМИРОВАНИЕ ДИСКУРСИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ В КОНТЕКСТЕ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ

*Кунакова К.У.¹, Сатинова А.Н.²

¹*д.п.н, профессор, КазУМОиМЯ имени Абылай хана, Алматы, Казахстан, e-mail: saule.gosteva@mail.ru

²магистрант, КазУМОиМЯ имени Абылай хана, Алматы, Казахстан, e-mail: satinova.aitolkyn@mail.ru

Аннотация. Решение проблемы развития дискурсивной компетенции студентов университета определило важную роль познавательных

задач по работе с научно-техническим дискурсом, способствующим процессу формирования личности, готовой к будущей профессиональной деятельности. Цель отвечает коммуникативно-познавательным задачам, направленным на восприятие, понимание и построение личностного дискурса, поскольку требует проведения мыслительных операций, таких как анализ, синтез, сравнение, обобщение, уточнение, девербализация, декодирование, абстрагирование при интерпретации информации, что, в свою очередь, приводит к развитию гибкости, широты, свободного, самостоятельного мышления и способствует его творческой направленности. Таким образом, на основе изученного теоретического материала мы выделяем коммуникативно-познавательные задачи, направленные на выявление смысла информации научно-технического дискурса, ее осмысление и обучение профессиональным методам и приемам работы с текстовым материалом. В статье рассматривается технология дистанционного обучения в формировании дискурсивных компетенций, позволяющая в полной мере использовать коммуникативные познавательные задачи при работе с немецким научно-техническим дискурсом.

Ключевые слова: научно-технический дискурс, дискурсивная компетентность, дистанционное обучение, коммуникативно-познавательные задачи, формирование.

FORMATION OF DISCURSIVE COMPETENCE OF STUDENTS IN THE CONTEXT OF DISTANCE LEARNING

*Kunakova K. U.¹, Satinova A.N.²

¹*d.p.s., professor, KazUIR&WL named after Ablai Khan, Almaty, Kazakhstan, e-mail: saule.gosteva@mail.ru

²master student, KazUIR&WL named after Ablai Khan, Almaty, Kazakhstan, e-mail: satinova.aitolkyn@mail.ru

Abstract. Solving the problem of developing the discursive competence of university students determined the important role of cognitive tasks in working with scientific and technical discourse, contributing to the process of forming a personality ready for future professional activity. The goal meets communicative and cognitive tasks aimed at perception, understanding and construction of a personal discourse, since it requires mental operations, such as analysis, synthesis, comparison, generalization, clarification, deverbilization, decoding, abstraction when interpreting information, which, in turn, leads to the development of flexibility, breadth, free, independent thinking and contributes to its creative direction. Thus, on the basis of the studied

theoretical material, we single out communicative and cognitive tasks aimed at identifying the meaning of information in scientific and technical discourse, its comprehension and training in professional methods and techniques for working with text material. The article discusses the technology of distance learning in the formation of discursive competencies, which allows you to fully use communicative cognitive tasks when working with German scientific and technical discourse.

Keywords: scientific and technical discourse, discursive competence, distance learning, communicative and cognitive tasks, formation.

Статья поступила 09.07.2021

УДК 327.7:327

МРНТИ 15.21.51

DOI 10.48371/PEDS.2021.62.3.006

ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ЛИЧНОСТИ СТУДЕНТА

*Айдарханова Б.К.¹

к.п.н., доцент, КазУМОиМЯ имени Абылай хана, Алматы, Казахстан

e-mail: aidikrock@mail.ru

Аннотация. В данной статье рассматривается актуальный вопрос психологических особенностей формирования целостной личности в студенческом возрасте в условиях современного общества. В статье описаны результаты анализа литературных источников по данной проблематике. В статье описаны результаты эмпирического исследования, количественного и качественного анализа, использованы методы математической статистики.

Анализируя теоретические источники по вопросу формирования целостной личности студента, важным психологическим новообразованием этого возраста является осмысление жизненного пути. Жизненный путь личности является на сегодня одной из самых распространенных междисциплинарных проблем современного человекознания, которой занимаются различные науки – философия, психология, этнография, история, социология и др.

Ключевые слова: целостная личность; жизненный путь личности; концептуализация жизненного пути; жизненные экзистенции; субъективное благополучие

Основные положения

Современную ситуацию социально-общественного развития можно охарактеризовать как период постоянных изменений. Изменения происходят как в общемировом уровне, так и на уровне государства. претерпел значительные изменения за последнее столетие и это также отражение на мировоззрении украинском. Общественный строй изменился от традиционного к модернистского, а затем в постмодернистского. На сегодняшний день, наше общество находится на этапе развития общества, можно назвать информационным. Изменения на уровне общества производят изменения в социальных институтах, таких как университеты, школы, семьи. Это в свою очередь создает необходимость для изменений в мировоззрении каждой отдельной личности. Такая социальная ситуация развития создает необходимость для разработки новых психолого-педагогических технологий, целью которых было бы экологическое формирования, соответствующих социальной ситуации развития, психических новообразований личности.

Введение

Целью нашей статьи является теоретическое обоснование психологических особенностей жизненного пути и ее влияния на формирование личности в студенческом возрасте.

Вопросы развития личности исследовались различными психологическими школами. Наиболее актуальной для современной социальной ситуации развития общества является гуманистическая теория. Гуманистическая психология сформировалась в 50-х годах XX в. как противопоставление редуционистского и механистическим течениям психоанализа и бихевиоризма. Основными представителями направления можно назвать Г. Олпорта, А. Маслоу, Р. Мэя, Э. Фромма, К. Роджерса, Д. Леонтьева и других. Важным вопросом развития личности является формирование целостной личности [1].

Гуманистическая психология сформировалась в 50-х годах XX в. как противопоставление редуционистского и механистическим течениям психоанализа и бихевиоризма. В последующие десятилетия гуманистическая психология переживала бурный расцвет и заняла свое место в системе психологического знания. В гуманистической психологии человек рассматривается с точки зрения ее ценностей и возможностей, ее субъектности и осознанности. В этой парадигме движущий центр личности находится не в бессознательных мотивах, и не в стимулах окружающей среды, а в целостности человеческого существа и способности к осуществлению свободного выбора [2].

Экзистенциальная психология также является частью гуманистической парадигмы, она во многом основывается на идеях экзистенциальной философии, выведенных С. Кьеркегора, М. Хайдеггером, Э. Гуссерлем, К. Ясперс, Ж.-П. Сартром, М. Бубером и другими.

Среди представителей экзистенциального подхода в психологии можно перечислить таких психологов, как Р. Мэй, Э. Фромм, В. Франкл, А. Ленгле, Р.Кочюнас, Д. Леонтьев [3].

Описание материалов и методов

Целостность является единство частей, их общая синтетическая качество, части же, взятые в отдельности представляют собой разрозненные носители элементов этого качества, выступающего как потенция. Согласно Д.В. Пивоварову [8], определения типа всякой целостности возможно на основе характера связи и степени слитности ее частей. Существует три заметно отличающихся друг от друга вариантов связи целого и его частей, их взаимного влияния свидетельствует о целесообразности выделения трех основных типов целостности: тоталитарной, партитивного и гармоничной.

Гармоничная целостность человека представляет собой подлинное единство, завершенную согласованность, сонастроенности всех природных, социальных и духовных составляющих ее сущности. Носитель гармоничной целостности вполне последовательно ведет здоровый образ жизни, проявляет душевную склонность и любовь к людям, творчески осуществляет освоение доступных фрагментов действительности. Что же касается выделения модификаций человеческой целостности, то в данном случае оно вряд ли приведет исследователя к лучшему пониманию реального положения вещей. Таким образом, целостная личность - это личность, компоненты которой согласованы, духовное, естественное и социальное находится в единстве.

Важной характеристикой гармонично целостной личности является высокий уровень субъективного благополучия. Большинство работ, посвященных психологическим вопросам качества жизни, содержат описание тех сфер жизнедеятельности, на которые обычно направлено внимание исследователей. Целостно этот конструкт предполагает физический, психологический и социальный измерения жизни человека. Соматическое измерение качества жизни включает в себя побочные эффекты поддержания здоровья путем лечения или физкультуры, занятий спортом. Психологическое измерение отображает степень благополучия человека, понятен в терминах дискомфорта и дистресса.

А психосоциальный концентрируется на исследовании социальных стрессоров, к которым относятся как серьезные, драматические (потеря работы, развод, смерть близкого человека), так и повседневные стрессовые ситуации и события (они описываются как «схватки» - hassles - раздражающие, фрустрирующими требования окружающей среды, характеризующих повседневные взаимодействия с ними). Согласимся, что в такой клинической исследовательской модели качества жизни субъективное благополучие, как синоним счастья можно понимать разве что, как отсутствие в индивидуальной жизни человека перечисленных факторов, что делает этот подход достаточно дефицитным относительно целостной наполненности предмета обсуждения.

Наиболее системно проблему человеческого благополучия с психологической точки зрения решает К. Рифф [4]. На основании интеграции различных теорий, связанных с психологическим благополучием, она предлагает обобщенную модель субъективного благополучия человека, включая шесть составляющих: 1) положительное отношение человека к себе и своей прошлой жизни (самопринятие - Self-Acceptance); 2) наличие целей и занятий, добавляют смысл жизни (цели в жизни - PurposeinLife); 3) ее способность выполнять требования повседневной жизни (компетентность - EnvironmentalMastery); 4) чувство важности непрерывного развития и самореализации (личностный рост - PersonalGrowth); 5) отношения с другими, пронизаны заботой и доверием (позитивные отношения с другими - PositiveRelationswithOthers); 6) способность следовать собственным убеждениям (автономность - Autonomy).

Обсуждение

Анализируя теоретические источники по вопросу формирования целостной личности студента, важным психологическим новообразованием этого возраста является осмысление жизненного пути. Жизненный путь личности является на сегодня одной из самых распространенных междисциплинарных проблем современного человекознания, которой занимаются различные науки – философия, психология, этнография, история, социология и др.

Исследование проблем жизненного пути личности происходит в основном в рамках психологических подходов, для которых характерной особенностью методологии является попытка отойти от констатации внешних проявлений психики. Термин «жизненный путь» предложила Шарлотта Бюлер в начале XX века, проведя аналогию между процессом жизни и процессом истории и объявив жизни личности «индивидуальной

историей». Наиболее полно в отечественной психологии концепция жизненного пути рассматривалась Рубинштейном С. Л. и Ананьева Б.Г. Современные отечественные исследователи этой проблемы - К.А. Абульханова-Славская, А. А. Кроник, Р. А. Ахмеров, Н. А. и др. [5].

Идеи С. Л. Рубинштейна во многом перекликаются с идеями экзистенциальных психологов. Так же как и они, он считает высшую ступень развития личности - свободу существования индивида и способность к принятию своей ответственности за свои поступки.

Б. Ананьев [7] первым в отечественной психологии использовал понятие «субъективная картина жизненного пути». Психолог подчеркивал, что жизненный путь - это история формирования и развития личности в данном обществе. Индивидуальный аспект жизненного пути человека в исследованиях Бориса Ананьева не нашел достаточного освещения проблемы.

Категория жизненного пути, считает И. А. Пидласа [6] является обобщающим по таким понятиям, как «жизненный цикл», «онтогенез», «время жизни» и «возрастной развитие». Она создает возможности для объяснения многочисленных тенденций в пределах одной биографии. Живой человек имеет жизненный мир - открытую систему, которая наряду с более или менее определенной линией развития имеет многочисленные «черновики», гипотезы, вариации и даже неожиданные импровизации.

Жизненная компетентность - это знание, умение, жизненный опыт личности, ее жизнотворчества способности, необходимые для решения жизненных задач и продуктивного осуществления жизни как индивидуального жизненного проекта. На наш взгляд, лучше раскрыта структура жизненной компетентности в трудах Л. Сохань.

В. А. Роменец рассматривал жизнь как поступок. Поступок, за В. А. Роменцом не может быть окончательно завершенным, в нем всегда есть стремление к самосовершенствованию личностью, этот поступок делает. Жизненный путь личности по автору - серия значимых поступков, достижения цели благодаря механизму поступка. Главная жизненная задача личности может быть решена только благодаря последовательному ряду поступков, финал каждого из которых является дебютом в следующем. Такое разнообразие связанных между собой единой целью жизни поступков является жизненным путем личности. Движущие силы жизненного пути, ученый видел в переходах от центрации к децентрации мышления.

Результаты

Подводя итог обзору результатов нашего исследования отметим, что

нами был проведен теоретический анализ литературных источников по проблеме формирования целостной личности в студенческом возрасте. В нашей работе, целостность рассматривается как гармоничная. Гармоничная целостность человека представляет собой подлинное единство, завершенную согласованность, сонастроенность всех природных, социальных и духовных составляющих ее сущности.

Сформирована концептуальная и операциональная модель эмпирического исследования. Проведено эмпирическое исследование со студентами 1 курса магистратуры (45 человек). Проведен количественный и качественный анализ результатов исследования.

Заключение

Дальнейшие перспективы исследования мы видим в разработке эффективной технологии формирования целостной личности студентов, исследовании гендерных особенностей формирования целостной личности.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Леонтьев Д.А. Лекции по курсу «Экзистенциальная психология». – М., 2002. – 140 с.
- [2] Лэнгле А.Фундаментальные мотивации человеческой экзистенции как действенная структура экзистенциально-аналитической терапии. – М., 2004. – С.41-48
- [3] Рубинштейн С.Л. Философские корни экспериментальной психологии //Проблемы общей психологии. - М.: Педагогика, 1976. - С. 67-89
- [4] Рубинштейн С.Л. Человек и мир - М.: «Наука», 1997. – 190с.
- [5] Стюарт Й, Джойнс В. Жизненный сценарий: как мы пишем историю своей жизни. - Русский перевод В. Данченко. – М., 1987. – 74с.
- [6] Экзистенциальная психология. Экзистенция /Пер. с англ. М. Занадворова, Ю. Овчинниковой. - М.: Апрель Пресс, Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001. - 624 с.

REFERENCES

- [1] Leont'yev D.A. Lektsii po kursu «Ekzistentsial'naya psikhologiya» (Lectures on the course "Existential Psychology"). – М., 2002. – 140 s. [in Rus.]
- [2] Lengle A.Fundamental'nyye motivatsii chelovecheskoy ekzistentsii kak deystvennaya struktura ekzistentsial'no-analiticheskoy terapii (Fundamental motivations of human existence as an effective structure of existential-analytical therapy). – М., 2004. – S.41-48 [in Rus.]

[3] Rubinshteyn S.L. Filosofskiye korni eksperimental'noy psikhologii //Problemy obshchey psikhologii (Philosophical roots of experimental psychology). - M.: Pedagogika, 1976. - S. 67-89[in Rus.]

[4] Rubinshteyn S.L. Chelovekimir (Man and the World). - M.: «Nauka», 1997. – 190s[in Rus.]

[5] Styuart Y, Dzhoyns V. Zhiznennyy stsenariy: kak my pishem istoriyu svoeyu zhizni (Life scenario: how we write our life story). - Russkiy perevod V. Danchenko. – M., 1987. – 74 s.[in Rus.]

[6] Ekzistsentsial'nayapsikhologiya. Ekzistsentsiya (Existential psychology. Existence) /Per. s angl. M. Zanadvorova, YU. Ovchinnikovoy. - M.: Aprel' Press, Izd-vo EKSMO-Press, 2001. - 624 s.[in Rus.]

СТУДЕНТ ТҮЛҒАСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

*Айдарханова Б.К.¹

п.ғ.к., доцент, Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӨТУ
Алматы, Қазақстан, e-mail: aidikrock@mail.ru

Аңдатпа. Бұл мақалада қазіргі қоғам жағдайында студенттік жас кезеңінде интегралды тұлғаны қалыптастырудың психологиялық сипаттамаларының өзекті мәселесі қарастырылған. Мақалада осы тақырыптағы әдеби дерек көздерін талдау нәтижелері сипатталған. Мақалада эмпирикалық зерттеулердің нәтижелері, сандық және сапалық талдау сипатталған, математикалық статистика әдістері қолданылған.

Студент тұлғасын қалыптастыру мәселесі бойынша теориялық дереккөздерді талдай отырып, осы жастағы маңызды психологиялық жаңалық өмір жолын түсіну болып табылады. Жеке тұлғаның өмір жолы бүгінгі таңда әртүрлі ғылымдар – философия, психология, этнография, тарих, элеуметтану және т. б. айналысатын қазіргі адам санасындағы ең көп таралған пәнаралық проблемалардың бірі болып табылады.

Тірек сөздер: тұтас тұлға; жеке тұлғаның өмір жолы; өмірлік жолды тұжырымдау; тіршілік болмысы; субъективті әл-ауқат

FEATURES OF STUDENT PERSONALITY FORMATION

*Aydarhanova B.K.¹

c.p.s., ass. Professor, KazUIR&WL named after Abylai Khan,
Almaty, Kazakhstan
e-mail: aidikrock@mail.ru

Abstract. This paper deals with the urgent issue of Psychological features of formation of the whole person in the student's age in today's society. The

paper describes an analysis of the literature on this subject. The article describes the results of empirical research integrity of the individual. Quantitative and qualitative analysis. This paper uses methods of mathematical statistics, cluster, factor and regression analysis. We describe the factors of the whole person. The greatest impact on the integrity of the individual finds fulfillment factor. Described clusters of students with different levels of integrity.

Analyzing theoretical sources on the formation of a student's integral personality, an important psychological neoplasm of this age is the comprehension of the life path. The life path of an individual is today one of the most common interdisciplinary problems of modern human history, which is dealt with by various sciences - philosophy, psychology, ethnography, history, sociology, etc.

Keywords: integrated personality; life personality conceptualization of life's journey; life existence; subjective well-being

Статья поступила 11.07.2021

2 Бөлім
ОҚЫТУДАҒЫ ҚАЗІРГІ БІЛІМ БЕРУ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ
Раздел 2
СОВРЕМЕННЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ
ОБУЧЕНИЯ
Part 2
MODERN EDUCATIONAL TECHNOLOGIES OF TEACHING

МРНТИ 16.21.25

УДК 378.147

DOI 10.48371/PEDS.2021.62.3.007

**БЛОГ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ПИСЬМЕННЫХ
ФОРМ ОБЩЕНИЯ УЧАЩИХСЯ ПРОФИЛЬНОЙ ШКОЛЫ**

*Жумабекова Г.Б.¹, Бауыржанқызы А.²

¹*к.п.н., доцент, КазУМОиМЯ имени Абылай хана, Алматы, Казахстан
e-mail: zhuma_a@mail.ru

²магистрант, КазУМОиМЯ имени Абылай хана, Алматы, Казахстан
e-mail: amanova07@gmail.com

Аннотация. Глобализация необратима и интернет все чаще используется для связи людей и обмена информацией во всем мире. Распространение цифровой информации позволяет нам делать выбор в отношении того, как мы собираем информацию и используем технологии для улучшения обучения. Это особенно актуально в школьной среде, где интернет часто используется как инструмент для обеспечения более глубокого обучения. В центре внимания данного исследования - выяснить, можно ли и как использовать блоги для ускорения формирования письменности учащихся в учебной среде, где все еще преобладает лекционная практика обучения. Чтобы исследовать данную тему, необходимо ознакомиться с научными работами отечественных и зарубежных ученых.

Ключевые слова: письменное общение, формирование, блог, профильная школа, обучение, интернет, навыки.

Основные положения

Основные положения данной статьи могут быть заключены в следующие тезисы:

1. Современное развитие информационно-коммуникационных технологий и их распространение в жизни детей и подростков обязывает педагога обращаться к инновационным формам образовательной деятельности.

2. Блог является средством создания среды обучения, побуждающей детей и подростков к совместной работе в социальном контексте, что может быть использовано педагогом в качестве средства формирования письменных форм общения.

Введение

В первое десятилетие 2000-х распространение технологий веб 2.0 коренным образом изменило создание, совместное использование и потребление информации. В центре этой трансформации были блоги, а именно: онлайн-дневники, где писатели и читатели могли свободно комментировать, взаимодействовать и создавать сообщества по всем вообразимым темам, от профессиональной практики и технологий до еды, путешествий, домашних животных и политики. Технологии повлияли на педагогику и это подтверждается новейшим подходом к обучению с использованием технологии, известной как «смешанное обучение». Там используют методику в языковом курсе, который сочетает в себе компонент очного обучения с надлежащим использованием технологий. Термин «технология» относится к интернету, компакт-дискам, интерактивным доскам и компьютерным коммуникациям (включая чат, электронную почту, блоги и вики-страницы) для обогащения преподавания и обучения.

Через несколько лет жанр блога начал развиваться. Все больше блогов вели профессионалы по связям с общественностью и традиционные журналисты. Новые платформы социальных сетей привлекали больше социального трафика, требовали меньше времени и усилий для создания удобных публикаций из тысячи источников в одном месте.

Многие исследователи, утверждали, что письменные навыки студентов улучшаются, когда они ведут блог. Другое исследование, проведенное М.А. Косарева, показало, что опыт написания статей в блогах (для аудитории) дает возможность помочь ученикам улучшить свои знания языка [1]. Они же обнаружили, что блоги позволяют ученикам сочинять текст с определенными целями, которые могут побудить их конструктивно улучшить свое письмо на языке. Сейчас большинство школ, где используется данная методика обучения использует эту среду под учеников, где они самовыражаются и расширяют свои возможности ведения письменного диалога, поскольку блоги помогают ученикам стать более вдумчивыми и критичными в своем письме. Можно различить лишь

два типа блогов. Первый тип - это журналы, которые функционируют как электронный дневник, в котором ученики могут, среди прочего, выразить свои мысли, идеи и мнения. Второй тип - это блог в стиле фильтра, где ученики публикуют ссылки на другой веб-контент с соответствующими комментариями. Блоги лучше всего описывать как веб-сайты, которые часто обновляются в хронологическом порядке, что позволяет учащимся и читателям (преподавателям, другим ученикам) общаться друг с другом, оставляя комментарии и предложения по содержанию блогов или обсуждая новые идеи [2]. Хотя блог может быть посвящен только одному пользователю и одной теме, в нем также может быть более одного автора.

Социальный конструктивизм в изучении языка используется как подход, чтобы понять, как изучение языка построено в блогах. С точки зрения социального конструктивиста, знание - это процесс, с помощью которого учащиеся конструируют смысл из прошлого опыта в социальном контексте. Как и было описано ранее в классе учащиеся создают свои собственные смыслы и развивают идеи посредством взаимодействия со сверстниками и учителями. Таким образом, весь процесс обучения побуждает учеников использовать язык и новые знания в различных ситуациях, в том числе использовать язык для самовыражения, объяснения, ведения переговоров и поиска компромиссов со сверстниками при обсуждении идей. Этот процесс изучения языка можно перенести на другие языковые навыки, например, на письмо. Эта концепция обучения отражает суть классной комнаты, основанной на социальном конструктивизме. Использование блогов, особенно группового ведения блогов, в качестве письменного задания в классе может создать среду обучения, которая побуждает учащихся к совместной работе в социальном контексте. Но конструктивистское обучение должно вовлекать учащихся в осмысленное обучение, и критически важными особенностями обучения должны быть:

- активные и манипулятивные: вовлекающие в процесс учебные материалы, предоставляющие ученикам возможность наблюдать результаты своих действий;

- конструктивная и рефлексивная: позволяющая учащимся объединять новые идеи с предыдущими знаниями, чтобы придать смысл и дать возможность учиться через рефлексию;

- преднамеренность: предоставляющая учащимся возможность сформулировать свои учебные цели и контролировать свой прогресс в их достижении;

- аутентичность: сложная и реальная (или смоделированная) ситуация, способствующая лучшему пониманию и переносу обучения через действительность;

- сотрудничать и взаимодействовать: предоставляя ученикам возможность взаимодействовать друг с другом, чтобы уточнить, поделиться идеями, обратиться за помощью, обсудить проблемы и решения [3].

Когда у учеников есть доступ к интернету, блоги могут легко заменить или стать альтернативой традиционному ведению журналов. В основном педагоги используют блоги тремя разными способами и с разными целями. Эти три типа - это блоги для учителей, блоги для учащихся и блоги классов / групповые.

1. Блог учителя. Учитель создает и ведет свой блог, чтобы обеспечить ежедневную практику письменного общения для учеников. Блог учителя предоставляет учащимся различные веб-сайты на разных языках с возможностью их комментирования. Он также служит источником ссылок для самостоятельного изучения. Этот тип блога используется в качестве платформы для поощрения школьников к участию в письменном общении. Он также предоставит учителям место для размещения информации об обучении, например, о назначенных задачах и информации о курсе.

2. Блог ученика. Ученики используют этот тип блога как платформу для самовыражения посредством свободного письма. Это также может быть форум, на котором ученики могут обсудить свои сочинения.

3. Блог класса. Этот тип блога ведется всем классом. Его можно использовать в качестве дискуссионной площадки для изучения языка на основе проектов, а также в качестве доски объявлений произвольной формы, где учащиеся могут размещать любую информацию для прочтения другими. Кроме того, классный блог может служить местом для международного языкового обмена в классе. Есть много преимуществ использования блогов в качестве инструмента для письма, например:

- поощряет обратную связь и представляет собой как письменную, так и читающую деятельность;

- стимулирует дискуссии, критический анализ и способствует выражению идей и мнений;

- предлагает возможности для совместного обучения: проекты или дебаты;

- обеспечивает среду, в которой ученики могут развивать навыки убеждения и аргументации;

- создает среду обучения, более ориентированную на учеников;

- предлагает письменное общение на неформальном языке [4].

Таким образом, несмотря на многочисленные исследования использования блогов для обучения в системе образования, большинство из них имеют ограниченную обобщаемость из-за использования удобной

выборки. Очевидно, что в сфере образования четко определены элементы учителя, ученика и оценки, в отличие от гораздо более широкого и менее структурированного ландшафта неформального обучения за пределами профильной школы.

Несмотря на то, что литературы о мотивах написания блогов достаточно, мало исследований изучали активность чтения блогов. Большая часть исследований блогов была сосредоточена на том, почему люди пишут блоги и взаимодействуют с другими в цифровом пространстве. Интерес исследователей к вопросу о том, как ученики могут использовать блоги в рамках формирования письменного общения - гораздо меньше. Многие из этих ориентированных на читателей исследований были проведены в формальной учебной среде среднего образования. Несмотря на всю экспозицию, исследования и шумиху вокруг блогов, их потенциал для формального обучения не обсуждался. Вместо этого эта возможность обучения, похоже, органично прогрессировала по мере развития жанра.

Материалы и методы

Цель нашего исследования - восполнить эти пробелы в литературе. С этой целью мы собрали количественные данные о текущем состоянии использования блогов в обучении. Возможно, больше всего, данная статья имеет значение для преподавателей и других лиц, занимающихся непрерывным обучением.

Результаты и обсуждение

Когда преподаватели заявляют, что они готовят учащихся к обучению на протяжении всей жизни, им следует представить себе обширную и разнообразную концепцию учебной деятельности. Формальное обучение, семинары могут быть аккредитованными формами обучения, но они ни в коем случае не являются наиболее эффективными методами. По мере появления новых коммуникационных технологий преподаватели должны быть открыты для неожиданных возможностей неформального обучения.

Использование блогов в классе может иметь столь же неожиданные преимущества. Если блоги и другие платформы социальных сетей делают сообщества практиков более заметными, то они могут иметь неиспользованный потенциал для подготовки школьников к дальнейшему профессиональному развитию в рамках высшего образования [5]. С большей осведомленностью об этом потенциале преподаватели профильных школ могли бы разработать упражнения для ведения блогов, чтобы моделировать и исследовать опыт применения.

Растущую популярность блогов как образовательных инструментов

можно объяснить исследованиями в этой области. В более широком контексте эти результаты имеют значение для студентов, ученых и исследователей, интересующихся тем, как развивается технологическое обучение. Результаты исследования М.Н. Мейрамова показывают, что блоги следуют той же дуге, что и телевидение, радио [6]. Хотя эти выводы подчеркивают устойчивость и универсальность формы блога, они требуют постоянного исследования и постоянного изучения. Это особенно верно, поскольку новые платформы социальных сетей развиваются, в то время как старые формы адаптируются в медиа среде.

Делая небольшие шаги и экспериментируя, учителя обнаружат, что ведение блога - довольно простая и полезная поддержка при начальном формировании письменности.

Блоги или веб-журналы - это популярный форум, что может служить в качестве онлайн-среды для самовыражения. Исследования, проведенные Е.И. Багузина, показывают, что у учеников есть мотивация писать, когда у них есть выбор тем и когда текст имеет отношение к их жизни, интересам [7]. Также исследователи В. А.Вакулук, Н. Семенова обнаружили, что ученики, которые создают свои собственные блоги, также, как правило, являются продуктивными писателями [8]. С технологиями происходит смешение новых способов мышления об обучении письму, помимо бумажных и карандашных форм обучения в прошлом, что позволяет интегрировать информационную, коммуникативную и технологическую грамотность. Например, одно из немногих исследований по ведению блогов на уровне начальной школы показало, что учащиеся стали внимательнее относиться к своей аудитории и научились брать на себя ответственность за процесс написания и писательское мастерство.

Блоги могут иметь множество целей, помимо документирования самовыражения. Блог может служить местом для публикации написанного или использоваться как форум для получения отзывов о написании. На таком блог-форуме ученики могут совместно писать или выступать в качестве наставников при составлении, редактировании своих текстов совместно в виртуальной среде. Блоги связывают домашнюю грамотность со школой. На различных веб-сайтах для учителей есть руководства по созданию блога. Интеграция ведения блога в учебные занятия по письму может заинтересовать учащихся более активно участвовать в процессе написания.

Стоит отметить, что страницы блогов отличаются от других онлайн-платформ своим интерактивным характером. Создание блогов очень простое и обычное дело благодаря доступности различных услуг хостинга, некоторые из которых предлагают бесплатные услуги, такие как «Blogger»

и «WordPress» [9]. Хотя блоги могут быть интроспективными и личными, поскольку создатель, как правило, является единственным модератором самостоятельно созданной страницы. Возможность комментировать блог и превращать сообщение в блоге в активное обсуждение создает пространство для распространения идей, роста и изменения, а также для получения отзывов из любой точки мира.

Таким образом, ученики-читатели могут чувствовать себя вовлеченными в контент, который они потребляют. Процесс ведения блога становится улицей с двусторонним движением, открытой для критики, похвалы или обсуждения. Для успешного формирования письменных форм общения ученики должны быть осторожны с тем, чем они хотят поделиться и как на это отреагирует широкая публика. Это становится частью публичной сферы. В то же время мгновенный характер публикации в блогах сочетается с простотой редактирования. Например, если известное издание публикует статью с ошибкой на своем веб-сайте, исправить эту ошибку до того, как она попадет в аудиторию, будет так же просто, как ее обнаружить.

Следовательно, в сфере формирования письменных форм общения ведение блога может быть очень важным когнитивным-интеллектуальным инструментом. Он несет множество преимуществ для преподавателей, в том числе открывает новые пути для разнообразной и новой аудитории, также создает среду обучения, которая обеспечивает обратную связь и поощряет творческое мышление. Соответственно, все большее количество учебных заведений требует от учеников создавать блоги как часть своего учебного курса, считая это обязательной частью оценки. Это может укрепить их анализ рассматриваемого предмета. Ведение блогов можно использовать как платформу для написания домашних заданий, критического анализа информации и обмена идеями, теориями, объяснениями и многим другим.

Возможность «комментировать» блог означает, что учащиеся в этом классе могут изучать блоги друг-друга, оставлять отзывы или задавать вопросы, одновременно обучаясь с разных точек зрения. Практики, основанные на механическом заучивании и запоминании, должны уступить место методикам, поддерживающим критическое мышление и решение проблем. Следовательно, существует беспрецедентная потребность понять рецепт успеха, который включает в себя учащегося, учителя, содержание и среду, в которой используются технологии. В результате образовался увеличивающийся разрыв между знаниями и навыками, которые учащиеся приобретают в школах, и знаниями, навыками, необходимыми для успеха на все более глобальном рабочем

месте XXI века, пронизанном технологиями. Более того, эффективное использование блогов в образовании можно увидеть в исследовании, проведенном П.В. Сысоев. Он обнаружил, что ведение блога дает ученикам различные преимущества и улучшает их навыки чтения и письма. Ученый обнаружил, что блоги могут значительно расширить возможности учащихся в обучении [10]. Более того, использование блога может повысить компетентность школьников и наладить взаимодействие между ними. Как и в случае с вышеупомянутым результатом, Т. В. Грецкая обнаружила, что существует положительная корреляция между использованием обучения на основе блога и положительной оценкой среднего балла (GPA) [11].

Эффективность использования блогов в формировании письменных форм общения четко прослеживается среди учеников с низкими успеваемостями. Есть два основных фактора, которые могут способствовать эффективности использования блога в улучшении обучения, а именно:

- активное участие;
- высокое качество взаимодействия и общение между учениками.

Когда оба эти фактора объединяют вместе, учащиеся легко получают выгоду от использования блога. Если рассматривать стандартную практику по формированию письменности в профильных школах, то все начинается с предложения о создании учетной записи с именами пользователей и паролями, а также с инструктожа по входу в систему и публикации. Учащиеся также попросили сделать следующее:

- создать блог;
- публиковать образовательный и значимый контент, связанный с их интересами, а также подкреплять свои публикации материалами (например, видео, аудиофайлы, изображения, диаграммы, ссылки на веб-сайты и т.д.);
- добавлять комментарии и отвечать на вопросы о содержании лекции после каждого занятия, а также описывать связанные ресурсы, если такие применялись;
- участвовать в содержательном обсуждении сообщений и комментариев других учащихся, что улучшает навыки письменного общения;
- следить за блогами других учеников.

В ходе школьного курса учитель должен продемонстрировать основные возможности блогов и способы взаимодействия с другими с помощью комментирования. Следовательно, использование блога может быть включены в школьный курс двумя способами. Во-первых, учитель

представит ученикам блоги как полезный механизм, помогающий в обучении. Во-вторых, блоги могут быть включены в режим оценивания посредством включения портфолио курсов. Кроме того, учителя должны раз в две недели давать задания во время прохождения школьного курса по формированию письменного общения. Ученикам также может быть поручено опубликовать черновики своих домашних работ в своих блогах, и каждому ученику поручить просмотреть блог другого.

Заключение

На основании результатов исследования был сделан вывод, что обязательное использование блогов в рамках формирования письменного общения может быть полезным, и многочисленные работы ученых доказывают, что ученики сочли это успешным и стоящим делом. Ожидается, что результаты этого исследования повлияют на политику и практику преподавания в местных профильных школах. Ожидается, что упор будет сделан на интеграции инструментов ведения блогов в текущую учебную программу для улучшения обучения и, таким образом, содействия реформе образования. Преподавание языка всегда ассоциировался с компетенциями, грамматикой, задачами, упражнениями, которые позиционируют изучение языка как образовательную деятельность, отделенную от общества. Таким образом, способы обучения учеников привязаны к обучению в классе и относятся к ограниченному объему знаний, что делает необходимым создание новых парадигм в преподавании и изучении языков, чтобы побудить учащихся осваивать и улучшать свои навыки устной, письменной речи в социальном контексте, что влияет на характер и качество изучения языка.

ЛИТЕРАТУРА

- [1]. Косарева М. А. Гипертекстуальность блогов: медиасреда как посредник //Вестник Омского университета. - 2010. - № 3 (4). – 106 с.
- [2]. Карамышева Т. В. Изучение иностранных языков с помощью компьютера. В вопросах и ответах. - СПб.: Издательство Союз, 2001. – 181 с.
- [3]. Ажель Ю. П. Использование технологий веб 2.0 в преподавании иностранных языков //Молодой ученый. – 2012. -№6 (12). – 370 с.
- [4]. Патаракин Е. Д. Социальные взаимодействия и сетевое обучение 2.0. /Е.Д. Патаракин. – М.: НП Современные технологии в образовании и культуре, 2009. - 121 с.
- [5]. Аманов М. Э. Письмо как один из способов формирования мотивации в изучении иностранных языков //Научный журнал. – 2017. -№2 (15). – 75 с.

[6]. Мейрамов Н. М. Оптимизация преподавания иностранных языков посредством блог-технологий для студентов языковых специальностей вузов. – Алматы: Талап, 2014. - 30 с.

[7]. Багузина Е. И. Разработка веб-квестов и преимущества их использования в процессе обучения // Вестник Костромского государственного университета. Серия: Педагогика. Психология. Социокинетика. – 2010. - №1 (2). - 88 с.

[8]. Вакулюк В. А., Семенова Н. Мультимедийные технологии в учебном процессе // Высшее образование в России, 2004. - № 2 (4). - 36 с.

[9]. Раицкая Л. К. Интернет ресурсы в преподавании английского языка в высшей школе: классификация, критерии оценки, методика использования. – М.: МГИМО, 2007. - 190 с.

[10]. Сысоев П. В. Методика обучения иностранному языку с использованием новых информационно-коммуникационных Интернет-технологий: учебно-методическое пособие для учителей, аспирантов и студентов. - Ростов: Феникс, 2010. - 182 с.

[11]. Грецкая Т. В. К вопросу об использовании технологий Web 2.0 в обучении монологической речи на иностранном языке // Молодой ученый. – 2016. - № 4 (6). – 766 с.

REFERENCE

[1] Kosareva M. A. Gipertekstual'nost' blogov: mediasreda kak posrednik (Hypertextuality of blogs: the media environment as a mediator) // Vestnik Omskogo universiteta. – 2010. - №3 (4). – 106 s. [in Rus.]

[2] Karamysheva T. V. Izuchenie inostrannyh yazykov s pomoshch'yu komp'yutera. V voprosah i otvetah (Learning foreign languages using a computer. In questions and answers). - SPb.: Izdatel'stvo Soyuz, 2001. – 181 s. [in Rus.]

[3] Azhel' YU. P. Ispol'zovanie tekhnologij veb 2.0 v prepodavanii inostrannyh yazykov (Using web 2.0 technologies in teaching foreign languages) // Molodoy uchenyj. – 2012. - №6 (12). – 370 s. [in Rus.]

[4] Patarakin E. D. Social'nye vzaimodejstviya i setevoe obuchenie 2.0. (Social interactions and networked learning 2.0). – М.: NP Sovremennye tekhnologii v obrazovanii i kul'ture, 2009. - 121 s. [in Rus.]

[5] Amanov M. E. Pis'mo kak odin iz sposobov formirovaniya motivacii v izuchenii inostrannyh yazykov (Writing as one of the ways to form motivation in learning foreign languages) // Nauchnyj zhurnal. – 2017. - №2 (15). – 75 s. [in Rus.]

[6] Mejrarmov N. M. Optimizaciya prepodavaniya inostrannyh yazykov posredstvom blog-tekhnologij dlya studentov yazykovyh special'nostej vuzov

(Optimization of teaching foreign languages through blogging technologies for students of language specialties of universities). – Almaty: Talap, 2014. - 30 s. [in Rus.]

[7] Baguzina E. I. Razrabotka veb-kvestov i preimushchestva ih ispol'zovaniya v processe obucheniya (Development of web quests and the benefits of using them in the learning process) // Vestnik Kostromskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya: Pedagogika. Psihologiya. Sociokinetika. – 2010. -№1 (2). - 88 s. [in Rus.]

[8] Vakulyuk B. A., Semenova N. Mul'timedijnye tekhnologii v uchebnom processe (Multimedia technologies in the educational process) // Vysshee obrazovanie v Rossii, 2004. -№2 (4). - 36 s. [in Rus.]

[9] Raickaya L. K. Internet resursy v prepodavanii anglijskogo yazyka v vysshej shkole: klassifikaciya, kriterii ocenki, metodika ispol'zovaniya (Internet resources in teaching English in higher education: classification, assessment criteria, method of use). – М.: MGIMO, 2007. - 190 s. [in Rus.]

[10] Sysoev P. V. Metodika obucheniya inostrannomu yazyku s ispol'zovaniem novyh informacionno-kommunikacionnyh Internet tekhnologij: uchebno-metodicheskoe posobie dlya uchitelej, aspirantov i studentov (Methodology of teaching a foreign language using new information and communication Internet technologies: a teaching aid for teachers, graduate students and students). - Rostov: Feniks, 2010. -182 s. [in Rus.]

[11] Greckaya T. V. K voprosu ob ispol'zovanii tekhnologij Web 2.0 v obuchenii monologicheskoy rechi na inostrannom yazyke (On the use of Web 2.0 technologies in teaching monologue speech in a foreign language) // Molodoj uchenyj. – 2016. -№4 (6). – 766 s. [in Rus.]

БЛОГ МАМАНДАНДЫРЫЛҒАН МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ЖАЗБАША ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС ФОРМАЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ

*Жумабекова Г.Б.¹, Бауыржанқызы А.²

¹п.ғ.к., Абылай хан атындағы ҚазХҚЖӘТУ, Алматы, Қазақстан
e-mail: zhuma_a@mail.ru

²магистрант, Абылай хан атындағы ҚазХҚЖӘТУ, Алматы, Қазақстан
e-mail: amanova07@gmail.com

Аңдатпа. Жаһандану қайтымсыз, соның салдарынан интернет бүкіл әлемде адамдарды байланыстыру және ақпарат алмасу үшін жиі қолданылады. Сандық ақпаратты тарату бізге ақпаратты қалай жинайтынымызды және оқуды жақсарту үшін технологияны қалай қолданатынымызды таңдауға мүмкіндік береді. Бұл әсіресе интернет

терең білім беру құралы ретінде жиі қолданылатын мектеп ортасында көрінеді. Бұл зерттеудің басты бағыты – оқушылардың оқу ортасында жазуды қалыптастыруды тездету үшін блогтарды қалай қолдануға болатындығын анықтау, мұнда дәріс оқу практикасы ретінде әлі де басым. Бұл тақырыпты зерттеу үшін отандық және шетелдік ғалымдардың ғылыми жұмыстарымен танысу қажет болды.

Тірексөздер: жазбаша байланыс, қалыптастыру, блог, мамандандырылған мектеп, оқыту, интернет, дағдылар.

BLOG AS A MEANS OF FORMING WRITTEN FORMS OF COMMUNICATION FOR STUDENTS OF THE PROFILE SCHOOL

*Zhumbekova G, B. ¹, Bauyrzhankyzy A. ²

¹c.p.s., KazUIR&WL named after Ablai Khan, Almaty, Kazakhstan

e-mail: zhuma_a@mail.ru

²master student, KazUIR&WL named after Ablai Khan, Almaty, Kazakhstan

e-mail: amanova07@gmail.com

Abstract. Globalization is irreversible and the internet is increasingly being used to connect people and exchange information around the world. The dissemination of digital information enables us to make choices about how we collect information and use technology to improve learning. This is especially true in the school environment, where the internet is often used as a tool to provide deeper learning. The focus of this study is to find out whether and how blogs can be used to accelerate the formation of student writing in an educational environment where lecture-based teaching practices still dominate. To research this topic, you need to familiarize yourself with the scientific works of domestic and foreign scientists.

Keywords: written communication, formation, blog, profile school, training, internet, skills.

Статья поступила 18.07.2021

МРНТИ 14.33.09

УДК 378.146

DOI 10.48371/PEDS.2021.62.3.008

**INTERNET RESOURCE AS A BASIS FOR THE FORMATION OF
INFORMATION AND SEARCH COMPETENCE OF STUDENTS OF
SPECIALIZED CLASSES**

*Sadykova A.K.¹, Omarova A.A.²

¹с.п.с., associate professor, KazUIR&WL named after Ablai Khan, Almaty,
Kazakhstan, e-mail: ak_sad_2016@list.ru

²master student, KazUIR&WL named after Ablai Khan, Almaty, Kazakhstan
e-mail: aigerimomarova1998@mail.ru

Abstract. In the article, the author considers Internet resource as a basis for the formation of information. Researches and analyzes the works of domestic and foreign scientists in the basis for the formation of information. According to the new state mandatory standards of search competencemodernizing education in the Republic of Kazakhstan should be at a high level. In this regard, the article is devoted to the problem of search competence of students of specialized classes.

In this era of information explosion, colleges and universities should focus on transferring information retrieval knowledge to college students, inspire and raise college students 'awareness of information, provide maximum convenience to improve college students' information retrieval capabilities, and provide student education. Information literacy training to the end; college students in the 21st century must also put improving information literacy on the agenda, strengthen their roots, and use this as a solid foundation for developing the ability to learn independently. In general, there is an urgent need to develop information retrieval capabilities.

Keywords: information, internet resource, technologies, process, specialized classes.

Basic Provisions

Since the "XXI century is the age of informatization", it is important to increase the use of information and communication technologies today. Great attention should be paid to self-study and research of students in specialized classes. Along with their professional education, they should be raised as an inquisitive, resourceful, open and innovative generation. Today's demand is to teach future youth innovation, curiosity and diligence in the development of society. To do this, it is important to increase the level of knowledge of

information and communication technologies in the classroom.

The main task of the modern teacher in the XXI century, in the period of informatization of education, is to teach students to work effectively with a variety of information.

The use of the competent model in education involves fundamental changes in the organization of the educational process, the main value is the development of such skills by students that would allow them to determine their goals, make decisions and act in typical and non-standard situations.

These skills are relevant for mastering already in primary school, whose educational programs, according to article 16 of the Law of the Republic of Kazakhstan "On Education", "are aimed at forming the child's personality, developing his individual abilities, positive motivation and skills in educational activities: strong reading, writing, numeracy skills, language communication experience, creative self-realization, culture of behavior".

The competence approach in education, aimed at the formation and development of a number of individual competencies (to have knowledge, to be able to apply them, to have a positive practice of self — realization in creativity), is fully correlated with the goal of modernizing education in the Republic of Kazakhstan, since competence is the conscious ability of a person to master the ways of solving vital tasks in a specific situation.

Civilization has always sought to create an information society, so the relevance of the topic of the dissertation research is established by the existing need in modern foreign language education for the use of technology in society.

The use of information technologies in the learning process significantly increases the effectiveness of training students in specialized classes. Excellent results can be achieved by using these methods when teaching English. The use of the information environment of education at the university allows students to seriously engage in research, design work with multimedia presentations, etc.

A characteristic feature of the information society is the provision of users ' access to the world's information resources. This assumes that there are many means by which any user could get the information they need at any time. To use such tools, the user must be ready to carry out effective information and search activities, that is, possess the appropriate information and search competencies. Information retrieval competencies, in turn, constitute an important component of information competencies [1].

Introduction

Today, Kazakhstan is striving to create an information technology society, so the relevance of the topic of the dissertation research is established by the

need to use technologies in society that exists in modern foreign language education.

The use of information technologies in the learning process significantly increases the effectiveness of teaching students in specialized classes. Success can be achieved by using these methods in teaching English. The use of information learning skills in higher education institutions allows students to actively engage in research, design work with multimedia presentations, etc [2].

Today, the most important task of education is the formation of information and communication culture among students. The information educational environment is becoming an effective tool for expanding the educational space of modern schools.

Information competence has become one of the main core competencies of the knowledgeable and information society. Thus, it is necessary not only to involve students in the equally knowledgeable and oral handling of digital media, but also to intelligently integrate current media into learning. Despite the fact that for a long time it has been recognized as a problem for schools, there is often a lack of appropriate professional training of teaching staff to actively use digital media in the daily life of the school [3]

The purpose of the certified additional qualification is to mediate and deepen competencies in the field of mass media, as well as skills to promote these competencies, in turn, among students.

Information competence is closely related to critical thinking. These two competencies are the main components of future education in Kazakhstan's schools, colleges and higher educational institutions. Because without the skills of critical evaluation of information, identification of arguments, evaluation and critical classification of information found in online banking, it is hardly possible to complete training.

Today, in our country, teachers, specialists in psychology, philosophers want to make the latest combinations for the formation of professional education. Professional and pedagogical education for a long period of time was not given proper interest in any way. The change in social and financial circumstances in the world has violated the concept of vocational education, which previously had complex social, financial and socio-political relationships. Today, in the period of open international relations, in our country, global promotion has acquired education abroad. This led to the deterritorialization of education [4].

Description of materials and methods

Individual learning provides for diversity in the study group, so that all students, without exception, have the opportunity to achieve rational progress.

The characteristics of individualized teaching assume, on the one hand, a personal account of the learning levels, academic performance, hobbies, predispositions and personalities of students. On the other hand, it also contains tasks that give a variety of problems, for example, which encourage students to talk about the progress of work.

Information retrieval competence skills are common skills across all disciplines, all learning environments, and all levels of education. Because modern educational theory predicts that people can learn on their own without being dependent on teachers. Information retrieval competence helps people succeed by allowing them to learn on their own, keep what they are learning, and constantly update themselves. In this context, the main responsibility for the acquisition of information and search competence skills by people lies with educational institutions. Universities, which are the last link in the educational chain and an important factor in the professional life of people, also have a great responsibility in this sense. In addition to teaching existing knowledge, universities are designed to train the mental abilities needed to shape the society of the future. For this reason, universities should equip their graduates with the skills to access information, obtain and interpret information, and how to use this information to solve problems.

Results

Currently, online information tools are very rich, and the methods of extracting information by students show a different trend. Most of the students have elementary information retrieval abilities, which to a certain extent have every chance to meet the main needs for information. But in the face of a huge amount of information, if the most competent information is required, certain students have poor search skills and do not have all the chances to collect fairly high-quality information. In particular: I do not understand how to use digital resources of secondary educational institutions, search concepts, and openly available resources to request the necessary information; I do not have information on how to filter the selected information, which leads to bloated information; I do not have the ability to recognize information. The inability to distinguish between the suitability of information, leads to an unreasonable use of information; lack of capacity for informative innovation, etc •

Measures to improve the ability of students to search for information.

Raising awareness of information retrieval among students

Awareness of the search for information is the awareness of consciously obtaining the necessary information. Students of educational institutions are well aware of the search for information, so that they can actively capture, evaluate and use information when solving problems. Students with high information awareness usually focus on developing their ability to use

information and gradually increase the effectiveness of information retrieval. Therefore, it is important and necessary to raise the awareness of college students about the search for information. Colleges and universities can use a variety of methods to increase students' awareness of information retrieval according to local conditions. For example, college libraries hold educational events for new students who have just entered the school, distribute library guides, and direct first-year students to the library. And ask the librarians to explain how to use the collection's resources. A number of measures, such as deepening the knowledge of first-year students about libraries, so that they can understand the ways of obtaining information in university libraries; regularly organize lectures and share search information so that university students can understand the latest developments in information development and develop them. The interest in information knowledge promotes the establishment of a scientific and complete awareness of information for college students; often invites teachers or experienced librarians in the field of information management to explain to students in various departments how to use search engines such as SCI, EI, ISTP, ISR and other commonly used search engines effectively.

Discussion

Colleges and universities offer document search courses by introducing basic knowledge in the field of information search, data and fact search, Kazakh and foreign databases, search for online information resources, etc. To increase students' awareness of information search and enable them to master the skills of obtaining and using documents, which is an important link in developing students' ability to search for information. Please note the following two problems when opening a document search course: first, try to set the document Search course as a publicly available mandatory course to avoid some students who cannot treat the document search course objectively and think that the knowledge and skills when searching for information about documents are ineffective for future development. In addition, the content and focus of the document search course should be constantly updated. In addition to familiarizing yourself with the basic knowledge of traditional manual search, such as the description format, indexing method, and search tools, the network and computer should be expanded. The basic knowledge and content of the search for information on the Internet must meet the requirements of the development of the modern information network environment.

Colleges and universities should regularly conduct various information practices so that college students can easily improve their practical skills in an atmosphere of entertainment and leisure. Information knowledge contests, information exchange weeks, and other events can be held on campus to

allow students to enjoy analyzing, identifying, and even making full use of a large amount of information based on their initial knowledge and information retrieval skills; college students can also participate in research activities that allow them to combine their knowledge of information theory with research activities, which can not only improve their practical abilities, but also significantly increase the students' ability to research. Third, they can organize college students to participate in library information as volunteers. Organize the work so that it can gradually improve its ability to search for information in continuous practice.

Conclusion

In this era of information explosion, colleges and universities should focus on transferring information retrieval knowledge to college students, inspire and raise college students' awareness of information, provide maximum convenience to improve college students' information retrieval capabilities, and provide student education. Information literacy training to the end; college students in the 21st century must also put improving information literacy on the agenda, strengthen their roots, and use this as a solid foundation for developing the ability to learn independently. In general, there is an urgent need to develop information retrieval capabilities.

REFERENCES

- [1]. Kunanbayeva S. S. Theory and practice of modern foreign language education. - Almaty, 2010.–S.205
- [2]. Kunanbayeva S. S. Modern foreign language education: methodology and theories. Monograph. - Almaty, 20057 –S.23
- [3]. Selevko G. K. Modern educational technologies. //Voiceand vision. –2004. – No3.- S.5.
- [4]. KsenzovaG. Yu. Promising school technologies //Educational and methodical manual. – M., 2001.– S 120

ИНТЕРНЕТ-РЕСУРС МАМАНДАНДЫРЫЛҒАН СЫНЫПТАР СТУДЕНТТЕРІНІҢ АҚПАРАТТЫҚ ІЗДЕУ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ НЕГІЗІ РЕТІНДЕ

*Садыкова А.К.¹, Омарова А.А.²

¹*ф.ғ.к., доцент, Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ,
Алматы, Қазақстан, e-mail: ak_sad_2016@list.ru

²магистрант, Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ, Алматы, Қазақстан,
e-mail: aigerimomarova1998@mail.ru

Аңдатпа. Мақалада Интернет-ресурсты ақпарат қалыптастырудың негізі ретінде қарастырады. Ақпаратты қалыптастырудың негізі ретінде

отандық және шетелдік ғалымдардың еңбектерін зерттейді және талдайды. Іздеу құзыреттілігінің жаңа мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарына сәйкес Қазақстан Республикасында білім беруді модернизациялау жоғары деңгейде болуы керек. Осыған орай, мақалама мандандырылған сыныптардағы оқушылардың ізденушілік құзыреттілігін қалыптастыру мәселесіне арналған.

Ақпараттық жарылыс дәуірінде колледждер мен университеттер студенттерге ақпараттық ізденіс білімін беруге, студенттердің ақпарат туралы хабардарлығын арттыруға, белсендіруге, студенттердің іздену тәжірибесін жақсартудың ыңғайлылығын арттыруға және студенттердің білім алуын қамтамасыз етуге бағытталуы керек. ХХІ ғасырдағы колледж студенттері ақпараттық сауаттылықты күн тәртібіне қоюы, олардың тамырларын нығайтуы және мұны өздігінен оқу қабілетін дамытудың берік негізі ретінде қолдануы тиіс. Жалпы алғанда, ақпаратты іздеу мүмкіндіктерін дамыту қажет.

Тірек сөздер: ақпарат, интернет-ресурс, технология, процесс, мамандандырылған сыныптар.

ИНТЕРНЕТ-РЕСУРС КАК ОСНОВА ФОРМИРОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННО-ПОИСКОВОЙ КОМПЕТЕНЦИИ УЧАЩИХСЯ ПРОФИЛЬНЫХ КЛАССОВ

*Садыкова А.К.¹, Омарова А.А.²

¹*к.п.н., доцент, Абылай хан атындағы ҚазХКжәнеӘТУ, Алматы,
Қазақстан, e-mail: ak_sad_2016@list.ru

²магистрант, Абылай хан атындағы ҚазХКжәнеӘТУ, Алматы, Қазақстан,
e-mail: aigerimomarova1998@mail.ru

Аннотация. В статье автор рассматривает интернет-ресурс как основу для формирования информации. Исследует и анализирует работы отечественных и зарубежных ученых в качестве основы для формирования информации. Согласно новым государственным обязательным стандартам поисковой компетентности модернизация образования в Республике Казахстан должна быть на высоком уровне. В связи с этим статья посвящена проблеме формирования поисковой компетентности учащихся профильных классов.

В эту эпоху информационного взрыва колледжи и университеты должны сосредоточиться на передаче знаний о поиске информации студентам, вдохновлять и повышать осведомленность студентов об информации, обеспечивать максимальное удобство для улучшения возможностей поиска информации студентами и обеспечивать обучение

студентов. Обучение информационной грамотности до конца; Студенты колледжей в XXI веке также должны поставить в повестку дня повышение информационной грамотности, укрепить свои корни и использовать это как прочную основу для развития способности к самостоятельному обучению. В целом, существует острая необходимость в развитии возможностей поиска информации.

Ключевые слова: информация, интернет-ресурс, технологии, процесс, специализированные классы.

Статья поступила 11.08.2021

МРПТИ 16.01.45

УДК 378.14.014

DOI 10.48371/PEDS.2021.62.3.009

ADVANTAGES OF INTERACTIVE TEACHING METHODS IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES

*Kassymbekova M.A.¹, Zhanabay S.A.²

¹*PhD, KazUIRandWL named after Ablai khan, Almaty, Kazakhstan

e-mail: marhabat.k@mail.ru

²master's student, KazUIR and WL named after Ablai khan,

Almaty, Kazakhstan, e-mail: sagina_99_kz@mail.ru

Abstract. In the context of international cooperation in the field of economy, politics, education and culture, the state needs more and more competent, mobile and competitive specialists who are able to independently solve problems at the international level. Today, the labor market dictates the urgent need to modernize higher education. A major role in this is played by a foreign language, the possession of which at the present stage is an essential attribute of a successful specialist in the modern world. The modern education system requires improvements in teaching methods, as trends change in education, which becomes open, innovative, interactive, there is a huge leap in the development of technical means.

This article discusses one of the most effective methods in foreign language education – an interactive method. Based on the presented material, the authors come to the conclusion: the interactive teaching method encourages the learning of foreign languages, teaches you to work in a team, develops communication skills.

Keywords: teaching methods, active teaching method, interactive methods and techniques, student, teacher.

Basic provisions

A foreign language is an educational subject that, due to its specificity (the creation of an artificial language environment for students due to the lack of a natural one), involves the most flexible and extensive use of various technical means of teaching.

Therefore, it is not surprising that in teaching a foreign language, the new opportunities offered by multimedia tools have found a wide variety of applications. Many of the main methodological innovations today are associated with the use of interactive teaching methods. The word «interactive» came to us from the English word «interact». «Inter» is «mutual», «act» is to act. *Interactivem* means the ability to interact or is in a conversation mode, a dialogue with something (for example, a computer) or someone (a person). Therefore, interactive learning is, first of all, learning, during which the teacher and the student interact.

Introduction

Active teaching methods are teaching methods in which the teacher and students interact with each other, their roles and activities are equal. An example is didactic games, analysis of specific situations, etc. However, interactive methods or approaches are the most popular and effective in the training system in our time. The pedagogical encyclopedic dictionary gives the following definition of the term: interactive—from the English word *interaction*. This type of learning is based on the interaction of the student with the learning environment, which serves as the area of learning experience [7,101]. Most teachers usually understand this type of learning as working together in the classroom. But here the main focus should be on the inner action.

Students should have an internal motivation that encourages them to work actively or actively participate in the class. The teacher should direct the students to the goal of the lesson, which will consist of interactive exercises and tasks.

According to I. D. Zvereva, teaching methods are the joint activity of teachers and students aimed at achieving the goals of education. The teacher manages the cognitive process using various sources of knowledge. It should be mentioned that the methodological approach in teaching foreign languages is carried out by three methods:

- the passive method;
- the active method;

- using the interactive method.

Some authors identify interactive methods with the communicative approach, considering that "the interactive model of language acquisition assumes that learning occurs during and in the process of participating in language acts (speech events)". Others define the interactive method as a modified direct method that includes a number of other methods.

The use of interactive methods in practical classes in a foreign language facilitates the learning process not only for teachers, but also for students.

Each interactive method is used to achieve specific goals. Innovative technologies are aimed at achieving this goal by ensuring a high degree of student activity in the classroom.

As O.N. Alekseenko emphasizes, the lesson with the use of interactive teaching methods is called training. Training (from the English train — to educate, teach, train) is the process of forming skills in any area by performing sequential tasks, actions or games aimed at achieving the development of the required skill. The training allows to give its participants the necessary information, to form skills of resistance to peer pressure, skills of safe behavior[6]

In English classes, various interactive methods can be used to consolidate new words. For example, when using the «Find a Word» method, the teacher puts one student with his back to the blackboard. The second student is called to the blackboard and given the task to write one word from the newly learned new topic or draw a picture of these words.

Then he asks to explain the meaning of this word to the student sitting on the chair, without naming him. The student sitting on the chair should say this word. This method builds students' abilities and skills to write words, pronounce them, and speak correctly. For example, you can take the word «boxing». The student called to the blackboard, writing a word or drawing a picture to it, can give such an explanation: «It is a sport, in which two fighters battle with their fists» or «They wear heavily padded gloves and fighting ring». The student sitting on the chair guesses the word and reads it, then turns around and checks the correctness of his answer. You can also give him a task to write a transcription of this word.

Working in pairs is another effective interactive method. Both students are given texts in which some words are omitted. They should ask the question, find these words, write them in the text in the correct form and translate the text. Then they check each other's mistakes and correct them. This method improves the skills of writing, reading, finding errors and their outcome. In the process of working on the text, the topic «Types of question words» is also fixed.

Description of materials and methods

The effectiveness of the interactive methods in teaching foreign languages based on the teachers who participated in the experiment was evaluated.

To conduct this research, a questionnaire was developed for teachers, consisting of 8 questions. The questionnaire was provided using Google forms. Google Forms is an online service for creating feedback forms, online tests, and surveys. The tool is popular and very easy to use. The platform was chosen to ensure the anonymity of the participants.

The sampling was conducted in May 2021. 10 teachers of different schools and universities were interviewed.

The type of sampling is representative sampling and was conducted on the Internet as a method of collecting sociological information and was chosen for the economy of resources, the speed of the survey and the high level of trust (due to the anonymity of the online environment).

The results and conclusions will be provided below.

Results

10 teachers took part in the survey, 90% were female, and 10% were male.

The following chart shows that 40 % of teachers are at the age of from 20 to 30 and other 40 % of them at the age from 30 to 40 and 10 % are over 40 and also 10% of them are under 20. This shows that teachers of different ages with different work experience took part in the questionnaire.

The next question shows that 70 percent of teachers have used the interactive method in practice and the remaining 30 percent do not know about this method or have not used it.

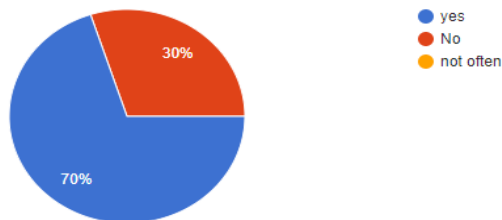

Figure 1. Percentage of people who use or do not use the interactive methods

When there was a question whether they consider the interactive method as a modern and necessary method of teaching, most of the teachers answered positively, 20 percent of teachers do not see the difference and the remaining 10 percent do not know the answer to the question.

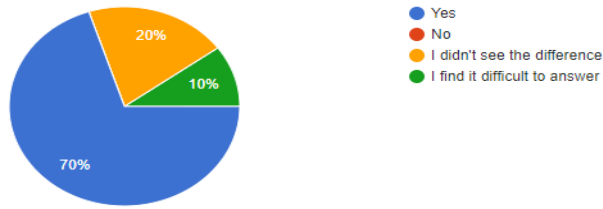

Figure 2. Percentage of responses do people consider interactive methods to be modern

To the question why there is now so much talk about the need for interactive teaching methods, 70 percent of teachers said that this is a very effective teaching method and 30 percent of them said that everything is exaggerated.

On the next question, 50 percent of teachers indicated that the interactive method is very interesting for students and 30 percent of them consider this method very modern and only 10 percent did not know what to answer.

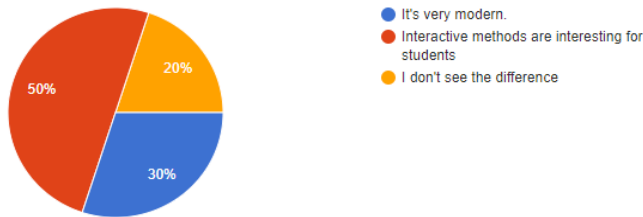

Figure 3. The respondents' opinion about the difference between interactive methods and the traditional type of training

When they were asked how the use of interactive methods affects the organization of the school climate the atmosphere in the classroom most teachers noticed that students willingly cooperate with each other and 30 percent noticed that students learn by themselves and 10 percent did not know the answer

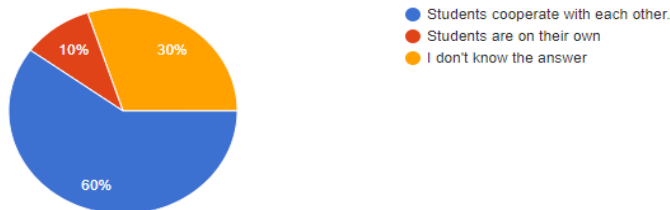

Figure 4. The impact of interactive teaching methods

70 percent of teachers noticed that students were more interested in the lessons and the rest did not notice the effectiveness.

Discussion

The conducted survey clearly shows that the use of interactive methods in the educational process of the university is an effective method. The responses of different respondents agree with each other, and equally identify the most important advantages of interactive methods and reasons why it is effective. That being said, it is clear that the longer teachers practice with this form of teaching, the more they will discover the benefits.

In addition to the obvious advantages of interactive methods during teaching foreign languages interactive teaching styles are designed around a simple principle: without practical application, students often fail to comprehend the depths of the study material. Interactive teaching is also beneficial for teachers and students in a number of ways, including:

- measurable student accomplishments: teachers making use of interactive teaching styles are better equipped to assess how well students master a given subject material;

- flexibility in teaching: applying training methods that involve two-way communications will enable teachers to make quick adjustments in processes and approaches;

- practice makes perfect: interactive instruction enhances the learning process.

- student motivation: two-way teaching dispels student passivity, and when more students are engaged, teachers will have much more fun too.

Conclusion

Interactive learning methods have their positive and negative sides. The positive ones include a high degree of motivation, expansion of the resource base, maximum individualization of training, wide opportunities for creativity, and the strength of assimilation of materials. The negative aspects include a strict limit of students, not a large amount of studied material, the allocation of a large amount of time, the complexity of individual assessment, etc. Interactive learning requires the use of special forms of organization of learning activities and sets such specific goals as, for example, creating conditions for interactive learning, involving students in educational interaction and cooperation with the teacher and with each other, which makes the learning process productive and effective.

Interactivity will be more effective if you use multimedia technology in practice. Multimedia is an innovative learning method. This is a combination of different types of media, such as audio, video, and presentation materials, through which the teacher presents information to students on an interactive whiteboard. Information technology helps the teacher motivate students to

actively learn through real-world problems. The advantages of using this method are the positive impact on the emerging speech skills.

Summing up the above, it is worth noting that the interactive teaching method increases motivation in learning foreign languages, students feel more comfortable in the learning process. In addition, all the methods and techniques discussed in this article develop communication skills, teach you to work in a team and listen to each other, as well as contribute to solving a particular pedagogical problem

ЛИТЕРАТУРА

[1] Жук Н. В., Тузова М. К., Ермакова Л.В. Ролевая игра как метод обучения иностранному языку в высшей школе //Актуальные вопросы современной педагогики: материалы IVМеждунар. науч. конф. — Уфа: Лето, 2013. — С. 187–191. - Режим доступа: URL <https://moluch.ru/conf/ped/archive/97/4389/> [Дата обращения: 01.06.2021].

[2] Костяева Н.А. Кластер как ассоциативный метод обучения детей //Технология. Всё для учителя! - 2015.- No9. - С.14.

[3] Обсков, А.В. К проблеме организации интерактивного обучения иностранному языку в вузе. - Режим доступа: URL:<https://cyberleninka.ru/article/n/k-probleme-organizatsii-interaktivnogo-obucheniya-inostrannomu-yazyku-v-vuze/viewer> [Дата обращения: 02.06.2021].

[4] Алексеенко, О.Н. Использование интерактивных методов на профильно-ориентированных занятиях по иностранному языку. * Режим доступа: URL<http://festival.1september.ru/> [Дата обращения: 02.06.2021].

REFERENCES

[1] Zhuk N. V., Tuzova M. K., Yermakova L.V. Rolevaya igra kak metod obucheniya inostrannomu yazyku v vysshey shkole (Role-playing game as a method of teaching a foreign language in higher education) //Aktual'nyyevoprosysovremennoypedagogiki: materialy IV Mezhdunar. nauch. konf. — Ufa: Leto, 2013. — S. 187–191. - Rezhim dostupa: URL <https://moluch.ru/conf/ped/archive/97/4389/> [Data obrashcheniya: 01.06.2021] [in Rus.].

[2] Kostyayeva N.A. Klaster kak assotsiativnyy metod obucheniya detey (Cluster as an associative method of teaching children) //Tekhnologiya. Vsodlyauchitelya! - 2015.- No9. - S.14 [in Rus.].

[3] Obskov, A.V. K problem organizatsii interaktivnogo obucheniya inostrannomu yazyku v vuze (On the problem of organizing interactive teaching of a foreign language at a university). - Rezhim dostupa: URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/k-probleme-organizatsii-interaktivnogo-obucheniya-inostrannomu-yazyku-v-vuze/viewer> [Data obrashcheniya: 02.06.2021] [in Rus.].

[4] Alekseyenko, O.N. Ispol'zovaniye interaktivnykh metodov na profil'no-oriyentirovannykh zanyatiyakh po inostrannomu yazyku (The use of interactive methods in profile-oriented classes in a foreign language). - Rezhim dostupa: URL <http://festival.1september.ru/> [Data obrashcheniya: 02.06.2021] [in Rus.].

ШЕТ ТІЛДЕРІН ОҚЫТУДАҒЫ ИНТЕРАКТИВТІ ОҚЫТУ ӘДІСТЕРІНІҢ АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ

*Қасымбекова М.А.², Жанабай С. А.¹

¹*PhD, Абылайхан атындағы ҚазХҚжәнеӨТУ, Алматы, Қазақстан
e-mail: marhabat.k@mail.ru

²магистрант, Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӨТУ, Алматы, Қазақстан
e-mail: sagina_99_kz@mail.ru

Аңдатпа. Экономика, саясат, білім және мәдениет саласындағы халықаралық ынтымақтастық пен даму тұрғысында мемлекет пен қазіргі заманғы нарық өзін-өзі жетілдіруге және үнемі өз бетінше білім алуға және проблемаларды халықаралық деңгейде шешуге қабілетті құзыретті, білікті және бәсекеге қабілетті мамандарды көбірек талап етеді. Бүгінгі таңда еңбек нарығы жоғары білім беруді жаңғыртудың аса қажеттілігін талап етеді. Бұл жағдайда шет тілін оқыту үлкен және маңызды рөл атқарады. Қазіргі уақытта шет тілін жоғары деңгейде меңгеру табысты маманның ажырамас атрибуты болып табылады. Осындай сауатты және бәсекеге қабілетті мамандарды оқыту үшін қазіргі білім беру жүйесі оқытудың дәстүрлі әдістерін жетілдіруді талап ететіні түсінікті, өйткені ашық, инновациялық, интерактивті болып келетін білім берудегі үрдістер өзгеруде, техникалық құралдардың дамуында үлкен даму орын алып жатыр.

Бұл мақалада шет тілдерін оқыту жүйесіндегі ең тиімді әдістердің бірі-интерактивті әдіс қарастырылады. Ұсынылған материалға сүйене отырып, автор мынандай қорытынды жасайды: оқытудың интерактивті әдісі шет тілдерін үйренуге ынталандырады, командада жұмыс істеуге үйретеді, қарым-қатынас дағдыларын дамытады.

Тірек сөздер: оқыту әдістері, оқытудың белсенді әдісі, интерактивті әдістер мен әдістемелер, студент, оқытушы.

ПРЕИМУЩЕСТВА ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ

*Қасымбекова М.А.¹, Жанабай С. А.²,

¹*PhD, КазУМОиМЯ имени Аблай хана, Алматы, Казахстан

e-mail: marhabat.k@mail.ru

²магистрант КазУМОиМЯ имени Аблай хана, Алматы, Казахстан

e-mail: sagina_99_kz@mail.ru

Аннотация. В контексте международного сотрудничества и развития в области экономики, политики, образования и культуры государству и современному рынку требуются все больше компетентных, квалифицированных и конкурентоспособных специалистов, способных самосовершенствоваться и постоянно самостоятельно обучаться и решать проблемы на международном уровне. Сегодня рынок труда диктует острую необходимость модернизации высшего образования. Большую и важную роль в этой ситуации играет иностранный язык. Так как его владение в наше современное время является неотъемлемым атрибутом успешного специалиста. Понятно, что для обучения столь грамотных и конкурентоспособных специалистов современная система образования требует совершенствования традиционных методов обучения, так как меняются тенденции в образовании, которое становится открытым, инновационным, интерактивным, происходит огромный скачок в развитии технических средств.

В данной статье рассматривается один из наиболее эффективных методов в системе обучения иностранным языкам – интерактивный метод. Основываясь на представленном материале, автор приходит к выводу: интерактивный метод обучения стимулирует изучение иностранных языков, учит работать в команде, и развивает коммуникативные навыки.

Ключевые слова: методы обучения, активный метод обучения, интерактивные методы и методики, студент, преподаватель.

Статья поступила 17.08.2021

3 Бөлім
ЭТНОПЕДАГОГИКА ЖӘНЕ МЕКТЕП ПЕДАГОГИКАСЫ
Раздел 3
ЭТНОПЕДАГОГИКА И ПЕДАГОГИКА ШКОЛЫ
Part3
SCHOOL OF PEDAGOGICS AND ETHNOPEDAGOGICS

МРНТИ 14.35.09

УДК 377.031

DOI 10.48371/PEDS.2021.62.3.010

**ҚАЗАҚ ЭТНОПЕДАГОГИКАСЫ МАТЕРИАЛДАРЫН МЕКТЕП
ПРАКТИКАСЫНА ЕНДІРУ**

*Дюсембинова Р.Қ.¹, Абильдина С.К.², Сафарова Н.Б.³

¹п.ғ.д., профессор -Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті,
Қарағанды, Қазақстан, e-mail: add22@mail.ru

² п.ғ.д., профессор -Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті,
Қарағанды, Қазақстан, e-mail: salta_7069@mail.ru

³ п.ғ.м, оқытушы -Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті,
Қарағанды, Қазақстан, e-mail: safarova079@mail.ru

Аңдатпа. Мақалада авторлар Қазақстан Республикасы Үкіметі мен Білім министрлігінің қабылданған бірқатар қарарларында, құжаттарында, Елбасының 2017 жылы 12-ші сәуірде жариялаған «Болашаққа бағдар: Рухани жаңғыру» атты мақаласында дәйектелген қазақ этнопедагогикасы материалдарын мектеп тәжірибесіне ендірудің өзектілігін, этнопедагогикасы материалдарын оқу үдерісінде қолданудың өлшемдері мен критерийлерін, принциптерін ұсынады.

Аталған өлшемдер мен принциптер тарихи педагогика ғылымында қалыптасқан тұжырымдамалармен қатар заманауи қоғамның гуманитарлық сипатынан, демократиялық, әлеуметтік-экономикалық қарым-қатынастардың, ғылым салаларындағы интеграциялану бағыт-бағдарынан туындау үстіндегі тың қағидалар негізінде сұрыпталды. Қазақ этнопедагогикасы материалдарын оқытылатын пәндердің мазмұнында пайдалану өлшемдері мен принциптері жеке тұлғаның жалпыадамзаттық негізінде интеллектуалдық қабілеттерінің қоғамдық өркениетке сай бәсекеге қабілетті дамуына

қалыптасуына, тәрбиеленуінен негіз бола алады.

Тірек сөздер: қазақ этнопедагогикасы материалдары, оқу-тәрбие процесі, өлшемдер, критерийлер, принциптер

Негізгі ережелер

Этнопедагогиканың қоғамның тарихи дамуында көкейкестілігін өмірдің өзі дәлелдеп отыр. Оның көкейкестілігі соңғы жылдары әр республиканың егемендік алып, жеке мемлекет болуына, сонымен бірге ұлттық сана-сезімнің жетілуіне, қоғам өмірінің рухани жандануына байланысты бұрынғысынан да артуда. Мұны ғылымның барлық саласында, соның ішінде педагогика ғылымы саласында орындалған зерттеу еңбектері де дәлелдеуде. Оларда этнопедагогика жеке ғылым тұрғысында қарастырылып, оның бүгінгі заман жеткіншектерін тәрбиелеудегі мән-мағынасы зерделенуде.

Алайда қазақ этнопедагогикасы материалдарын мектеп практикасына ендіру қажетті дәрежеде жүзеге асырылмай келе жатқандығына баса назар аударуға тиіспіз. Орта мектептерде оқылатын пәндердің мазмұнына қазақ этнопедагогикасы материалдарын қарастырылғанымен ғылыми негізделген арнайы сұрыптау критерийлері мен өлшемдері, әсіресе оларды пайдалану принциптерінің лайықты түрде нақтыланбауы салдарынан білім мазмұнына ендіруде жүйесіздік байқалады.

Сондықтан В.В.Краевскийдің, Б.Т.Лихачевтың, Ю.К.Бабанскийдің т.б. дидактикада саласында білім мазмұнын қалыптастыру принциптері және К.Пирлиевтің, Н.Сафаровтың және т.б. ғалымдардың зерттеу нәтижелері негізінде қазақ этнопедагогикасы материалдарын балалар мен жастардың тәлім-тәрбиесінде пайдалану принциптері негізінде келесі өлшемдер мен принциптерді ұстану қажеттігін назар аударамыз [5;6;7;8;9]:

1. Қазақ этнопедагогикасы материалдарын заманауи білім мазмұнына, оқу процесінде оқылатын пәндердің ерекшеліктеріне сәйкес және сабақтардың тақырыптарымен табиғи байланыстылығы;

2. Қазақ этнопедагогикасы материалдарын оқушылардың жас кезеңдеріне және психикалық және танымдық ерекшеліктеріне, дағдылары мен іскерліктерінің қалыптасуымен үйлесім табуы;

3. Қазақ этнопедагогикасы материалдарын оқытылатын пәндердің мазмұнында пайдалануда ұлттық және жалпыадамзаттық диалектикалық бірлігін сақтау;

4. Қазақ этнопедагогикасы материалдарын тәуелсіз мемлекеттің мүддесіне, «Қазақстан - 2050» стратегиялық бағдарламасының бағытына сәйкестендіріп пайдалану;

5. Қазақ этнопедагогикасы материалдарын оқу процесінде пайдалануда бірізділік пен сабақтастықты, жүйелілігі мен кешенділігін қамтамасыз ету.

Аталғанөлшемдер мен принциптер тарихи педагогика ғылымында қалыптасқан тұжырымдамалармен қатар заманауи қоғамның гуманитарлық сипатынан, демократиялық, әлеуметтік-экономикалық қарым-қатынастардың, ғылым салаларындағы интеграциялану бағыт-бағдарынан туындау үстіндегітың қағидалар негізінде сұрыпталды. Қазақ этнопедагогикасы материалдарын оқытылатын пәндердің мазмұнындапайдалану өлшемдері мен принциптері жеке тұлғаның жалпыадамзаттық негізінде интеллектуалдық қабілеттерінің қоғамдық өркениетке сай бәсекеге қабілетті дамуына қалыптасуына, тәрбиеленуіненегіз бола алады.

Кіріспе

Қазақ этнопедагогикасы материалдарын мектеп практикасына ендіру тәуелсіздікке қол жеткізіп, егеменді мемлекет болу жағдайында қоғам өмірін демократияландыру мен ізгілендіруге байланысты бүгінгі таңдағы көкейкесті проблеманың бірі болатындығы ҚР Білім Заңында, Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2020 – 2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы және 2020-2021 оқу жылында Қазақстан Республикасының жалпы орта білім беретін мектептерінде оқу процесін ұйымдастырудың ерекшеліктері туралы Б. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының әдістемелік хатында да мән беріліп атап өтілген [1;2;3]. Мәселенің маңыздылығы Қазақстан Республикасы Үкіметі мен Білім министрлігінің қабылданған бірқатар қарарларында, құжаттары да дәлелдейді. Елбасының 2017 жылы 12-ші сәуірде жариялаған «Болашаққа бағдар: Рухани жаңғыру» атты мақаласында: «Жаңғыру атаулы бұрынғыдай тарихи тәжірибе мен ұлттық дәстүрлерге шекеден қарамауға тиіс. Керісінше, замана сынынан сүрінбей өткен озық дәстүрлерді табысты жаңғырудың маңызды алғышарттарына айналдыра білу қажет», -деп атап өткендей болашақ қоғам азаматын бәсекеге қабілетті болуы үшін жалпыадамзаттық (сенім, әсемдік, бостандық, ақиқат, жақсылық, қайырымдылық, махаббат, және т. б.) мен ұлттық дың (тәуелсіздік, этникалық мәдениет, патриотизм, ана тілі, заңға бағынушылық, толеранттылық, салт-дәстүр) бірегейлігін қамтитын қазақ этнопедагогикасы материалдарын пайдалануға нақты бетбұрыс жасауға тиіспіз [4].

Сипаттау. Зерттеу жұмысы Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды университетінің «Бастауыш оқыту педагогикасы мен әдістемесі»

мамандығы бойынша білім алушылармен жүргізілді. «Қазақ этнопедагогикасы материалдарын білім мазмұнында алатын орны» тақырыбында зерттеу жүргізу қажет болды. Аталған тақырып бойынша барлығы 17 студенттергеізденіс жұмыстарын жүргізу бағыты бойынша тапсырма берілді.

Материалдар мен әдістерді сипаттау

Жұмыстың мақсаты - болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін оқу-зерттеу жұмыстарын жүргізу арқылы қазақ этнопедагогикасы материалдарын білім мазмұнындапайдалануға даярлау. Болашақ бастауыш сынып мұғалімдеріне бүгінгі таңда қазақ этнопедагогикасы материалдарын білім мазмұнына ендіруде қолданылатын заманауи технологиялар қорымен, атап айтқанда *интернет-платформаларымен* (Kyndelik Kz, BilimLand, Darin online); белсенді және интерактивті *сандық білім беру ресурстарымен* (Qaradomalak Studio, Mektep. OnLine, Opiq.z; GoogleClassRoom Microsoft TEAMS және т.б.; *оқу-танымдық әдістермен*-білім беруді ұйымдастыруға және жүзеге асыруға септігін тигізетін әдістер, білім беру материалдарын трансляциялауға көмектеметін әдістер (ТВ-технология, кейс-технология, желілік технология); *білім алуға ынталандырушы әдістермен* (қызығушылықты белсендру әдістері, жауапкершілікті жоғарылату әдістері); *бақылау және өзіндік бақылау әдістерімен* (топтықжәне жеке, репродуктивтік, асинхронды және синхронды, түсіндіру,әңгімелеу,иллюстрациялау, оқу материалдарын жаттау, жазбаша түрдегі жұмыстар) және *құралдарымен* (Skype оқу кітаптары, оқулықтың, оқу-әдістемелік құралдың, анықтамалықтардың және т.б. электрондық нұсқасы, қағаз тасымалдағыштағы көшірмелер және т.б.); *желілік оқу-әдістемелік құралдармен*; мультимедиялық нұсқалардағы компьютерлік оқыту жүйелері; аудио және бейне оқу-ақпараттық материалдар; қашықтықтан оқыту жағдайындақол жеткізілетін оқу практикумдары,тренажерлер,деректер және білім базалары, электрондық кітапханалар); жаңаша *оқыту түрлерімен*(бейнелекция, бейнеконференция, форум, вебинар, көрме, виртуалды экскурсия, викторина, веб-квест, жобалау, фотофлэшмоб, акция және т.б.) таныстырылды.

Тапсырмада студенттерге мүмкіндігінше әңгімелесу, сұхбаттасу немесе иллюстрациялау ұсынылды.

Тиісінше төрт кезеңнен тұратын зерттеу жұмысы жүргізілді:

1. Дайындық кезеңінде біріншіден, студенттерді жұпқа бөліп, зерттеу әдістерін анықтау; екіншіден,Қарағанды қаласындағы № 66-мектеп-лицей, №39-шы Мағжан Жұмабаев атындағы гимназия мұғалімдерінен

интервью жүргізу, пікір аламасу; үшіншіден, қазақ этнопедагогикасы материалдары ендірілген оқубағдарламаларын талдау; төртіншіден, білім беру бағдарламасына енгізілген жаңа заңнамалық құжаттарды зерделеу жүзеге асырылды.

2. Жұмыс кезеңінде қазақ этнопедагогикасы материалдарын білім мазмұнына ендіру бағытындағы жиналған ақпарат пен материалдардың жұптар арасында талқылау. Қол жеткен материалдарды талдау, проблемаларды анықтау, оларды шешудің мүмкін болатын жолдарын болжау.

3. Презентациялау кезеңінде орындалған жұмыс нәтижелерін айшықтап көрсету. Студенттер өз жұмыстарын бейнеконференциялар, бейнелекциялар, вебинарлар арқылы (сұхбаттасу, әңгімелесу кезіндегі бейнелер) Power Point презентациясы арқылы көрсетіп жетістіктер мен кемшіліктерді баяндады.

4. Қорытынды кезеңде студенттермен бірігіп жасалған зерттеу нәтижелері талқыланды, пікірлесу негізінде қандай кемшіліктер орын алғандығына көз жеткізілді және болашақта туындайтын мәселелерге назар аударылды [7].

Нәтижелері

Студенттер өз жұмыстарын аяқтағаннан соң сауалнама жүргізілді. Сауалнаманың негізгі мақсаты болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің шығармашылықты тапсырмаларды орындау арқылы қазақ этнопедагогикасы материалдарын білім мазмұнында ендіруге қаншалықты даяр болатындығын анықтау болып табылады.

Жүргізілген зерттеу жұмыстары мен сауалнама нәтижесінде 17 студенттің 14-сі осындай тапсырма түрлеріне жоғары қызығушылық танытты. Оған келесі себептер дәлел бола алады:

1. Студенттер болашақ бастауыш сынып мұғалімі өз мамандықтары туралы мағлұматтарын кеңейтті;

2. Болашақ бастауыш сынып мұғалімдері қазақ этнопедагогикасы материалдарын білім мазмұнында ендіру бойынша білім қорын байытып, оларды іс жүзінде қолдана алуға ниеттенді;

3. Студенттер қазақ этнопедагогикасы материалдарын білім мазмұнында ендіру мүмкіндіктерін жоғары бағалады;

4. Зерттеу көрсеткендей, жұмысты тек теориямен ғана емес, сонымен бірге қызықты тәжірибемен жалғасыру қажеттігіне қол жеткізілді;

8. Студенттер іздеу - зерттеу жұмыстарын жүргізу арқылы зерттеуші ретінде ғана емес, маман ретінде де дамуға болатынына сенімдері арта түсті.

Қалған екі 3 студентке келетін болсақ, олардыңқазақ этнопедагогикасы материалдарын пайдалану жөнінде ғылыми-зерттеу жұмыстарын жүргізуге өте құштар емес екендігі белгілі болды.

Қазақ этнопедагогикасы материалдарын білім мазмұнында ендіругебайланысты студенттердің берген жауаптарына сүйене отырып, біз студенттердің зерттеу жұмыстарын жүргізуге қызығушылық танытатығына және зерттеу туралы өз түсініктерін кеңейтіп молайтқысы келедігіне көз жеткіздік.

Жалпы, студенттер атқарған жұмыс нәтижелері бойынша біз қазақ этнопедагогикасы материалдарын білім мазмұнында ендіру бағытындағы тапсырмаларды орындауда қажетті ақпаратты іздеуге деген ынталарының арттыратынын және студенттердің зерттеу қабілеттерін ашуға көмектесетінін атап өттік. Мұны студенттердің көпшілігі осы тапсырманы орындап, қазақ этнопедагогикасы материалдарын білім мазмұнында ендіруде өздерінің даярлығын арттыруда ғана емес, сонымен қатар интернет-платформаларын (Kundelik Kz, BilimLand, Darin online); белсенді және интерактивті сандық білім беру ресурстарын қолдана білуінде үлкен пайда көретіндігімен дәлелдейді.

Талқылау

Мұғалімдердің педагогикалық тәжірибесін талдау көрсеткендей, мұғалімдердің көпшілігі қазақ этнопедагогикасы материалдарын орта мектептердің жаңартылған білім мазмұнына ендіруқазіргі заманғы оқулықтардың функцияларын жеткіліксіз бағалайды және оларды оқытудың барлық кезеңдерінде қолдана бермейді, Тиісінше, оқулықтарға енгізілген мүмкіндіктер оқу процесінде толық жүзеге асырылмайды.

Біздер қазіргі таңдағы оқулықтардың мазмұнын саралай келе, жоспарын ұсынамыз:

1-ші кезеңде:

1. Қазақстанда және Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымы елдеріндегі (OECD) орта мектептердің жаңартылған білім мазмұнына қазақ этнопедагогикасы материалдарын ағымдағы жағдайын талдау:

2. Қазақстанда және Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымы елдеріндегі (OECD) орта білім берудің (бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім беру) мемлекеттік жалпыға міндетті стандартындағы, типтік оқу бағдарламаларындағы қазақ этнопедагогикасы материалдарын білім мазмұнының салыстырмалы талдау;

3. Қазақстанда және Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымы елдеріндегі (OECD) бастауыш, орта және жоғары сыныптарда

оқылатын пәндер бойынша қазақ этнопедагогикасы материалдарын білім мазмұнына ендірілген оқулықтарды, оқу-әдістемелік құралдардарын салыстырмалы талдау;

4. Бастауыш, орта және жоғары сыныптарда оқылатын пәндер бойынша қазақ этнопедагогикасы материалдарын білім мазмұнының ендірілуі бойынша қазақстандықтардың қанағаттануы деңгейлерін анықтау мақсатында әлеуметтік сауалнама өткізу;

5. Қазақстанда және Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымы елдеріндегі (OECD) бастауыш, орта және жоғары сыныптарда қазақ этнопедагогикасы материалдарын білім беруді ақпараттық-медиялық сүйемелденуі тәжірибесін жинақтау;

6. Қазақстанда және Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымы елдеріндегі (OECD) бастауыш, орта және жоғары сыныптарда қазақ этнопедагогикасы материалдарын білім берудің әдістемелік қамтамасыз етілуін салыстырмалы талдау;

7. Қазақстанда және Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымы елдеріндегі (OECD) бастауыш, орта және жоғары сыныптарда қазақ этнопедагогикасы материалдарын білім беру бағытындағы орта мектептердің іс-тәжірибесін жинақтау;

8. Қазақстанда және Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымы елдеріндегі (OECD) бастауыш, орта және жоғары сыныптарда қазақ этнопедагогикасы материалдарын білім беру бағытындағы орта мектептердің педагог кадрлармен қамтамасыз етілу жағдайы;

9. Қазақстанда және Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымы елдеріндегі (OECD) бастауыш, орта және жоғары сыныптарда қазақ этнопедагогикасы материалдарын білім беру бағытында арнайы ұйымдастырылған арнайы біліліктіліеті жоғарылату курстарының іс-тәжірибесін жинақтау;

10. Қазақстанда және Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымы елдеріндегі (OECD) бастауыш, орта және жоғары сыныптарда нақты пәнде бойынша қазақ этнопедагогикасы материалдарын білім беру бағытындағы ғылыми- зерттеу еңбектерінің талдамасы (диссертациялар, монографиялар, оқу құралдары, әдістемелік құралдар және т.б.).

Екінші кезеңде:

Қазақстанның орта мектептерінде қазақ этнопедагогикасы материалдарын білім беру тұжырымдамасын әзірлеу:

- Қазақстанның орта мектептерінде қазақ этнопедагогикасы материалдарын білім беру тұжырымдамасының миссиясы;

- Қазақстанның орта мектептерінде қазақ этнопедагогикасы материалдарын білім беру тұжырымдамасын мақсаты мен міндеттері;

- Қазақстанның орта мектептерінде қазақ этнопедагогикасы материалдарын білім берудің ерекшеліктері;
  - Қазақстанның орта мектептерінде қазақ этнопедагогикасы материалдарын білім беру мазмұнын сұрыптау өлшемдері;
  - Қазақстанның орта мектептерінде қазақ этнопедагогикасы материалдарын пайдалану принциптері;
  - Қазақстанның орта мектептерінде қазақ этнопедагогикасы материалдарын пайдалану формалары;
  - Қазақстанның орта мектептерінде қазақ этнопедагогикасы материалдарын пайдалану әдістері;
  - Қазақстанның орта мектептердің пән мұғалімдерін қазақ этнопедагогикасы материалдарын пайдалануға даярлау әдістемесі.
2. Қазақстанның орта мектептерінде қазақ этнопедагогикасы материалдарын білімнің үлгі-мазмұнын сұрыптау;
  3. «Қазақстанның орта мектептеріндегі жаңартылған білім мазмұнында қазақ этнопедагогикасы материалдарын ендіру» оқу-әдістемелік құралын дайындау;
  4. «Қазақстанның орта мектептеріндегі жаңартылған білім мазмұнында қазақ этнопедагогикасы материалдарын пайдалануға арналған факультативтік курстар бағдарламаларын дайындау;
  - 5.«Қазақстанның қосымша білім беру мектептен тыс ұйымдарының жаңартылған білім мазмұнында қазақ этнопедагогикасы материалдарын ендіру» оқу-әдістемелік құралын дайындау;
  - 5.Қазақстанның орта мектептеріндегі ерекше қажеттіліктері бар оқушыларды оқытуда қазақ этнопедагогикасы материалдарын пайдалану бойынша әдістемелік нұсқаулар дайындау;
  6. Қазақстанда орта мектеп бастауыш, орта және жоғары сыныптарында қазақ этнопедагогикасы материалдарын білім беру бойынша сандық білім ресурстарын дайындау;
  - 7.Қазақстанда орта мектеп бастауыш, орта және жоғары сыныптардың қазақ этнопедагогикасы материалдарын білім жетістіктеріне сыни баға беру жүйесін жасау;
  8. «Қазақстанның орта мектептеріндегі жаңартылған білім мазмұнына қазақ этнопедагогикасы материалдарын ендіру тәжірибесі» айдарымен білікті мамандарды анықтау мақсатында мотивтендірілген үміткерлердің республикалық гранттық қаржыландыратын ғылыми жобалар конкурсын жариялау;
  9. Қазақстанның орта мектептеріндегі жаңартылған білім мазмұнында қазақ этнопедагогикасы материалдарын ендіру бойынша біліктілік курстарын ұйымдастыру.

Үшінші кезеңде:

1. Қазақстанның орта мектептеріндегі жаңартылған білім мазмұнында қазақ этнопедагогикасы материалдарын ендірілген бастауыш, орта және жоғары сыныптарда оқылатын пәндер бойынша жаңа оқулықтар мен оқу-әдістемелік құралдардың авторларын сұрыптау;

2. Қазақстанның орта мектептеріндегі жаңартылған білім мазмұнында қазақ этнопедагогикасы материалдарын ендірілген бастауыш, орта және жоғары сыныптарда оқылатын пәндер бойынша жаңа оқулықтар мен оқу-әдістемелік құралдарын дайындап, баспадан шығару;

3. Қазақстанның орта мектептерінді мемлекеттік аттестаттауда қазақ этнопедагогикасы материалдарын білім беру сапасының қамтамасыз етілу талаптарын анықтау;

4. ҰБТ-ның мазмұнын қазақ этнопедагогикасы материалдарына қатысты қайта қарастыру.

Қорытынды

Әрине қазақ этнопедагогикасы материалдарын орта мектептердің жаңартылған білім мазмұнына ендіру көптеген маңызды сұрақтар туындатады:

- қазақ этнопедагогикасын мектеп практикасына ендіру мәселесін педагогикалық жоғары оқу орындары мен мектеп оқушыларының өзара әрекеттестігінде жүзеге асыру;

- мектеп мұғалімдері мен педагогикалық оқу орындары студенттеріне арнап қазақ этнопедагогикасын оқу жұмыстарының ерекшеліктеріне қарай ендіру жөнінде арнайы курс жасау;

- қазақ этнопедагогикасы және халық педагогикасы материалдары арқылы оқу-тәрбие жұмыстарын оңтайластыру мақсатында жазылған зерттеу еңбектерін жалпы білім беретін мектептерге ендіру;

- мектеп басшылары мен педагогикалық ұжымдардың қазақ этнопедагогикасын зерттеу саласындағы жетістіктерді, озық тәжірибелерді меңгеру мен практикаға ендіру жөнінде айтқан пікір-ұсыныстарын қолдау;

- этнопедагогика саласындағы ғылыми және практикалық жетістіктерді ендірумен айналысып жүрген мектептерге ерекше ықылас таныту, әрбір мектепті озық этнопедагогикалық тәжірибелерді меңгеруге және оларды ғылыми негізде таратуға бағыттау;

- қазақ этнопедагогикасы мүмкіндіктерін тәрбие бағыттары бойынша кешенді қарастыру;

- мұғалімдер білімін жетілдіретін мекемелерде және мектептерде

қазақ этнопедагогикасы саласында орындалған зерттеу жетістіктерін және озық этнопедагогикалық тәжірибелерді оқу-тәрбие процесіне ендіру жөнінде даярлық курстарын ұйымдастыру;

- мектептерді қазақ этнопедагогикасы материалдары бойынша жасалған әдістемелік кешендермен қамтамасыздандыру;

Әйтсе де бұл зерттеу қазақ этнопедагогикасын мектеп практикасына ендіру проблемасының көпжақтылығын жоққа шығармайды. Алдағы уақытта қазақ этнопедагогикасын оқушылардың ұлттық сана-сезімін, рухани танымын қалыптастыруда пайдалану, мектеп практикасына қазақ этнопедагогикасы саласындағы жетістіктерді кешенді ендіру тиімділігінің шарттары мен өлшемдерін, озық тарихи этнопедагогикалық тәжірибелерді саралау және т.б. проблемалар әлі де зерттеп, зерделей түсуді қажет етеді.

ӘДЕБИЕТ

[1]. Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі № 319 Заңы. <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z070000319>

[2]. Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2020 – 2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 27 желтоқсандағы № 988 қаулысы <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1900000988>

[3]. Қазақстан Республикасының жалпы орта білім беретін мектептерінде оқу процесін ұйымдастырудың ерекшеліктері туралы: Әдістемелік нұсқау хат. – Нұр - Сұлтан қ.: БІ. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2020. – 384 б. <https://nao.kz/blogs>

[4]. Елбасының «Болашаққа бағдар: Рухани жаңғыру» атты мақаласы http://www.akorda.kz/kz/events/akorda_news/press_

[5]. Краевский В.В. Соотношение педагогической науки и педагогической практики. -М., 1977.-49с.

[6]. Лихачев Б.Т. Педагогика. Учебное пособие. - М.: Просвещение, 1988. -420 с.

[7]. Педагогика [Текст]: учеб. пособие / Ю. К. Бабанский [и др.]; Под ред. Ю. К. Бабанского. - 2-е изд., доп.и перераб. - М.: Просвещение, 1988. - 479 с

[8]. Пирлиев К. Прогрессивные традиции народной педагогики в современном воспитании школьников /На материале Туркменской ССР: Автореф.дис.докт. -Ташкент, 1997, - 47с.

[9]. Сафаров Н. Прогрессивные идеи народной педагогики: Автореф. дис.докт. – Алма-Ата, 1993. -45с.

REFERENCES

- [1]. Kazakhstan Republikasyn 2007 zhylygy 27 shildedegi No. 319 Zany (Law of the Republic of Kazakhstan dated July 27, 2007 No. 319.). – Кіру режимі: <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z070000319> [Қаралған күні: 08.09.2021] [in Kaz]
- [2]. Kazakhstan Republikasynda bilim berudi zhane gylymdy damytudyn 2020-2025 zhyldarga arналған мемлекеттік бағдарламасы. Kazakhstan Republikasy Ukimetinin 2019 zhylygy 27 zheltoksandagi No. 988 kaulysy (State program for the development of education and science in the Republic of Kazakhstan for 2020-2025. Resolution of the Government of the Republic of Kazakhstan dated December 27, 2019 No. 988). – Кіру режимі: <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1900000988> [Қаралған күні: 08.09.2021] [in Kaz]
- [3]. Kazakhstan Republikasyn zhalpi orta bilim беретін мектептерінде оқу процесін ұйымдастырудың ырекшеліктері туралы: Адистемелік нұсқау хат (On the specifics of organizing the educational process in general secondary schools of the Republic of Kazakhstan: letter of methodological instructions). – Nur - Sultan k.: Y. Altynsarin atyndagy Ul'tytk bilim akademiya, 2020. – 384 b. [in Kaz]
- [4]. Elbasyn “Bolashakka bagdar: Rukhani zhangyru” atty makalasy (Article of the head of state “looking to the future: modernization of public consciousness”) – Кіру режимі: http://www.akorda.kz/kz/events/akorda_news/press [Қаралған күні: 08.09.2021] [in Kaz]
- [5]. Kravetskiy V.V. Sootnosheniye pedagogicheskoy nauki i pedagogicheskoy praktiki (The ratio of pedagogical science and pedagogical practice). -M., 1977.-49 s. [in Rus.]
- [6]. Likhachev B.T. Pedagogika. Uchebnoye posobiye (Pedagogy). - M.: Prosveshcheniye, 1988. -420 s. [in Rus.]
- [7]. Pedagogika (Pedagogy) [Tekst]: ucheb. posobiye / YU. K. Babanskiy [i dr.]; Pod red. YU. K. Babanskogo. - 2-ye izd., dop.i pererab. - M.: Prosveshcheniye, 1988. - 479 s [in Rus.]
- [8]. Pirliev K. Progressivnyye traditsii narodnoy pedagogiki v sovremennom vospitanii shkol'nikov (Progressive traditions of folk pedagogy in the modern education of schoolchildren) /Na materiale Turkmenskoy SSR: Avtoref.dis.dokt. -Tashkent, 1997, - 47 s. [in Rus.]
- [9]. Safarov N. Progressivnyye idei narodnoy pedagogiki (Progressive ideas of folk pedagogy): Avtoref.dis.dokt. – Alma-Ata, 1993. -45 s. [in Rus.]

ВНЕДРЕНИЕ МАТЕРИАЛОВ КАЗАХСКОЙ ЭТНОПЕДАГОГИКИ В ШКОЛЬНУЮ ПРАКТИКУ

*Дюсембинова Р.Қ.¹, Абильдина С.К.², Сафарова Н.Б.³

¹*д.п.н., профессор – Карагандинский университет им. Е.А. Букетова,
Караганда, Казахстан, e-mail: add22@mail.ru

²д.п.н., профессор – Карагандинский университет им. Е.А. Букетова,
Караганда, Казахстан, e-mail: salta_7069@mail.ru

³ м.п.н., преподаватель – Карагандинский университет им. Е.А.
Букетова, Караганда, Казахстан, e-mail: safarova079@mail.ru

Аннотация. В статье авторами рассматривается актуальность внедрения материалов казахской этнопедагогике школьную практику изложенные в ряде принятых резолюций и документов правительства и Министерства образования Республики Казахстан, статье Главы государства «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания», опубликованной 12 апреля 2017 года. в школьную практику. Предлагаются критерии и показатели, принципы использования материалов этнопедагогике в учебном процессе.

Указанные критерии и принципы, наряду с концепциями, сложившимися в исторической педагогической науке, были разобраны на основе новых принципов, вытекающих из гуманитарного характера современного общества, демократических, социально-экономических отношений, направлений интеграции в области науки. Критерии и принципы использования материалов казахской этнопедагогике в содержании изучаемых дисциплин могут служить основой для формирования, воспитания конкурентоспособного развития интеллектуальных способностей личности на общечеловеческой основе в соответствии с общественной цивилизацией.

Ключевые слова: материалы казахской этнопедагогике, учебно-воспитательный процесс, критерии, показатели, принципы

INTRODUCTION OF MATERIALS OF KAZAKH ETHNOPELAGOGY INTO SCHOOL PRACTICE

*Dyusembinova R.K.¹, Abildina S.K.², Safarova N.B.³

¹*d.p.s., professor – Karaganda Buketov University, Karaganda, Kazakhstan,
e-mail: add22@mail.ru

²d.p.s., professor – Karaganda Buketov University, Karaganda, Kazakhstan,
e-mail: salta_7069@mail.ru

³m.p.s., teacher – Karaganda Buketov University, Karaganda, Kazakhstan.
e-mail: safarova079@mail.ru

Abstract. In the article, the authors consider the relevance of introducing the materials of Kazakh ethnopedagogy into school practice, as set out in a

number of adopted resolutions and documents of the government and the Ministry of Education of the Republic of Kazakhstan, the article of the Head of State “Looking to the future: modernization of public consciousness”, published on April 12, 2017. in school practice. The criteria and indicators, the principles of using the materials of ethnopedagogy in the educational process are proposed.

These criteria and principles, along with the concepts developed in historical pedagogical science, were analyzed on the basis of new principles arising from the humanitarian nature of modern society, democratic, socio-economic relations, directions of integration in the field of science. The criteria and principles of using the materials of Kazakh ethnopedagogy in the content of the studied disciplines can serve as a basis for the formation, upbringing of competitive development of intellectual abilities of a person on a universal basis in accordance with social civilization.

Keywords: materials of Kazakh ethnopedagogics, educational process, criteria, criteria, principles

Статья поступила 14.09.2021

УДК 327.7:327

МРНТИ 14.25

DOI 10.48371/PEDS.2021.62.3.011

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ОҚУ-ТӘРБИЕ ПРОЦЕСІНДЕ МУЛЬТИПЛИКАЦИЯЛЫҚ ФИЛЬМДЕРДІ ҚОЛДАНУ ЖОЛДАРЫ

*Сайлинова К.К.¹, Жансугурова К.Т.²

¹*аға оқытушы, әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті,
Алматы, Қазақстан, e-mail: sailinova777@gmail.com

²п.ғ.к., ассоц. профессор, Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ,
Алматы, Қазақстан, e mail: kulaisha61@mail.ru

Аңдатпа. Бұл мақалада кіші мектеп оқушыларының оқу-тәрбие процесінде анимациялық фильмдерді қолданудың ерекшеліктері мен функциялары қарастырылады. Сондай-ақ, бастауыш сынып балаларының тез дамуы үшін ағылшын тілін үйренуде қолдануға болатын мультфильмдердің мысалдары және тәрбиелік мәні бар отандық мультфильмдердің мысалдары келтірілген.

Бастауыш сыныптардың тіл сабақтарынданымдық, оқу-тәрбие процесінде өз орнын алатын балалар арнасында жаңа технологиялармен дамытылған отандық мультипликацияларжаңа тақырыпты түсіндіру барысында, қайталау, пысықтау, жаттығу сабақтарында да пайдалануға болады. мультфильмдер оқушылардың ой-өрісін дамытып, ойлау қабілетін арттырумен қатар, үйретілген, өтілген тақырыптарды саналы да берік меңгеруге үлкен әсер етеді. Мультфильмдероқушылардың шығармашылық ойлау қабілеттерін жетілдірумен қатар, сөздік қорларын молайтып, сауатты жазуға да баулиды. Мультфильм оқу пәндерінің мазмұнымен тығыз байланыста жүргізілгенде ғана дұрыс нәтижелер береді.

Тірек сөздер: мультипликациялық фильм, оқыту, тәрбиелеу, анимация, шет тілі, бастауыш мектеп, қазақстандық мультфильмдер

Негізгі ережелер

Бастауыш сынып оқушыларының танымдық қызығушылығын дамытудың негізгі факторы олардың білімі мен дағдыларының дәрежесі ғана емес, сонымен бірге, баланың маңызды психикалық қызметтерін, ақыл - ой жұмысының тәсілдерін қалыптастыруға мүмкіндік беретін оқу процесін жолға қою керектігі саналады. Оқушының шығармашылық қабілеті де оның ойлау мен практикалық әрекеттері арқылы ғана дамиды. Ойлауға үйренетін сабақтарды дамыта оқыту сабақтары деп білеміз.

Кіріспе

Қазіргі таңда білім сапасы мен оны пайдалана білу деңгейін жақсарту мақсатында білім беру жүйесіне көптеген бағдарламалар енгізілуде. Бастауыш сынып оқушыларының білім беру жүйесіне мультипликациялық фильмдер қосу арқылы білім сапасын көтеруге болады. Білім берудегі анимацияның артықшылықтары белгілі. Анимациялық фильмдер дәстүрлі оқыту кезіндегі балалардың оқу ынтасын арттырудағы өзектілігін қашықтықтан оқыту кезінде де жоғалтқан жоқ. Керісінше, тақырып маңыздылығын арттырды деуге болады. Мультипликациялық фильмдер арқылы кез-келген тұжырымдаманы жанды және көрнекі түрде ұсынуға болады. Динамикалық бейнелі үдерісті ауызша жаттауға қарағанда жадыда ұзақ сақталатындығы ғылыми дәлелденген. Балаларда танымдық белсенділікті қалыптастыру жұмыстары бастауыш сыныптарда ерекше маңызға ие. Бұл жұмыс баланың жеке бас қабілеттерін одан әрі дамытудың негізі болып табылады. Сабақта анимациялық фильмдерді және басқа да анимация түрлерін қолдану тыңдау, сөйлеу және лексикалық дағдыларды дамытады. Мультипликациялық фильмдерді пайдалану мүмкіндігі

бастауыш сынып оқушыларының оқу процесінде таптырмас құрал ғана емес, сонымен бірге балалардың коммуникативті және психологиялық дамуына оң әсер етеді. Сонымен қатар, бұл мәдени-әлеуметтік ортадағы өзара әрекеттесу деңгейін арттырады.

Оқу-тәрбиелік мәндегі отандық мультипликациялық фильмдер. Біріншіден, тәрбиелік мәндегі отандық мультипликациялық фильмдерге тоқталсақ. Қазақ мультипликациясының бастауы Қазақстан Республикасына еңбегі сіңген өнер қайраткері, Қазақ КСР Мемлекеттік сыйлығының лауреаты, қазақ мультфильмінің қарлығашы Әмен Әбжанұлы Қайдардың есімімен тығыз байланысты. 1966 жылдың сәуір айында Әмен Қайдар бастаған топ «Қарлығаштың құйрығы неге айыр?» атты, бір бөлімді, түрлі-түсті графикалық мультфильмді жасауға кіріседі. Ол кездері техниканың мүмкіндіктерінің шектеулігіне байланысты қиындықтарға қарамастан, Әмен Әбжанұлы бастаған топ сурет түрінде салынған мультфильм жасап шығады. «Қарлығаштың құйрығы неге айыр?» мультипликациялық фильмі 1967 жылдың тамыз айында жарыққа шықты. Кино топтың бірінші фильмі болған соң, мультфильм еліміздің ірі киностудиясының фильмдерімен қатар көрсетілді. Жаңа мультфильмді көрермен қауым жылы қабылдады, әсіресе, оның ішінде бүлдіршіндер үшін ең тамаша мультфильм болды.

Зерттеу материалдары және әдістері

Мультфильмді де дұрыс таңдай білу қажет, себебі, ондағы әрбір бейнелер мен кейіпкерлер, тіпті түстер де егжей-тегжейлі таңдалынады. Сондықтан олардың барлығы белгілі бір адами түпсаналық қасиеттер мен анықтамалар беріп, адамға ой салады. Ал балалар оны қажетті деңгейде терминдермен айтып бере алмағанымен, саналарында белгілі ақпараттар пайда болып, өз жасына сәйкес түсінеді.

Қазақстандық тәрбиелік мәнге бағытталған мультфильмдердің көбісі ертедегі қазақ аңыз-ертегілеріне негізделген. Соларға мысал келтірсек, тағы біраз Әмен Қайдардың туындыларынан: «Ақсақ құлан», «Қожанасыр – құрылысшы», «Қырық өтірік», «Айна күн», «Құйыршық», «Тағдыр». Бұл мультипликациялық фильмдер бастауыш сынып жасындағы балаларды тапқырлыққа, өткір шешімдер қабылдауға, ұтқыр ойлауға бейімдейді [1].

Тағы бір ой саларлық туындылардың бірі- Мұхтар Әуезовтың романына негізделген режиссер Сәндібай Мейіржанның «Көксерек» мультфильмі. Бұл туынды әлі роман оқуға бейімделген шақта балалар шығармашылығының дамуына үлкен үлес қосатындығы анық. Қазақ ертегілерімен таныстыратын мультипликациялардың бірі- «Толағай».

Бұл режиссер Батырхан Дәуренбековтың үлкен жетістікке жеткен жалғыз туындысы емес. Сондай-ақ 2009 жылы жарық көрген «Қошқар мен Теке» мультфильмі үлкен және кіші жастағы көрермендер арасында жақсы бағаланып, келесі бөлімдері де көрерменге жол тартты. Бұдан кейін қазақ мультипликациясы одан әрі дамып, 2013 жылы қаңтар айында қазақ халық ертегілерінің желісі бойынша түсірілген анимациялық мультфильмдер жинағы жарық көрді. Жинақ мемлекеттік тапсырыспен «Балаларға арналған қазақ тілі» атты анимациялық білім беру жобасы бойынша түсіріліп, шығарылды. Оның мақсаты- жаңа технологияларға сай шығарылған мультфильмдер жинағын көпшілікке таныстырып, қазақ тілін үйретуге арналған көмекші-әдістемелік құрал ретінде мектепке дейінгі және бастауыш білім беру мекемелерін қамтамасыз ету болды. Басқарма маманы Қымбат Нұрсұлтанқызының айтуы бойынша бұл жоба бүлдіршіндерге ертегі арқылы тіл үйретудің жеңіл әрі ойнақы тәсіліне негізделген. Себебі, балалардың жас ерекшелігіне сай анимациялық, мультипликациялық көріністер олардың тіл үйренуге деген қызығушылығын арттырып, есте сақтау қабілетін дамытады және балалар есту, көру, қайталау арқылы сөздерді дұрыс айтуға жаттығады. Бұл тұжырымдамамен келіспеу мүмкін емес. Қазақ мультипликациясының сөзсіз тағы бір жеңісі болған бұл жинақта «Алдар Көсенің көңілді оқиғалары» атты 85 сериялы мультфильм, әлем халықтары ертегілерінің желісі бойынша түсірілген 50 слайд-шоу ертегі, «Бізді қоршаған әлем» атты 1000 сөзді қамтитын орысша-қазақша суретті аудио-сөздік енгізілген. Осының ішінде «Алдар Көсенің көңілді оқиғалары» атты сериялы мультфильм балалардың танымдық және оқу-тәрбие процесіне айтарлықтай оң үлес қосады. Сонымен қатар, қазіргі таңда да бала шығармашылығын дамытудағы ортада үлкен қолданысқа ие [2].

Сонымен бірге, баланың танымдық, оқу-тәрбие процесінде өз орнын алатын балалар арнасында жаңа технологиялармен дамытылған отандық мультипликациялар мен жас ерекшеліктерге сай таңдалынып алынған шетелдік мультипликациялар қазақ тіліне аударылып, кішкентай көрермендерін қуантуда. Қазіргі замандағы мультипликация саласы өнердің ғажайып түріне айналған, яғни, кішкентай көрермендер түгілі үлкен адамдарды да күлдіреді, қуантады немесе қорқытып, жылатады, сондай-ақ тебіренгісіз, ойға қалдыра алады. Мультипликация өнері - үлкен өнер, өте күрделі еңбекті керек ететін үрдіс.

Зерттеу нәтижелері және оларды талқылау

Ағылшын тілін үйренудегі таптырмас анимациялық мультфильмдер. Айтып өтілгендей, анимация балалар үшін тек қана көңілді уақыт өткізу

ғана құралы емес, ол кез-келген ақпаратты жеңіл әрі тез қабылдауға көмектесетін әдістердің бірі. Бастауыш сыныпта ағылшын тілін үйренуде осы әдісті кеңінен қолдануға болады. Осындай мультипликациялық фильмдердің ішіндегі кең қолданыста жүргендердің бірі- «Саяхатшы Дара», яғни түпнұсқалық атауы- «Dora the Explorer». Ол Қазақстанның кішкентай көрермендерінің сүйікті мультфильмдер тізімінде өте ұзақ сақталынды. Бұл сериялы мультфильмде балалар есту, қайталау арқылы ағылшын тіліндегі біраз қарапайым күнделікті қолданыстағы (мысалы, «hello-сәлем», «let's go-кеттік, алға», «come here-мұнда кел», «good bye-сау бол», «friend-дос», «hat-бас киім» «cake-тәтті бәліш» т.б.) сөздерді оңай жаттап алады. Осындай мультфильмдердің қатарына «Сәлем бақытты рифмдер- Hello happy rhymes», «Мейірімді елес Каспер-Casper the Friendly Ghost», «Пэппа торай-Peppa Pig», «Алға, Диего, алға!-Go, Diego, go!», «Микки Маустың клубы-Mickey Mouse clubhouse» жатады. Бұл мультфильмдер балаға ағылшын тілінің негіздерін үйретеді: әріптер, сандар, дене бөліктері, жануарлар мен құстардың атаулары, түстер, әліпбиді, ағылшын тілінде қалай амандасуға және қоштасуға болатынын үйретеді. Бұл баланы шет тілімен таныстырудың тамаша тәсілі [3].

Қазақ тіліне аударылған дұрыс әрі түрлі ерекшеліктер ескеріліп таңдалынған шетелдік мультфильмдер де бала санасына, оның коммуникациялық қабілеті мен танымдық күзиреттілігіне оң әсер береді. Және олар соңғы он жылдықта қазақ тіліне көптеп аударылды. Олардың ішінен бастауыш сынып оқушыларына тән ерекшеліктерді ескере отырғанда, олардың танымдық қабілетін, ой-санасын және коммуникациялық қабілетін жақсарта алатын тәрбиелік мәндегі таңдалынып алынған біраз толықметражды мультипликациялық фильмдердің кішігірім тізімін жасасaq:

«Greench-Гринч». Бұл мультфильм барлық жамандықтың себебі бар, оның себебі қорқыныш та болуы мүмкін. Және шын көңілмен тырыссаң оны жақсылыққа айналдыруға болатынын мазмұндайды.

«Coco-Коконьң құписы». Бұл жылы мультфильм баланың арман жолындағы жанұясымен туындаған келіспеушіліктер, оны жеңу мен отбасылық үзілмес байланыс туралы.

«Finding Nemo-Немоны іздеу», «Finding Dori-Дориды іздеу». Бұл 2 бөлімнен тұратын мультипликациялық туынды өмірдің қиындықтарына табандылықпен қарау, басқалар кемшілік деп санайтын сенің ерекшелігің болуы мүмкін екендігін көрсетеді.

«Soul» бұл керемет мультфильм әлі қазақ тіліне аударылмағанымен, болашақта кішкентай көремендерге берері көп. Кейде шынайы өмірден алыстап, біраз жан –дүниенді түсінуге болады.

«The Incredibles-Супер отбасы». Бұл мультипликациялық фильм де бірнеше бөлімнен тұрады және алғашында жасыруға мәжбүр болған ерекшеліктері бар отбасы мүшелерінің кез-келген жағдайда бірге болудың маңызын айқындайы.

«Raya and the Last Dragon». Бұл ұшқыр қиял мен өткір қабілеттен туындаған жаңа мультипликациялық фильм қазақ тіліне аударылмағанымен көптеген балалардың сүйікті мультфильмдер тізімінде болатыны нақ. Үлкендер де бұған қарсы бола қоймас, себебі Рая мен соңғы айдаһар балаларға «сенім» ұғымын түсінуге көмектеседі.

«The Boy and the Beast». 2015 жылғы бұл анимациялық фильм нағыз табандылық пен шыдамдылық әрқашан жеңіске жеткізетінін мазмұндайды. Болашақта қазақ тіліне аударылады деген сенім бар [4].

Бастауыш сыныптардың тіл сабақтарындтанымдық, оқу-тәрбие процесінде өз орнын алатын балалар арнасында жаңа технологиялармен дамытылған отандық мультипликациялар жаңа тақырыпты түсіндіру барысында, қайталау, пысықтау, жаттығу сабақтарында да пайдалануға болады. мультфильмдер оқушылардың ой-өрісін дамытып, ойлау қабілетін арттырумен қатар, үйретілген, өтілген тақырыптарды саналы да берік меңгеруге үлкен әсер етеді. Мультфильмдер оқушылардың шығармашылық ойлау қабілеттерін жетілдірумен қатар, сөздік қорларын молайтып, сауатты жазуға да баулиды. Мультфильм оқу пәндерінің мазмұнымен тығыз байланыста жүргізілгенде ғана дұрыс нәтижелер береді [5].

Қорытынды. Мультфильм арқылы оқушы нені меңгереді:

1. Оқушылар нақты қызмет тәжірибесін меңгереді.
  2. Оқушылар тек бақылаушы ғана емес, өздері қатыса отырып қиын мәселелерді өз бетінше шеше білуге үйретеді.
  3. Оқу процесінде алған білімді нақты істе қолдана білуге мүмкіндік береді.
  4. Оқушы әрекетіне негізделген оқу көлемін басқарады.
  5. Уақытты үнемдеуге үйретеді.
  6. Оқушылар үшін психологиялық жағымды.
  7. Кейде қарапайым оқу қызметімен салыстырғанда көп уақыт мөлшерін алады.
  8. Мультфильм материалдары дәстүрлі оқу материалдарымен салыстырғанда күрделірек.
  9. Кейбір мультфильм түрлерінде қатысушылардың саны шектеулі.
- Мультфильм нәтижесі, өзжетістіктері, әсерлері, алған білімі, дағдысы жөнінде оқушылар ата-аналарымен, өзге балалармен, мұғалімдер

мен көбірек әңгімелеседі, кітапханад өз бетімен іздене білуге, қажетті материалдарды іріктей білуге үйренеді.

Мультфильм көрсетуүлгісіндегі сабақнақты ережелерді қажет етеді.

1. Алғашқыдайындық. Сұрақтар топтамасы мен өткізу формасын талқылау. Бұл танымдық қызметін бірқалыптандырады.

2. Мультфильмнің міндетті атрибуттары: жабдықтау, қаланың картасы, мүліктерді сәйкестендіріп орналастыру, бұл жаңашыл әсер енгізеді, күтпегендік, сабақтың эмоциональды жағдайын көтереді.

3. Мультфильм нәтижесін міндетті көрсету.

4. Мультфильмдағы еркіндік беретін сәттер.

Бастысы – оқушыға деген құрмет, жұмысқа деген қабілетін өшірмеу, керісінше оны дамыту, онда өз күшіне сенімсіздік қалдырмау.

Конфуций: «Оқушы мен мұғалім бірге өседі», — деп жазған. Ойын түріндегі сабақтар оқушыға да, мұғалімге де өсуге мүмкіндік береді.

Осыған орай білімнің мазмұнын, беру жүйесіндегі орнын, оқу тәрбие процесінің ерекшелігін, оны дұрыс ұйымдастырудың негізгі әдістерін, формаларын жетілдірудің жолдарын білу керек. Оқу тәрбие процесінде мультфильмді қолдану барысында әр баланың жеке басының ерекшелігі есепке алынуы тиіс.

Қорыта айтқанда, қазіргі ізгілендіру заманында әрбір баланың өз мүмкіндігін, қабілетін, іскерлігін, ойлауын, мультфильм көрсету барысын да байқау қажет, сонда ғана олардың білімге, ынтасын арттырып, еңбексүйгіштікке, білімге құштарлық қасиеттерін нәтижелі қалыптастыруға болады.

ӘДЕБИЕТ

[1] Анарбаева Д. С. «Қазақ мультфильмінің қарлығашы Әмен Қайдардың туындыларындағы бейнелеу кеңістігі мен кейіпкерлер». – Кіру режимі: <https://www.gmirk.kz/ru/issledovaniya/32-aza-multfilmini-arly-ashy-men-ajdardy-tuynдыларында-y-bejneleu-ke-istigi-men-kejiпkerler> [Қаралған күні: 25.08.2021]

[2] Қазақстан телеарнасының «Таңшолпан» бағдарламасы: «Қазақстандық үздік анимациялық мультфильмдер». – Кіру режимі: <https://itube.kaztrk.kz/kz/videos/18321/qazaqstandyq-uzdik-animaciyaalyq-multfilmder/> [Қаралған күні: 25.08.2021]

[3] KazINFORM ақпараттық сайтының мақаласы. - Кіру режимі: https://www.inform.kz/kz/kazaktyn-halyk-ertegilerinin-zhelisi-boynshatusirilgen-animaciyaalyk-mul-tfil-mder-zhinagy-zharyk-kordi_a2530127 [Қаралған күні: 25.08.2021]

[4] Ағылшын тілін үйретуге арналған орталықтың тізімі. - Кіру режимі: <https://zh-cn.facebook.com/justenglish.kz/posts/1830643167034256/> [Қаралған күні: 25.08.2021]

[5] Forum Daily журналының мақаласы- «Кішкентайлар үшін: ағылшын тілін үйренуге арналған 9 мультфильм». - Кіру режимі: <https://www.forumdaily.com/kk/dlya-samyx-malenkix-9-multfilmov-dlya-izucheniya-anglijskogo-yazyka/> [Қаралған күні: 25.08.2021]

REFERENCES

[1] Anarbaeva D. S. «Qazaq mwltfilminiñ qarlıǵaşı Ämen Qaydardıñ twındılarındaǵı beynelw keñistigi men keyipkerler» («Visual space and characters in the works of Kazakh cartoon Swallow Amen Kaidar»). – Kirw rejimi: <https://www.gmirk.kz/ru/issledovaniya/32-aza-multfilmini-arly-ashy-men-ajdardy-tuyndylarynda-y-bejneleu-ke-istigi-men-kejiipkerler> [Qaralǵan küni: 25.08.2021] [in Kaz]

[2] Qazaqstan telearnasınıñ «Tañşolpan» baǵdarlaması: «Qazaqstandıq üzdik animaciyalıq mwltfilmder» (Kazakhstan TV channel's program «Tansholpan»: «The best animated cartoons in Kazakhstan»). – Kirw rejimi: <https://itube.kaztrk.kz/kz/videos/18321/qazaqstandyq-uzdik-animaciyalıq-multfilmder/> [Qaralǵan küni: 25.08.2021] [in Kaz]

[3] KazINFORM aqparattıq saytınıñ maqalası (Article of the information site KazINFORM). - Kirw rejimi: https://www.inform.kz/kz/kazaktyn-halyk-ertegilerinin-zhelisi-boyynsha-tusirilgen-animaciyalıq-mul-tfil-mder-zhinagy-zharyk-kordi_a2530127 [Qaralǵan küni: 25.08.2021] [in Kaz]

[4] Aǵılshın tilin üyretwge arnalǵan ortalıqtıñ tizimi (List of English Language Teaching Center.). - Kirw rejimi: <https://zh-cn.facebook.com/justenglish.kz/posts/1830643167034256/> [Qaralǵan küni: 25.08.2021] [in Kaz]

[5] Forum Daily jwrnalınıñ maqalası- «Kışkentaylar üşin: aǵılshın tilin üyrenwge arnalǵan 9 mwltfilm» (rticle from Forum Daily magazine - “For children: 9 cartoons for learning English”). - Kirw rejimi: <https://www.forumdaily.com/kk/dlya-samyx-malenkix-9-multfilmov-dlya-izucheniya-anglijskogo-yazyka/> [Qaralǵan küni: 25.08.2021] [in Kaz]

СПОСОБЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МУЛЬТИПЛИКАЦИОННЫХ ФИЛЬМОВ В УЧЕБНО-ВОСПИТАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

*Сайлинова К.К.,¹ Жансугурова К.Т.²

¹*старший преподаватель, Казахский национальный университет
им. аль-Фараби, Алматы, Казахстан, e-mail: sailinova 777@gmail.com

²к.п.н., ассоц.профессор, КазУМОиМЯ имени Абылай хана,
Алматы,Казахстан, e mail : kulaisha61@ mail.ru

Аннотация. В данной статье рассматриваются особенности и функции использования мультипликационных фильмов в учебно-воспитательном процессе младших школьников. Также приводятся примеры мультфильмов которые могут быть использованы в изучении английского языка для быстрого освоения детей младших классов и примеры отечественных мультфильмов несущие воспитательный нрав.

Отечественные мультипликации, развиваемые новыми технологиями в детском канале, занимающем свое место в познавательном, учебно-воспитательном процессе на уроках языка в начальных классах, могут быть использованы и в процессе объяснения новой темы, повторения, отработки, упражнений. мультфильмы не только развивают мышление и повышают мышление учащихся, но и оказывают большое влияние на сознательное и прочное усвоение изученных, пройденных тем. Мультфильмы не только улучшают творческое мышление учащихся, но и обогащают словарный запас, способствуют грамотному письму. Мультфильм дает правильные результаты только при тесном контакте с содержанием учебных предметов.

Ключевые слова: Мультипликационный фильм, обучение, воспитание, анимация, иностранный язык, начальная школа, Казахские мультфильмы

WAYS OF USING ANIMATED FILMS IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF YOUNGER SCHOOLCHILDREN

*Sailinova K.K.,¹ Zhansugurova K.T.²

¹*senior lecturer of the Department of General and Applied Psychology,
al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan

e-mail: sailinova777@gmail.com

²c.p.s, associate profesore Undergraduate, KazUIR&WL.Abylai Khan,
Almaty Kazakhstan, e- mail : kulaisha61@ mail.ru

Abstract. This article examines the features and functions of using animated films in the educational process at primary school. There are also

examples of cartoons that can be used in learning English for the rapid development of primary school children and examples of domestic cartoons with an educational disposition.

Domestic cartoons, developed by new technologies in the children's channel, which occupies its place in the cognitive, educational process in language lessons in elementary grades, can also be used in the process of explaining a new topic, repetition, practice, exercises. Cartoons not only develop thinking and enhance the thinking of students, but also have a great impact on the conscious and solid assimilation of the studied, passed topics. Cartoons not only improve the creative thinking of students, but also enrich the vocabulary, contribute to literate writing. The cartoon gives correct results only when in close contact with the content of educational subjects

Keywords: Animated film, teaching, education, animation, foreign language, primary school, Kazakhstan cartoons

Статья поступила 12.09.2021

УДК 327.7: 327

МРПТИ 11.25

DOI 10.48371/PEDS.2021.62.3.012

TEACHING ENGLISH TO PRIMARY SCHOOL CHILDREN THROUGH CARTOONS

*Adilbayeva R.K.¹, Suleimenova Zh.M.², Tileubayeva M.S.³

¹*senior lecturer, master, Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University, Turkestan, Kazakhstan, e-mail: Rsaldy.adilbaeva@mail.ru

²teacher, master University of Foreign Languages and Professional Career

³senior lecturer, PhD, Kazakh Ablai khan University of International Relations and World Languages, Almaty, Kazakhstan
e-mail: ai_arum@mail.ru

Abstract. Cartoons as a means of developing children's activity of children in the learning process is considered in this article. Researches and analyzes the work of domestic and foreign scientists in the field of teaching English to primary school children through cartoons.

The aim of the article is to substantiate and confirm theoretically the importance of cartoons in the development of students' cognitive activity of children.

The use of the above cartoons is especially effective when organizing them into a system that assumes a certain sequence and gradual complication. The analysis of the results of experimental work showed a positive dynamic of the formation of cognitive interest in experimental classes. The main task of the experimental work was solved, and the system of personal development situations was an effective means of forming the cognitive interest of younger students in the English language.

Keywords: cartoon, cognitive, activity, solution

Basic provisions

The study of the role of play and its correlation with learning outcomes occupies a large place in the works of domestic and foreign psychologists and teachers. Numerous studies prove that for the formation of a full-fledged positive educational motivation, purposeful work is necessary, where one of the important places is occupied by cartoons, the purpose of which is the active development of educational activities. When children watch cartoons, their interest in learning activities increases dramatically and their performance increases [1].

One of the leading forms of child activity is cognitive activity, which stimulates educational activities based on educational and cognitive interest.

Educational and cognitive activity is a combination of educational and cognitive activities. To understand what is a learning activity, give a few different interpretations of the term “activity”, “cognitive activity”, “educational activities” and “learning activity” with the aim of realizing these concepts, and adopting the most precise definition of the learning activities in this study.

According to A.N. Leontiev, activity is a meaningful and purposeful interaction of a person with the environment, mediated by external and internal activity, or a specific type of human activity aimed at cognition and creative transformation of the surrounding reality and oneself. Human activity is included in the system of social relations and is the main source of culture [1].

Authors M.V.Gamezo and I.A.Domashenko defined activity as a specifically human activity regulated by consciousness, generated by needs and aimed at cognition and transformation of the external world and the person himself [2].

Authors L. A. Karpenko, A. V. Petrovsky, and M. G. Yaroshevsky defined activity as purposeful activity that implements the needs of the subject [2].

According To V. N. Druzhinin, the most appropriate definition of activity is the following:” activity is the process off an active attitude of a

person to reality in the course of which the subject achieves the goals set earlier, meets various needs and develops social experience"[4].

In the psychological dictionary of I. M. Kondakov, the following definition of activity is given: "Activity is the active interaction of a living being with the surrounding world, during which it purposefully affects objects and thereby satisfies its needs"[5].

In the "Big psychological dictionary", activity is an active interaction with the surrounding reality, during which a living being acts as a subject that purposefully affects the object and satisfies its needs. Due to the extreme complexity and continuous variability of external conditions, even at relatively early stages of phylogeny, there is a vital need for the emergence of mental forms of managing the practical interaction of a living being with the environment [6]. Activity is an active interaction of a person with the environment. Now let's move on to the next concept of "cognitive activity". Cognitive activity is a conscious activity of the subject, which is aimed at acquiring information about objects and phenomena of real reality, as well as specific knowledge .

N. F. Vinogradova and O. A. Rydze defined cognitive activity as an active study of the surrounding reality by a person, during which an individual acquires knowledge, learns the laws of the existence of the surrounding world and learns not only to interact with it, but also to purposefully influence it [7].

According to I. Y. Kulagina and V.N. Kolutsky, cognitive activity is a conscious activity aimed at cognition of the surrounding reality through such mental processes as perception, thinking, memory, attention, speech [8]. L.S. Vygotsky wrote that mental development expresses something new that is performed independently by the formation of new qualities of the mind and transfers mental functions from a lower to a higher level of development along the line of arbitrariness and awareness [9].

Introduction

In modern education, there is a problem of choosing a teaching method, but not all methods are effective in activating the educational and children's cognitive activity. Most children have a low level of cognitive interest in the subject and children with an active reluctance to learn are increasingly common. Therefore, the main task of the teacher is to find the most effective forms, methods, conditions and methods of teaching, the purpose of which is to activate the cognitive activity of students in the learning process. One of the most important problems of education – the problem of activating educational and cognitive activity-remains relevant both in theoretical and practical terms. Depending on its solution, the effectiveness of the teacher and the student, and,

consequently, the result of training as a whole, is determined. It is determined by the problem of activating students' learning activities.

One of the most effective means of developing interest in the subject is the use of cartoons in the classroom and in extracurricular activities, which helps students to create an emotional mood for the entire lesson, causes a positive attitude to the work performed, improves overall performance, and makes it possible to repeat the same material in a variety of ways.

Materials and methods

Analysis of scientific literature on the topic, abstracting; theoretical analysis and synthesis of foreign and domestic experience to justify theoretical positions; direct and indirect observation of speech.

Results

Learners who watch cartoon very often are effective in their communication and educational institutions should assist the learners in developing their language skills. The younger students find cartoons funny and often laugh out loudly at the tricks of the cartoon personages. Laughter is the best stress buster and a self confidence developer. It likewise boosts immune resistance and causes the let off endorphins that stimulate us to enjoy positive feelings.

The main advantages of cartoons are as follows:

- Cartoons are very good attention capturing devices and motivate the learners.
- They can reveal the truth or reality about the people, events and incidents in an interesting way.
- They are useful in modifying behavior and developing positive attitude, interests and characters of learners.
- They are capable of creating humor and interest among the viewers and explaining various concepts.
- They are helpful for providing opportunity for self-expression and creativity among learners.
- Cartoons encourage the learners to listen to their own speech and read their own writing.
- Cartoon exposes the learners to a wide variety of language and it increases creative thinking.

Discussion

Cognitive activity is the unity of sensory perception, theoretical thinking and practical activity. It is carried out at every stage of life, in all

types of activities and social relationships of students, as well as by performing various subject-practical actions in the educational process. But only in the process of learning does knowledge acquire a clear form in a special, inherent only to a person, educational and cognitive activity of teaching .

If we compare the concepts of "cognitive activity" and "activity", we can conclude that the concept of "cognitive activity" expands the original concept of activity. Activity becomes not just a person's interaction with the environment, but acts as a conscious interaction with the surrounding world using mental processes. Let's move on to the next concept of "educational activity".

The concept of "educational activity" appeared in the psychological and pedagogical literature relatively recently in connection with the development and research of criteria for the qualitative characteristics of knowledge, etc.) and the need to consider a holistic educational activity that includes not only knowledge, skills, techniques behind them, actions and operations of students with educational material, but also the student's acceptance of the educational task, self-control, self-assessment, etc.

The ability to learn is the ability to solve an educational task independently, achieve a goal in the classroom, but this is impossible without conscious acceptance and creative implementation of educational activities with mandatory reflection of the activity, self-analysis and self-assessment of the degree of success of their own actions. It is based on the considered concepts of "educational activity", it can be concluded that educational activity is a purposeful activity that is aimed at solving educational tasks and acquiring knowledge and experience.

As we have already said, the concept of "educational and cognitive activity" is a combination of cognitive and educational activities.

Previously, we defined that cognitive activity is a conscious interaction with the surrounding world using mental processes, and educational tasks and acquiring knowledge and experience. Therefore, educational and cognitive activity is a conscious, purposeful activity aimed at gaining experience, solving educational problems and developing the individuals as a whole.

Selevko G. K. Believes that educational and cognitive activity is the process of interaction of the student with the content of the educational process, which is aimed at achieving cognitive and practical goals, due to teaching, as well as the needs and real capabilities of the student [9].

According to S. G. Vorovshchikov and E.V. Orlova educational and cognitive activity is a self-controlled activity of a student to solve personally significant and socially relevant real cognitive problems, accompanied by mastering the knowledge and skills necessary for their resolution in obtaining,

processing and applying information [10].

From the above concepts, we can distinguish the definition that most accurately reveals the essence of educational and cognitive activity in the framework of this study: educational and cognitive is defined as knowledge specially organized by the student himself or from the outside in order to master the riches of human culture. Its subject result scientific knowledge, skills, behaviors, and activities that the student learns.

Cognitive activity is understood as a type of social activity that manifests itself in relation to the process of cognition. It is formed in educational activities and self-education and determines the intensity and nature of the course of learning, the result of learning

Educational and cognitive activity is the development of cognitive processes and mastering the components of educational activity.

The process of learning at school includes not only the assimilation of a complex system of knowledge, the formation of many educational and intellectual skills, but also the development of the cognitive processes themselves – attention, memory, thinking, abilities and personality of the child. The development of cognitive mental processes in primary school age is characterized by the fact that from involuntary actions that occur unintentionally in the context of play or practical activities, they turn into independent types of mental activity that have their own purpose, motive and methods of execution.

“Cartoon is an excellent form of expression, which can deliver positive messages and can create awareness among learners as the characters speak to you and narrates the whole story through their gestures” says Ian Diamond, the senior vice president and General Manager of Turner Entertainment Networks Asia, Inc (TENA) (Dr.A.G. Sudha, Factors Influencing The Change In Behavior Of Children on Viewing Cartoon Programs, 2004).

A lot of research has been done on gender representation in cartoons and much more is taking place. It is a fact that most of cartoons show male dominant characters. Many researches such as (Merskin, 2002, Strengenz&Serbin, 1974, Thomson and Zerbino 1995, 1997) are of this point of view that cartoon world is a male world. In a study Streicher (1974) also described male as dominant in cartoons and she categorized them as “chase-and-pratfall”. Male characters in the cartoons are shown as strong and powerful and the female characters are weak, helpless and dependent. Dr.Hudak says “Cartoons, in their current state, are depicting significant differences in the status, behavior and capabilities of female and male characters. Thus cartoons tell cultural stories that can’t help but inform young minds about who they are to become”. (Gender Role Portrayal On Saturday Morning Cartoons, 1997).

Cartoons are the better medium of communication and, therefore, it deserves to be studied. Surprisingly, compared to the popularity enjoyed by the art and the artists and also compared to the importance of the art, there has been little work done in the art of cartooning. There is language involved in cartoons, a different kind of language. This makes it matter of interest to study cartoons. Cartoon has always been considered an effective medium for several reasons. The language used is usually simple for the learners or the children to understand. Humor is an art of communication and is very useful to communicate something that is not so pleasant.

Language learning and language teaching take place unconsciously. Cartoons help this process to take place. It creates a realistic target language world for the learner that assures learner-involvement. Since the learner is exposed to a realistic use of language, he becomes a participant of the target language world. This unconscious involvement of the learner on the language interaction process helps him acquire the language.

Language is learnt mostly outside the classroom, i.e., in natural circumstances where language is used for communication. This objective can also be realized by television. This medium is readily accepted by learners, since they recognize it as being a part of their life outside classroom. Once the learner knows how to comprehend the language spoken on cartoons in an interactive classroom situation they can improve and incorporate these skills and techniques into their regular cartoon viewing which gradually will result in their acquisition of the language.

Cartoons would be an excellent tool for developing awareness of the critical features of the target language. For instance, Muzzy BBC offers language learning cartoons (along with accompanying songs, activities, games and more). Learners get an exposure to the culture where the language is spoken (through video recordings, commercials) along with the language. Child literacy is one of the main priorities of both federal and private organizations around the world. Literacy holistically involved the ability to use language for communication and interaction with other people.

Learners who watch cartoon very often are effective in their communication and educational institutions should assist the learners in developing their language skills.

In cartoons, the child observes, compares, compares, classifies object by certain characteristics, makes available to him analysis and synthesis, draws conclusions and generalizations. Magic English is a video course for children. It is fun and relaxing way to learn English language.

We have identified four levels of cognitive interest formation in primary school children and their characteristics. Next, we proceed to the definition

of the “initial” levels of formation of cognitive interest of primary school students. Identification of the degree of formation of each of the components was carried out by conducting diagnostic methods that perform control and diagnostic functions. The developed methodology was also used in the course of the formative experiment to assess the “final” levels of cognitive interest formation in younger students after using personal situations in English lessons. The ascertaining experiment helped to determine the “pain points” in the formation of cognitive interest, to get an idea of the general directions of the formation of its components by means of a cartoon.

The tasks of forming the cognitive interest of primary school children in the English language in the course of the formative experiment were solved consistently at all stages of the experiment, through the use of personal situations.

At the first, motivational and stimulating stage, personal cartoons of an adaptive nature were used – “background” cartoons that contribute to the entry of younger students into a personally oriented interaction. The use of cartoons of interest contributed to the willingness and desire of children to participate in intercultural communication in the language being studied. In these situations, such personal functions as motivating, creative, self-realization, independence were actualized, which positively affected the formation of the motivational and stimulating component of interest.

To realize the dominant tasks of the content-activity stage, we were helped by cartoons focused on the child’s manifestation of cognitive independence, activity, and the desire to find an original way to solve various educational tasks. Activation of value-semantic, orientation, creative functions, independence had a positive impact on the formation of the content-activity component of cognitive interest.

At the third emotional-evaluative stage, reflexive personal situations were used, in which the child could analyze and evaluate his own and other people’s ways of acting, the results, as well as the changes occurring in himself and others. Such situations contributed to the manifestation of reflexive, value-semantic, as well as the formation of an emotional and evaluative component of cognitive interest.

The use of the above cartoons is especially effective when organizing them into a system that assumes a certain sequence and gradual complication. The analysis of the results of experimental work showed a positive dynamic of the formation of cognitive interest in experimental classes. The main task of the experimental work was solved, and the system of personal development situations was an effective means of forming the cognitive interest of younger students in the English language.

Conclusion

To sum up cartoons tell about the world around us. With their help, the child learns to count, read, speak a foreign language, and distinguish colors.

It develops creativity and imagination. Cartoons develop the child's imagination. It helps the child to engage in art and drawing. He learns to distinguish between good and evil. A huge number of young ladies have fantasized approximately being princesses and boys have envisioned themselves to be brave knights after observing classic energized stories like Peter Pan, Aladdin, Cinderella, Beauty and the Beast, and so on.

Cartoons should be used in the educational process with younger students, in addition to other means used by the teacher, because it is the cartoon that is aimed at developing the child's natural cognitive interest.

REFERENCES

- [1] Leontiev, A. H. Activity, consciousness, personality [Text] / A. N. Leontiev. – M.: Politizdat, 2005. – 304 p.
- [2] Gamezo, M. V. Atlas of Psychology [Text] / M. V. Gamezo, I. A. Domashenko. – M.: Pedagogical Society of Russia, 2004. – 276 p.
- [3] Zimnaya, I. A. Pedagogical psychology [Text] / I. A. Zimnaya. – Rostov n / D.: Phoenix, 2000. – 480 p.
- [4] Druzhinin, V. N. Psychology [Text]: textbook for humanitarian universities / V. N. Druzhinin. – St. Petersburg :Piter, 2009. – 656 p.
- [5] Kondakov, I. M. Psychological dictionary [Text] / I. M. Kondakov. – St. Petersburg : Peter, 2000 – - 712 p.
- [6] Meshcheryakov, B. G. Great psychological dictionary [Text] / B. G. 45. Rean, A. A. Human psychology from birth to death [Text] / A. A. Rean. – M.: OLMA-PRESS, 2002. – 656 p.
- [7] Vinogradova, N. F. The surrounding world as an educational subject in primary school [Text]: lectures 5-8 / N. F. Vinogradova, O. A. Rydze. – M.: "The first of September", 2008. – 68 p.
- [8] Kulagina, I. Yu., Age psychology [Text]: human development from birth to late maturity / I. Yu. Kulagina, V. N. Kolyutsky. – Moscow: SC Sphere, 2004 – - 464 p.
- [9] 45.Meshcheryakov, V. P. Zinchenko. – St. Petersburg: Prime-Euroznak, 2003. – 632 p.
- [10] Selevko, G. K. Modern educational technologies [Text] / G. K. Selevko. – M.: People's education, 1998. – 256 p.
- [11] Leontiev, A. H. Activity, consciousness, personality [Text] / A. N. Leontiev. – M.: Politizdat, 2005. – 304 p.

МУЛЬТФИЛЬМДЕР АРҚЫЛЫ БАСТАУЫШТАҒЫ БАЛАҒА АҒЫЛШЫН ТІЛІН ҮЙРЕТУ

*Адилбаева Р.К.¹, Сулейменова Ж.М.², Тилеубаева М.С.³

¹*аға оқытушы, магистр, Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық
қазақ-түрік университеті, Түркістан, Қазақстан,
e-mail: Rsaldy.adilbaeva@mail.ru

²аға оқытушы, магистр, Шет тілдер және іскерлік карьера университеті
e-mail: janerkem2007@mail.ru

³аға оқытушы, PhD, Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ,
Алматы, Қазақстан, e-mail: ai_arum@mail.ru

Аңдатпа. Бұл мақалада мультфильмдер балалардың белсенділігін дамыту құралы ретінде қарастырылады. Бастауыш сынып оқушыларына мультфильм арқылы ағылшын тілін үйрету саласындағы отандық және шетелдік ғалымдардың еңбектерін зерттеп, талдайды.

Мақаланың мақсаты – балалардың танымдық белсенділігін дамытуда мультфильмдердің маңыздылығын теориялық тұрғыдан негіздеу және бекіту.

Мультфильмдерді пайдалану оқушыларды белгілі бір дәйектілік пен біртіндеп күрделенуді қамтитын жүйеге ұйымдастыруда тиімді болып табылады. Эксперименттік жұмыстың нәтижелерін талдау эксперименттік сыныптарда танымдық қызығушылықтың қалыптасуының оң динамикасын көрсетті. Эксперименттік жұмыстың негізгі міндеті шешілді және жеке даму жағдайларының жүйесі бастауыш сынып оқушыларының ағылшын тіліне деген танымдық қызығушылығын қалыптастырудың тиімді құралы болды.

Тірек сөздер: мультфильм, танымдық, белсенділік, шешім

ОБУЧЕНИЕ АНГЛИЙСКОМУ ДЕТЯМ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ С ПОМОЩЬЮ МУЛЬТФИЛЬМА

*Адилбаева Р.К.¹, Сулейменова Ж.М.², Тилеубаева М.С.³

¹*стар.преп., магистр, Международный казахско-турецкий университет
имени Ходжи Ахмеда Ясави, Туркистан, Казахстан,
e-mail: Rsaldy.adilbaeva@mail.ru

²ст.преп., магистр, Университет иностранных языков и деловой карьеры
e-mail: janerkem2007@mail.ru

³стар.преп., PhD, КазУМОиМЯ имени Абылай хана, Алматы, Казахстан
e-mail: ai_arum@mail.ru

Аннотация. В статье рассмотрены мультфильмы как средство развития детской активности детей в процессе обучения. Научные работы

отечественных и зарубежных ученых в области обучения английскому языку учеников младших классов с помощью мультфильмов исследуется и анализируется.

Цель статьи – обосновать и теоретически подтвердить значение мультфильмов в развитии познавательной активности школьников.

Использование мультфильмов особенно эффективно при организации их в систему, предполагающую определенную последовательность и постепенное усложнение. Анализ результатов экспериментальной работы показал положительную динамику формирования познавательного интереса в экспериментальных классах. Основная задача экспериментальной работы была решена, и система ситуаций личностного развития явилась эффективным средством формирования познавательного интереса младших школьников к английскому языку.

Ключевые слова: мультфильм, познавательная, деятельность, решение

Статья поступила 11.09.2021

Абылай хан атындағы ҚазХКжәнеӘТУ
ХАБАРШЫСЫ
“ПЕДАГОГИКА ҒЫЛЫМДАРЫ” сериясы

ИЗВЕСТИЯ
КазУМОиМЯ имени Абылай хана
серия “ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ”

BULLETIN
of Ablai khan KazUIRandWL
Series “PEDAGOGICAL SCIENCES”

3 (62) 2021
ISSN 2412-2149 (Print)
ISSN 2710-3269 (Online)

e-mail: pedagoginyaz@mail.ru

Отпечатано в издательстве “Полилингва”
«Издательство не несет ответственности за содержание авторских материалов
и не предоставляет гарантий в связи с публикацией фактов,
данных результатов и другой информации»

Директор издательства:
Есенғалиева Б.А.

Технический редактор, компьютерная верстка:
Қынырбеков Б.С.

Подписано в печать 27.09.2021 г.
Формат 70x90 1/8. Объем 18,5 п.л. Заказ № 2093.
Тираж 300 экз. Гарнитура «Times New Roman»

Издательство “Полилингва” КазУМОиМЯ имени Абылай хана
050022, г. Алматы, ул. Муратбаева, 200
Тел.: +7 (727) 292-03-84, 292-03-85, вн. 21-19
E-mail: kazumo@ablaikhan.kz, ablaikhan@list.ru